

ERDÉSZETI LAPOK

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

K Ö Z L Ö N Y E.

Kiadó :
Az Országos Erdészeti Egyesület.

Szerkesztő :
Dr. Bedő Albert.

Megjelenik minden hónap 28.-án.

Harmincznyolczadik évf. IV. füzet. 1899. április hónap.

Előfizetési díj egy évre 8 frt. Az Országos Erdészeti Egyesület oly alapító tagjai, kik legalább 150 frt alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is a 3 frt évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 150 frtnál kevesebbet alapítottak, 3 frt kedvezményes árért járathatják.

— Szerkesztőség és kiadóhivatal Budapesten, Lipótváros, Alkotmány-utca, 10. szám. II. emelet. —

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltetnek.

A községi erdősitésekhez szükséges csemetekertekről.

Irta : Téglás Károly, kir. alerdőfelügyelő.

Péché Kálmán szaktársunknak az Erd. Lapok 1893. évi X. füzetében a községi erdősitésekhez szükséges csemetekertekről irt közleménye ama szakkérdések egyikét vetette fel, a melyek, talán a teljes megoldás akadályai miatt, elsőrendű, sőt — mondhatjuk — országos fontosságuk daczára elkerülik az általános megvitatást s a cél biztosítására vezető módok beható tisztázása nélkül, mint a valóban csak helyiérdekű kérdések, az egyes szakemberek egyéni tudásához, belátásához és igyekezetéhez mérten, különböző utakon és különböző eredménnyel s nem egyszer csak hosszas kísérletezés árán nyernek megoldást; holott a kérdés nyilvános megvitatása esetén legalább a sok munka- és idővesztéssel járó eredménytelen próbálgatást kétségkívül elkerülhetnők.

A fentjelzett okból maradhatott 1893-ig a községi erdősítésekhez szükséges csemetekertek kérdése is egészen helyi jellegű, daczára annak, hogy már a szakszerű erdőkezelés kezdetén is bizonyára megvoltak hazánk egyes vidékei között azok a közös jellegek, a melyek a csemetekertek ügyének egyöntetűbb és sikeresebb rendezését lehetővé tették volna s az erdősítések rendszeres és eredményes foganatosításában rejlő cél, a minek biztosítására a csemetekerteket létesíteni kell, nagy közgazdasági jelentőségénél fogva a csemetekertek kérdését tagadhatlanul már eredetileg a közérdekű kérdések közé avatta.

Péché Kálmán szaktársam valóban hasznos szolgálatot tett tehát a mikor ezt a sokáig mellőzött fontos kérdést az Erdészeti Lapok 1893. évi X. füzetében általános megvitatás tárgyává tette és Arató Gyula szaktársamnak u. e. folyóirat 1894. évi VI. füzetében ugyane tárgyról irt közleménye bevezető részével egyetértve, magam is sajnálatosnak tartanám, ha a Péché Kálmán által felvetett kérdést nem sietnénk végre, *az eddig csak érintett eszmékkel együtt*, lehetőleg teljesen tisztázni.

Én legalább úgy vélem, hogy az eddigi vita nem merítette ki a kérdést, sőt nem is ölelte — mert nem ölelhette — fel a községi erdősítésekhez szükséges csemetekertek ügyével kapcsolatos *egész* anyagot sem.

Az e tárgyra vonatkozó közlemények megjelenése óta szentesített 1898. évi XIX. törv.-czikk folytán olyan lényeges változások küszöbén állunk, a melyek a csemetekertek ügyének egyöntetűbb rendezését lehetetlenné tevő akadályok nagy részét önként elhárítják előlünk és a mig ezzel egyrészt megkönnyítik a kezelő személyzet eredményes tevékenységét, addig másrészt fokozzák az ezekre nehezedő erkölcsi kötelességek súlyát is, a mi viszont

megköveteli, hogy az erdősítések biztosítását célzó intézményeket nemcsak a szoros értelemben vett folyó erdősítések, hanem a kopárok és ezekhez hasonló területek beerdősítése tekintetében is — tehát most már az egész vonalon — akként osszuk és rendezzük be, a mint az új viszonyok lehetővé teszik és a miként azok az intézmények a fontos közgazdasági célokat legjobban biztosítják.

Helyénvalónak gondolom tehát a megszakadt eszmecsere fonalát felvenni és az eddigiekhez hozzákapcsolni a legutóbbi 3 év alatt hazánk nagyon eltérő viszonyok között levő vidékein szerzett tapasztalataimból levont szerény nézeteimet is, abban a reményben, hogy a kérdésnek a változó viszonyokhoz mért és kissé tágabb mederbe terelt fejtegetése által talán sikerül a nem igen halasztható teljes megoldást bevezetnem.

Könnyebb és átnézesebb tárgyalás kedvéért osszuk fel a kérdést részleteinek természete szerint és vegyük először a községi erdősítések érdekében telepítendő csemetekertek minőségét, majd a létesítés és fentartás módját tárgyalás alá s végül emlékezzünk meg a kopárok befásításához szükséges csemetekertekről is.

A csemetekertek telepítése előtt megoldandó azt az első kérdést, hogy a birtokosok részére külön-külön — mondjuk *helyi* — csemetekerteket telepítsünk-e, avagy a közös csemetekertek mellett foglaljunk-e állást, nézetem szerint alapjában nem a helyi és közös csemetekerteknek tisztán szakszempontról megállapított előnyei és hátrányai szerint, hanem az illető birtokosok gazdasági érzékének fejlettségéből kiindulva kellene elbírálni, mert alig képezheti vita tárgyát, hogy a hol az erdőbirtokosok a mesterséges erdősítéstől ma is határozottan vonakodnak s leg-

alább a vezető egyének érdeklődése nem nyújt a helyi csemetekertek haladéktalan létesítésére és megfelelő gondozására komoly biztosítékot, ott egyelőre a legbuzgóbb erdészeti személyzet közreműködése mellett sem bizhatunk meg a helyi csemetekertekben.

Tapasztalásból tudom — és ezért készséggel el is ismerem, — hogy szép szóval és kitartó erélylyel ilyen helyeken is ki lehet vinni a helyi csemetekertek létesítését s lassu fokozatban javuló csemeteterméseket is nyerhetünk; de viszont ugyanezek a tapasztalatok meggyőztek arról is, hogy ilyen körülmények között az erdősítések biztosításához szükséges helyi csemetekertek létesítése sokkal hosszabb időt igényel, semhogy azt igen nehezen pótolható veszteségek nélkül kívánhatnók s ha a sok apró kert rendbentartásához nincsen, ugy számra, mind szakképzettségre nézve elegendő segédszemélyzetünk: akkor a nagy fáradtság és huza-vona árán végre létesített kertek ismét csak igen sok év múlva fedezhetnék *tartamosan* a csemete-szükségleteket.

Itt tehát a helyi csemetekertek — az erdők szabályos állapotához hasonlóan — csak *elérni szándékolt czélt képezhetnek*, de az erdősítésekhez szükséges csemeték termesztéséről egyelőre feltétlenül más módon is kell gondoskodnunk, mert az idővesztegetés nemcsak a hátralékok rohamos fokozódásával és az ebben rejlő pénzügyi veszteségekkel, hanem a sikeres erdősítés évről-évre növekvő nehézségeivel is felette érzékenyen megboszulja magát s az éveken át késlekedő erdőgazdasági rend a szakemberre erkölcsileg is számottevő veszteség, a mi egyben kétségkívül az egész ügynek is ártalmára lenne.

Meg vagyok győződve, hogy a fentieket már az e tárgyban megjelent közlemények hasonló következtetéseire

való tekintettel is, felesleges volna bővebben megokolnom. Mindazonáltal példaképen megemlítem, hogy ismerek egy vármegyét, a hol — a szomszédos vármegyékhez hasonlóan — a helyi csemetekertek telepítése véttetett tervbe és miután az erdőbirtokosoknak az erdősitésekkel szemben táplált makacs ellenszenvén s hiányos gazdasági képességein a szép szóval való buzdítás teljesen megtörött: 1894-ben a közigi. erdészeti bizottság mindazokat a birtokosokat, a kiknek erdei ideiglenes vagy rendszeres üzemterv alapján kezeltettek, az előirt erdősitések csemeteszükségletének fedezéséhez megkivántató csemetekertek haladéktalan létesítésére és fentartására erdőrendészeti büntetés terhe alatt kötelezte. Az erdőtisztek és az ezeknek alárendelt erdőőrök (számszerint 22) szakadatlan buzdítása ezzel kétségkívül hathatós támaszt nyert ugyan és ezt a jogerőre emelkedett határozat megszegőivel szemben 1895. év óta folyton szigorított büntetések is léptenyomon erősbítették, mindazonáltal a megtelepítetni szándékolt helyi csemetekerteknek a mai napig is alig $\frac{1}{3}$ -a készült el és eltekintve 3 nagybirtoktól, a hol a csemetetermesztést már évek óta rendszeren gondozott csemetekertek szolgálják, az összesen 17,940 □-öl terjedelmű 47 csemetekert egész készlete legfennebb 200,000 db csemetére tehető. Ezzel szemben pedig az 1899. évi előírás, az 1898. évi jó makktermés segélyével kivételes mértékben fokozott erdősitések daczára, meghaladja a 3000 kat. holdat.

Ha nem történt volna tehát időközben megfelelő intézkedés közös csemetekertek telepítésére is, akkor az eredmények eddigi fokozódásához mérten számítva, a csemeteszükségletek rendszeres fedezése a legjobb esetben is csak további 8—10 év múlva vehette volna kezdetét

az egész vonalon, ez az idő pedig jóval több annál, a mennyit a népnek a helyi csemetekertek gondozásába való betanítása kedvéért elszalasztanunk szabad volna.

Példám bizonyára rosszabb viszonyokat tüntet fel a szőnyegen levő kérdés megvitatásában kedvezőtlen viszonyoknak minősítendő vidékek országos átlagánál, de azt mindenesetre élénken jellegzi: milyen keserű és káros csalódás érhet, ha az intézményeket nem alkalmazzuk az azok létesítésére és gondozására hivatott birtokosok hajlamaihoz s az ideális cél kedvéért a biztosabb megoldás utait mellőzzük.

Tekintsünk meg azonban egy olyan példát, a melyik az előbb jelzett országos átlaghoz legalább is nagyon közel áll, mert az érintett erdőbirtokosok kevésbé szegények, jobb mezőgazdák és sokkal értelmesebbek, mint az előbbi példában szerepelők s egyéb — számításba veendő — viszonyaik is jóval kedvezőbbek.

A helyi csemetekertekkel elért eredmények itt is nagyon távol állanak a céltől. Pedig itt — az erdőterületek arányához mérten — kétszer annyi erdőtiszt 10 év óta ösztökéli az erdőbirtokosokat, hogy csemetekerteket telepítsenek. És mit értek el? ... 400-nál több birtokkal szemben készen áll 70 csemetekert $2\frac{1}{2}$ millió csemetekészlettel, a mi a szükségleteknek körülbelül felét fedezheti. Jelentékeny eredmény ez is bizonyára; de az eddigi haladáshoz mért számítás a megkívánható gyors célrajutást itt is kizárja és ha elgondoljuk: hány csemetekert fog esni 1—1 erdőőrre, ha majd az összes helyi csemetekertek készen lesznek s leszámolunk egyben az erdőőrök segítségére rendelt erdőszolgáktól bizton várható hasznos tevékenység valóságos mértékével, valamint az erdőbirtokosok igen csekély érdeklődésével is: valóban nehéz volna meg-

mondani, hogy csak a helyi csemetekertekkel mikor kezdek meg az *egész vonalon* a csemeteszükségletek *tartamos* fedezését.

Önként támad tehát a kérdés: vajjon ilyen és hasonló viszonyok között azért az idealis célért, hogy erdőbirtokosainkat közvetlenül vigyük rá a helyi csemetekertek létesítésére és az erdősités megkedveltetését ott kezdjük az általuk gondozott csemetekertekben, a hol a könnyebben elérhető siker talán inkább fokozhatná a kedvet, — helyes volna-e az erdősitési hátralekok gyors feldolgozását s az új előírások rendszeres foganatosítását továbbra is függővé tenni az erdőbirtokosok jóakaratótól és képességétől s nem kellene-e inkább határozottan arra törnünk, hogy az erdősitések má még távolról sem megfelelő ügyállásának gyors rendezéséhez és az elért rend fentartásához szükséges csemetekertek létesítését és gondozását minél teljesebb mértékben az erdészeti személyzetre bizzuk s az így elért *csemetekerti eredményekkel*, valamint a gondos nevelés folytán *életképesebb csemetékkel* végzett *erdősítések kedvezőbb sikerei* révén — tehát közvetett úton — kedveltessük meg birtokosainkkal és népünkkel az erdősitést?

Nézetem szerint, a már előadott és mások által is kifejtett körülmények, főleg most, a mikor az 1898. évi XIX. t.-cz. életbelépésének küszöbén állunk, határozottan az utóbbi ut követésére utalnak, sőt egyenesen megkövetelik, hogy ha megszabadulunk azoktól az akadályoktól, a melyek eddig kevésbé biztos eszközökhöz is kényszerítették: hasznos tevékenységünk alapját ne bizzuk ott is másra, a hol nem adhatjuk teljesen biztos kezek közé; hanem gondozzuk magunk, mert a cél országos fontossága és az új viszonyokkal már az államra is nehezedő erkölcsi felelősség egyaránt kizárja, hogy az erdősitések

ügyének megsülyedését vagy igen lassu rendezését általunk most már bizvást megszüntethető nehézségekkel indokoljuk.

Maradjunk meg a helyi csemetekertek mellett ott, a hol azokkal már czélt értünk vagy a célhoz elég közel vagyunk s a birtokosok jóakarata és erdőgazdasági érzeke, valamint a szakképzett őrszemélyzetnek a csemetekertekhez viszonyított számaránya a tartamos csemetetermesztést határozottan biztosítja; ott azonban, a hol a helyi csemetekertekkel a kitüzött czéltől még távol állunk, a hol az eddigi tapasztalatok is meggyőzhetek már, hogy a helyi csemetekertek még csak évek mulva juthatnak oda, hogy tartamosan szolgáltatassanak elég csemetét; s a birtokosok igen lassan ébredező kedve, valamint a szakképzett védszemélyzetnek a sok helyi csemetekert gondozásához elegendő mértékben — legalább egyelőre — nem is fokozható száma, a létesített és létesítendő helyi csemetekertek helyes gondozását kellően nem biztosíthatja: ott ne várjuk tovább az erdőbirtokosok hajlamainak jobbrafordulását, hanem lássunk hozzá késedelem nélkül a közös csemetekertek létesítéséhez. Ezt a már kifejtett megokolásból folyólag nemcsak kívánatosnak, hanem határozottan elrendelendőnek vélem.

A közös csemetekerteket azonban nem 1—2 helyen, hanem csak a viszonyoknak legmegfelelőbb elosztással javasolhatom. Pl. minden őrjárásba 1 vagy 2 kert, a szerint, a mint az őrjárás magassági különbségei, vagy más czélszerűségi indokok megkívánják. Ha pedig így a csemetekertek valamelyik erdőgondnokságban igen számosak lennének, akkor pl. minden második őrjárásba 1—1 kert, az alább kissé részletezendő elvek szerint. Fődolog az, hogy 1—1 szakképzett erdőőrre 1—2 kertenél több lehetőleg ne bizassék.

Ily módon a közös csemetekertek a szakképzett erdő-

örök közvetlen kezelése alatt lehetnének és a míg így egyrészt elesnének a csekélyebb számu, tulságosan összpontosított, nagyterjedelmű közös (u. n. vármegyei) csemetekertek ellen felhozható megokolt ellenvetések, addig másrészt mind a helyi, mind a közös csemetekertek előnyei a lehetőségig megközelítenének, mert legalább annyi szakképzett erdőőrnek, a mennyi ehhez szükséges, mindenik vármegyében lenni *kell*.

A közös csemetekertekkel szemben kiváló hátrányok gyanánt *általánosságban* felhozzák ugyan, hogy:

a) nem telepíthetők az erdőbirtokok mindenikéhez elég közel és szállítás közben igen sok csemete megy tönkre;

b) az előre nem látható körülmények folytán esetleg szükségessé váló helyváltoztatás nagy költséggel jár és egyszerre több erdőbirtok erdősitéseinél okoz fennakadást;

c) a számításba veendő elemi csapások, rovarkárok s gombabetegségek által előidézett károk egyszerre szintén több erdőbirtokban tehetik lehetetlenné az erdősitések foganatosítását és végül:

d) a csemeték kiosztása, valamint a feleslegek értékesítéséből várható jövedelmek fölosztása kellemetlen surlódásokra adhat alkalmat, a fentartási költségek kivetésénél pedig igazságos arány igen nehezen állapítható meg.

Ezekkel az ellenvetésekkel szembe kell azonban állítanom a következő észrevételeimet:

1. A csemeték szállítása közepes és nagy erdőbirtoknál helyi csemetekert mellett is csupán úgy volna *állandóan* elkerülhető, ha vándorcsemetekerteket létesítenénk. Ezeket azonban a községi és közbirtokossági erdőkhöz csak olyan kivételesen kedvező alapfeltételek mellett merném ajánlani, a minőkre a gyakorlatban még nem igen találtam, mert

különben minden helyváltoztatás legalább 2 évi idővesztéssel járna. Szállítani kell tehát a csemetéket — legalább időnkint — a helyi csemetekertekből is és hogy a gondatlan kiemelés és szállítás káros következményei ezeknél nagy mértékben nyilvánulhatnak: azt be kell ismernünk; de viszont nem vehetjük tagadásba azt sem, hogy ha a csemeték kiemelése, kötegelése és a szállításra való további előkészítése szakértő erdőőr állandó felügyelete alatt történik, akkor a szállítás néhány órányi távolságra számottevő kárral nem jár. Már pedig az általam javasolt közös csemetekerteknél ezeknek az előfeltételeknek mindenike megvan; sőt az által, hogy a csemeték kiadásakor az erdőőr minden egyes birtokos képviselőjének a helyi körülményekhez mért utasításokat adhat a csemeték további kezelésére nézve is s a csemeték kiosztását általában a további ellenőrzés követelményeinek megfelelőleg szabályozhatjuk: még sok olyan bajnak is elejét lehet venni, a mit a helyi csemetekertek mellett csak kevés birtokost számláló őrzésekben kerülhetnénk el.

2. Körülbelől így vagyunk a közös csemetekert helyének esetleges változtatásában keresett hátrányokkal is, mert a kezelő erdőtisztekről fel kell tételoznünk, hogy a közös csemetekertek helyének megválasztását kötelességükhöz híven, önmaguk végzik és ha ebben gondos figyelemmel járnak el: akkor utólagos helyváltoztatásra vajmi ritkán lehet szükség.

Ilyen kényszerhelyzet kétségkívül inkább fenyegeti a helyi csemetekerteket, a melyeket a birtokosok könnyen érthető okból saját területeiken akarnak létesíteni még akkor is, ha ott erre alkalmas hely egyáltalán nincsen s figyelmeztetéseiknek rendszerint csak 2—3 év múlva adnak hitelt, a mikor az eredménytelen kísérletek rákényszerítik:

Csupán azt kellene most még eldöntenünk, vajjon a *végeredményt* tekintve, a helyváltoztatásból a helyi vagy a közös csemetekertek alkalmazása mellett várhatunk-e több fennakadást?

Erre azonban statisztikai adataim nincsenek. Egyedül szűkebb körű tapasztalataim alapján mondhatom tehát, hogy azok között a viszonyok között, a hová a közös csemetekerteket ajánlottam, a mérleg aligha a helyi kertek javára billenne.

3. Nem térhetek el ettől az elemi csapások, káros rovarok és betegséggombák által okozható fennakadás mérlegelésénél sem, mert a jelzett viszonyok között a helyi csemetekertek gondozása vajmi ritkán olyan tökéletes, a minőt a szakképzett erdőőr közvetlen kezelése és állandó felügyelete alatt álló közös csemetekertekben bizton elérhetünk; a csemeteápolást és védelmet szolgáló eszközök és berendezések pedig annyira hiányosak és olyan tökéletlenül alkalmaztatnak, hogy azoktól kielégítő eredményeket várni sem lehet. Már pedig a kár kétségkívül ott lehet gyakoribb és ott ölt viszonylag nagyobb arányokat, a hol a védelem és ápolás hiányosabb. És ugyan minő védelemről és ápolásról beszélhetünk ott, a hol az erdőbirtokos csak kényszerűségből tartja fenn a csemetekertjét? . . . A gyomlálást, a mikor a gaz a csemeték nagy részét már tönkretette, jó későre el végzik ugyan egyszer-kétszer — és ezzel a legtöbben el is végzik az összes védelmet és ápolást, — de talán jobb volna, ha ezt sem tennék, mert valóságos vandalizmust visznek véghez a csemeték között. Örvendhetünk, ha az elvetett magból remélhető csemetemennyiség felé kiültetés alá kerülhet. Én tehát — ismét saját tapasztalataim alapján — azt hiszem, hogy a helyi és közös csemetekertek hátrá-

nyainak egybevetésénél a mérleg e tekintetben is csak ott billenhet a helyi csemetekertek javára, a hova azokat magam is ajánlottam, de más viszonyok között nem.

4. Egyébként úgy a most tárgyalt ellenvetés, mind a csemeték és jövedelmek felosztásánál támadható surlódásokra való utalás, mind pedig a hozzájárulási költségek kirovásának igaztalan volta csak akkor terhelhetné komolyan a közös csemetekerteket és képezhetne további megvitátás tárgyát, ha a közös csemetekertek vagy közmunkával, vagy apróbb birtokossági pénzalapokból tartatnának fenn és ebből folyólag a fentartásukhoz hozzájáruló *birtokos csoportoknak képeznék kizárólagos tulajdonát*, vagy pedig, ha a kertek nagyon összpontosított — u. n. vármegyei közös csemetekertek volnának és ha a költségek az erdőterületek arányában rovatnának ki.

A közmunkát és a kisebb külön alapokat azonban a kerületi közös csemetekertekhez egyáltalán nem ajánlom. Az előbbi a vele járó sok huza-vona, kellemetlenség és rendesen ki nem elégitő munka-eredmény miatt, az utóbbi pedig a sok külön pénzalap igen bonyadalmas pénzkezelése következtében, alkalmazásuk egyéb hátrányaitól eltekintve sem való a kerületi közös csemetekertekhez.

Épp így nem vélem helyesnek azt sem, hogy a közös csemetekertek egyes birtokos csoportok kizárólagos tulajdonának tekintessenek, mert így csak a közös kertek hátrányait fokoznók, a nélkül, hogy erre a szükség, vagy akár csak a méltányosság is kényszerítene.

Létesítsük és tartsuk fenn a közös csemetekerteket egy közös alapból: a viszonyosság elvén.

Képezzenek a hozzájárulási összegek egy közös alapot és legyen irányelvünk az, hogy a kerületi közös csemetekerteket létesítő és fentartó birtokosok csemeteszükségle-

tének fedezéséről — a kertek egyikében-másikában bekövetkezhető időleges hiányokra való tekintettel — nemcsak az illető kerületben levő kert, hanem a *közös csemetekertek összessége* szavatol; viszont azonban az esetleges jövedelmek — tekintet nélkül arra, hogy melyik kert terméséből folytak be — az alap vagyonával együtt, az alaphoz hozzájáruló birtokosokat a *befizetett összegek arányában* közösen illetik.

Ilyen alapelv mellett az egyes kerületi csemetekertek viszonyossága és a hozzájárulási összegeknek egy közös alapon való együttes kezelése ellen alapos kifogás legfennebb ott volna tehető, a hol a kezelési és őrzési költségek nem az egész vármegyére számított kulcs szerint, hanem erdőgondnoksági kerületenkint külön összeállított költség-előirányzatok alapján rovatnak ki. Ez esetben lehetnek okok, a melyek a csemetekerti alapoknak erdőgondnoksági kerületenkint való külön kezelését indokolják, de ha a *hozzájárulási költségeket nem az erdők terjedelme, hanem az előrelátható csemeteszükségletek alapján rójják ki*, akkor az egyetlen közös alap elvileg itt nem kifogásolható.

Már pedig én a közös csemetekertek költségkirovása tekintetében összes érveléseim alapjául azt a leghelyesebbnek vélt eljárást vettem, hogy a költségek az egyes erdőbirtokosokra nézve a részükre előreláthatólag szükséges facsemeték neme, kora és száma szerint állapittassanak meg.

Nem maradunk ugyan távol a méltányosság legszigorubb követelményeitől úgy sem, ha a költségjárulékokat minden egyes birtokosra nézve a birtokán teljesítendő rendes erdősitések s előrelátható pótlások és ismétlések *terjedelme* szerint számítjuk ki. Ez kétségkívül egyszerűbb eljárás és éppen ezért mindama vidékeken, a hol az erdősitésekhez használandó fanemek elegyarányában lényeges

eltérés nincsen, és a kiültetendő csemeték kora is rendszerint egyenlő: a további részletekbe menő számítást nyugodt lélekkel mellőzhetőnek vélem.

Ha azonban a most jelzett tekintetekben az ugyanarra a közös csemetekertre utalt birtokosoknál nagy eltérések vannak: akkor inkább a *részletezett csemeteszükségleteken* alapuló számítás tart lépést a szigoru méltányossággal, mert az egyes erdőbirtokokban szükségelendő csemeték lényegesebb fanem- és korbelti különbségei ez esetben a természeti költségekben is figyelemre méltó különbségeket eredményezhetnek.

Egy-két próbaszámítás tájékoztat a különbségek felől; ezekből aztán megítélhetjük: vajjon a lehető legnagyobb mértékben megóvandó méltányosság követelményei kielégíthetők-e az előbbi egyszerűbb számítással, avagy az utóbbi — hosszadalmas, de kétségkívül igazságosabb — eljárásra utalnak.

Az ilyen költségkirovási mód mellett önként érhetőleg elesik a közös csemetekertekkel szembeállított igazságtalan költségkirovás vádja is, mert ezen eljárás ellen már csak a czélt teljesen kicsinylő, tulhajtott aggályoskodással lehet kifogásokat emelni, a mikért a fontos czélt feláldozni valóban sajnálatos dolog volna. Sőt — hogy nézeteimnek minden tekintetben őszinte kifejezést adjak — nyíltan megvallom, hogy ha a csemetekertekre éppen a legnagyobb mértékben ráutalt erdőbirtokosok annyira szegények, hogy az általam előbb ajánlott költségkirovási mód mellett reájuk eső aránytalan terheket nem képesek elviselni s ebből folyólag a szükségesnek mutatkozó közös csemetekertek előreláthatólag csak a jobbmódu erdőbirtokosok támogatásával volnának létesíthetők: akkor inkább a *vágásos üzemben kezelt erdők terjedelmén* alapuló költségkirovást

hoznám javaslatba, semhogy feladjam a közös csemetekertek létesítése útján elérendő célt. Mert elvégre mindenben az állam támogatására számítani épp oly kevésbé lehet és szabad, a mint nem lehet és nem szabad tétlenül néznünk a helyi csemetekertek igen csekély és bizonytalan csemete termései miatt rohamosan fokozódó erdősítési hátralékokat sem, — az erdősítések rendszeres teljesítésében rejlő igen fontos közgazdasági célt pedig valahogy csak biztosítani kell. Azt azonban a legutóbb jelzett költségkirovásnál is mellőzendőnek vélem, hogy csemetekerti költségekkel azok a birtokok és illetőleg üzemosztályok is megterheltessenek, a hol a szünetelő, vagy szálalóüzem, avagy a használatok teljes szünetelése miatt pl. csak 5—10 évenként és illetőleg csak esetleg lesz szükség csemetékre. Ezeket — amennyiben birtokosaik a szükséglet fedezéséről másként nem gondoskodnak — eljáthatjuk a termesztési költségek megtérítése ellenében a közös csemetekertek esetleges feleslegeiből, vagy pedig az alább érintendő állami csemetekertekből; a közös csemetekertek területének megállapítása és a költségek kirovása alkalmazásával hagyjuk tehát számításán kivűt. Ép így mellőzhetjük esetleg a 2—3 évi szüneteléssel járó üzemben kezelt erdőket is, de csak úgy, ha ilyen kevés van. Ellenben a hol sok ilyen birtok van, a hol tehát az erdősítések kellő biztosítása megkívánja: ott vonjuk be ezeket is számításaink keretébe, de a szükségelendő csemeték termesztési költségeit oszszuk fel, hogy ne kelljen 2—3 évi megszakításokkal, 1—1 teljes összegben kiróni.

Ezzel körülbelől kifejeztém azt is, hogy a közös csemetekerti költségeket egyszerre mindig több évre vélem kirovandóknak.

Én ugyanis a költségkirovási idő kérdésének megoldását

ugy vélem a legegyszerűbbnek, ha a csemetekerti pénz-alapot az erdőkezelési és őrzési alaptól nem különítik el teljesen, hanem azzal együtt rójják ki, együtt hajtják be és együttesen kezelik, s ezáltal a különféle czélu alapok között nemcsak szoros kapocs, hanem bizonyos egység is jön létre, a mi lehetővé teszi, hogy a már mindenütt kész vagyonnal rendelkező kezelési és őrzési alapok a csemetekerti költségeket minden nehézkesebb eljárás nélkül, u. n. házi kezelésben, a szükséghez képest előlegezhessék.

Ha a csemetekerti közös alap így létesül: akkor mi sem akadályoz abban, hogy a csemetekertek hozzájárulási költségeit kezdetben pl. 5 évre vessük ki és ennyire osszuk fel a *telepítés* jelentékeny költségtöbbletét is, mert a kölcsönzés lehetősége minden esélylyel szemben biztosít, a telepítési költségtöbblet felosztása és a gyakori költségváltoztatás kerülése pedig, bővebb magyarázatra nem szoruló okok folytán, határozottan ajánlatos.

Később aztán, ha az erdőbirtokosok saját jó szántukból komolyan hozzálátnak a helyi csemetekertek létesítéséhez: a költségkivetés tartamát rövidíthetjük 3 évre. Ennél tovább mennünk azonban nem szükséges, mert a közösségből kiválni szándékozó erdőbirtokosnak 3 évre rendszerint szüksége van, a míg saját csemetekertjét kellő talajmegmiveléssel létesíti és abban kiültetésre alkalmas csemetéket termeszthet; abba pedig nem szabad belemennünk, hogy egyes erdőbirtokosokat tisztán a jó remény alapján kihagyjunk a közösségből, mert így csak a hátralékok megújulásának nyitnánk utat. A nyilvánított jó szándék komolyságát igazolja előbb az illető erdőbirtokos az ő külön kertjének megtelepítésével és lelkiismeretes gondozásával; akkor aztán a következő 3 évre szóló kirovásnál a közös csemetekerteket fentartó birtokosok sorából

és egyéb számításainkból nyugodtan hagyhatjuk ki és lehet időnk a csemeteszükséglet apadása folytán teendő intézkedésekre is.

Legyünk erre figyelemmel mindenesetre már az első költségkirovást megelőző rendszabályok összeállításánál és a közösségből való kiválás feltételeit állapítsuk meg világosan, mert magam sem látnám beigazolhatónak, hogy olyan erdőbirtokosokat is a közös csemetekertekre erőszakoljunk, akik saját csemetekertjeik létesítését és kifogástalan gondozását kellően biztosítják.

Az itt mondottakból önként következik, hogy a szóban levő közös csemetekerteket nem örökre szóló intézmények gyanánt hozom javaslatba és hogy a közös csemetekerteket általában csak azon erdőbirtokosok részére ajánlom, akik saját csemetekerttel még nem rendelkeznek, vagy ha van is kertjük, azt olyan hiányosan gondozzák, hogy az ott termő csemetékkal az erdősitések szükségleteit kielégíteni legfennebb időnkint lehetne.

Ez utóbbi birtokosok erdeinek fekvése és az azokban foganatosítandó folyó erdősitések, pótlások és ismétlések terjedelme szabja meg természetesen a létesítendő közös csemetekertek helyét, számát és területét, — miért is e tekintetben általános érvényű, részletes utasítások nem adhatók.

A már mondottak kiegészítéséül, főként saját nézeteim kellő megvilágítása végett, meg kell azonban mégis jegyezniem — legalább dióhéjba szorítva — a következőket:

a) A tulságos összpontosítást, az ezzel aránytalanul fokozódó hátrányok miatt, kerülni kell.

b) Mérlegeljük gondosan a beerdősitendő területek termőhelyi viszonyait és ezekhez úgy a csemetekertek

helyének megválasztásánál, mint az egy közös kertre utalandó erdők csoportosításánál lehetőleg alkalmazkodjunk.

c) Számoljunk az erdősítendő területek felé vezető utvonalakokkal is, hogy a kertek, a hol csak a fontosabb szempontok ezt ki nem zárják, olyan utelágazások közelében legyenek, ahonnan a közelebbi 10 év alatt erdősítés alá kerülő területek nagyobb része elég könnyen megközelíthető.

d) Legalább 1 szekérut közelsége a csemeték elszállítása érdekében szükséges.

e) Ha valamelyik erdőbirtok egyes üzemosztályai vagy vágássorozatai az előbbi követelményeknek megfelelőleg csak 2, vagy esetleg több közös csemetekertből volnának elláthatók, akkor ne akadályozzon az a különben helyes törekvés, hogy ugyanaz a birtokos lehetőleg csak egy közös csemetekertre utasíttassék, hanem kövessük a célszerűség fontosabb követelményeit, mert a közös csemetekertekre javasolt kölcsönösség e tekintetben is szabad kezet ad.

f) Ugyanarra a szakképzett erdőőrre — főleg ott, ahol helyi csemetekertek is vannak, a melyekben a munkálatok szakszerű irányítása szintén az erdőőrt terheli — egy vagy legfennebb 2 közös csemetekertnél többet ne bizzunk.

g) A helyi csemetekertek tulajdonosait a közös csemetekertek létesítése előtt kérdezzük meg: vajjon van-e kedvük saját kertjeik gondozására, vagy szintén inkább a közös csemetekertekből óhajtanák szükségleteiket fedezni és ha a kérdésnek utóbbi részére igenlő választ nyerünk, akkor sorozzuk be a közös csemetekertekhez minden további rábeszélés nélkül, mert főcélunk nem a helyi csemetekertek erőszakolásában, hanem a kellő mennyiségű csemetetermesztés mielőbbi elérésében rejlik, erre pedig a csemete-

kertjeiket csak «*muszájból*» gondozó birtokosok bizonyára nem segítenek.

Ha ellenben azoknak a már kész csemetekerttel rendelkező birtokosoknak valamelyike, a kik az eddigi eredmények szerint csemetekertjeik hiányos gondozása miatt saját szükségleteik fedezésére elégtelen és gyenge csemetéket termesztenek és ennélfogva a közös csemetekertekre is rá vannak utalva, — saját kertjét fenn akarja tartani, akkor erre buzdítsuk ugyan, de mindaddig a míg a közös csemetekertekre rászorul, a jelenlegi készlet és a tényleges csemeteszükséglet között mutatkozó különbözettel sorozzuk be a közös csemetekertekhez és ennek arányában természetesen közös csemetekerti költségekkel is terheljük meg.

A közös csemetekertek elhelyezését és számát illető kérdés többi része, épp úgy, mint az egyes kertek terjedelmének megállapítása s a telepítési és fentartási költségek kiszámítása és felosztása, az előbbieken előadottak után, további magyarázatra szakemberek előtt nem szorul.

Minden félreértés elkerülhetése végett volna ugyan még bő anyaga a részletezésnek, de mivel a közös csemetekertek létesítésének szabályzatszerű taglalása czéljaim keretén kívül esik és a fejtegetés így is tulságosan igénybe veszi szives olvasóim türelmét: áttérek inkább a kérdés legkényesebb részére: a költségek kirovására.

Tisztában vagyok azzal, hogy a közös csemetekertek kérdésének ezzel a részével a jogi aggályok miatt nagyon csinján kell elbánni és fontolóra vettem azokat a téves magyarázatásokat is, a mikre, az állami erdőkezelés életbeléptekor, az erdőgazdasági költségeknek a közös csemetekertek létesítése érdekében sok helyen szükséges fokozása tápot nyujthat; mindazonáltal éppen azért, mivel

a községi és némely más erdők kezelésének átvétele révén az erdőgazdaság fejlesztését célzó biztosítékok megteremtésének erkölcsi felelőssége első sorban az állam erdőtisztjeire ruházódik át: a közös csemetekerteknek a most jelzett nehézségek miatt való elejtését — ott a hol közös csemetekertekre a már ismételtén kifejtett körülményeknél fogva szükség van — nem vélem megokolhatónak.

A mikor ugyanis az erdők felújításának és a kopárok beerdősítésének kiváló közgazdasági fontosságát hangoztatjuk, ugyanakkor az ezen célok biztosítására szolgáló berendezésektől és intézményektől sem tagadhatjuk meg, hogy szintén közgazdasági jelentőséggel bírnak; ezeket pedig leküzdeni talán nem is próbált nehézségek és aggályok miatt, avagy az erdőrendészeti hatóságok büntetőjogaira való utalással, egyszerűen elejteni, — nézetem szerint csak az 1898. évi XIX. t.-cz. indokainak megtagadása árán lehetne.

Hiszen tapasztalásból tudjuk, hogy hazánkban még százával vannak olyan birtokosok, akik a csemetekerteket illetőleg megismételt erdőrendészeti büntetések után, ma is csak ígérik a kívánt csemetekert létesítését, vagy pedig olyan kertekkel *lepik meg* az erdőrendészeti hatóságot (és csalják meg önmagukat), amelyekben semmi köszönet nincsen. Épp így tapasztalhatjuk azt, hogy az ilyen birtokosokkal szemben az erdőrendészeti büntetések mindaddig, amíg a rendszeres erdőgazdaság kiváló előnyeit czélszerű intézkedések folytán legalább egy kissé megismerik, alig gyakorolnak kedvező erkölcsi hatást; sőt az érzékeny büntetések, amelyek az illető birtokosok erdőgazdaságára nézve is igen nehezen, vagy egyáltalán nem nélkülözhető összegeket vonnak el, rendszerint csak az ellenszenvet fokozzák, a mi elsősorban éppen a csemetekerti és erdősítési munkálatoknál boszulja meg magát.

Az erdőkezelés államosításának indokaival és céljainak nehezen volna összeegyeztethető tehát, ha csak a rideg kényszer eszközeihez ragaszkodnánk ott is, ahol nyilvánvaló, hogy az erdőbirtokosok saját csemetekerjeik létesítésére és megfelelő gondozására sem kedvvel, sem érzékkel nem bírnak. És aligha lehetne alapos indokot találni erre az előbb jelzett aggályokban is, mert a közös csemetekerterek létesítése mindenkor nyílt, világosan megokolt, félreértésekre tehát okot nem adó intézkedéssel fog elhatározatni, és ha a célszerűség úgy kívánná: a csemetekerti költségek a kezelési költségektől elkülönítve is minden nehézség nélkül kimutathatók; ahol pedig a közös csemetekerterekre — az előbbieket szerint — szükség van, ott az erdőbirtokosok, akik saját csemetekerterjeiket csak erdőrendészeti büntetéseket előidéző nehéz tehernek tekintik, valóságos megváltásként üdvözölnék a közös csemetekerterek létesítéséről szóló határozatot. Nem igen hallanánk panaszt a költségek miatt és nem állanának elő kifogásokkal, mert hiszen jól tudják, hogy *egy* erdőrendészeti büntetés összegéből a közös csemetekerterhez való hozzájárulást éveken át fedezhetik.

Csak a kezdő intézkedés történjék helyesen; nehogy olyan uton igyekezzünk célhoz jutni, amelyiken mindjárt az első lépés sikere kétes lehet.

Ne kezdjük ki az ügy jogi oldalát, hanem tárgyaljuk természetének megfelelőleg, mint tisztán az erdőgazdaság fejlesztését célzó intézkedést, amely az üzemtervekben foglalt rendelkezések biztosítása érdekében történvén: az erdőrendészeti hatóság ügykörébe vág és amely nemcsak az általános közgazdasági célokat, hanem az erdőbirtokosok jól felfogott érdekeit is egyaránt szolgálja, mert egyrészt megóvjá őket a csemetekert telepítésének vagy megfelelő

gondozásának elmulasztása miatt és az ezekkel kapcsolatos erdősítési hátralékok miatt kiszabható érzékeny büntetésektől, másrészt pedig olcsó és életképes facsemetéket biztosít nekik és ezzel ismét fokozza az erdősítések sikerét; tehát azoknál is megtakarításokra nyújt kilátást.

Részemről meg vagyok győződve, — mert a tapasztalat is arra tanított — hogy ilyen úton az erdőrendészeti hatóság egyetlen, jól megokolt határozattal minden további eljárás nélkül is célzt érhet; az erdőrendészeti hatóságokat pedig aligha nehéz volna az ügynek teljesen megnyerni. A főfeltétel természetesen az, hogy az erdőkezelési és őrzési költségek kirovása az erdőrendészeti hatóság ügykörében legyen és ez — tudtommal — mindenütt így van.

Ezekből önként érthető, hogy az előbbieken említett felső rendelkezést korántsem a közös csemetekertek létesítése iránt intézkedő erdőrendészeti hatóságokra értettem, amelyeknek ilyen tárgyú *rendeletet* kiadni, bővebb magyarázatra talán nem szoruló körülmények miatt nem lehet, hanem a szervezendő m. kir. erdőhivatalokra, vezető erdőgondnokságokra és kir. erdőfelügyelőségekre; mert elsősorban kétségkívül ezek hivatottak eldönteni: vajjon az erdősítések rendszeres foganatosítása érdekében a közös csemetekertek szüksége fennforog-e, az indítvány megtétele pedig a kir. erdőfelügyelőségek jogkörében áll.

Ott azonban, ahol az államnak e közegei a közös csemetekerteket kellő indokok alapján szükségeseznek jelzik, ott helyénvalónak és minden tekintetben célszerűnek vélem a felsőbb intézkedést is. Egy hatékony buzdítást az erdőrendészeti hatóságokhoz, amelyben az erdőbirtokosok hiányos erdőgazdasági érveke folytán legalább egyelőre eléggé meg nem szüntethető csemetehiány felette

káros következményeinek ecsetelése nyomán utalás történék a baj elhárítását célzó intézkedések megtételére.

Ez ugyan önmagában véve, sokak előtt, kétségkívül kevésnek fog látszani, de meg vagyok győződve, hogy a kir. erdőfelügyelőségek által jól megokoltan előterjesztendő indítványoknak tényleg mégis olyan támaszt nyujtana, a mi a közös csemeték létesítését a legtöbb esetben biztosítaná.

Kisértsük csak meg! Veszteni nem lehet vele, de nyerni: nagyon sokat.

Az meg lehet, hogy az erdőrendészeti hatóság saját hatáskörében imitt-amott nem oldhatná meg ezt a feladatot, de ez esetben módjában van a törvényhatóság révén, szabályrendeleti uton megkísérteni a célrajutást és találhat így is sikert biztósító megoldási módra.

A célrajutás minden alkalmas eszközének felhasználását azonban nagy kár volna elmulasztani, mert számos gyakorlati eredmény igazolja eddig is, hogy a közös csemetekertek létesítése a viszonyokhoz jól hozzáilleszkedő, tapintatos eljárás mellett éppen nem tartozik a megoldhatatlan feladatok közzé.

Ennél többet a közös csemetekertek kérdésének most tárgyalt részletéhez nem is mondhatok. A további részletezést *e helyen* különben már az ügy természete sem engedi meg és mivel a közös csemetekertek létesítése — az előbbiektől érhetőleg — általánosan nem szabályozható: ennél fogva a bővebb fejtegetéseknek gyakorlati célja sem igen lehetne.

Annyit azonban még meg kell jegyeznem, hogy az 1898. évi XIX. t.-cz. életbeléptetése alkalmával nézetem szerint kívánatos módot keresni arra nézve, hogy a közbirtokosságok erdőkezelését illető felügyeleti jog, az itt

tárgyalt és az ehhez hasonló intézkedések ellen benyújtható felebbezések eseteire is határozottan szabályozva legyen, mert ennek révén a közös csemetekertek létesítése legalább területre nézve tulnyomó községi és közbirtokossági erdőket illetőleg, minden körülmények között biztosítható volna.

És most térjünk vissza a bizonyos kedvező körülmények között részemről is ajánlott helyi csemetekertekhez, mert ezeknek a fentartásáról, a tárgyalás egyszerűsítése kedvéért, az előbbieken még nem szólhattam.

Sokat különben nem is mondhatok róla. Csatlakozom a Péch Kálmán szaktársam javaslataihoz, mert az általa ajánlott pénzalapokat a közmunka teljes kiküszöbölhetése érdekében részemről is kívánatosoknak tartom. Arra azonban természetesen törekedni kell, hogy addig is, amíg a létesítendő helyi alapok elég nagyra nőnek, legalább a legtöbb gondot és gyakorlatot igényelő munkanemek fizetett és lehetőleg állandó munkásokkal végeztessenek. A községeknél és — az 1898. évi XIX. t.-cz. életbelépése után — a közbirtokosságoknál ennyit elérni nem lesz nehéz, mert meg van hozzá az eszköz, hogy az erdőgondnok által készítendő csemetekerti előirányzatban kitüntetett szükségletek költségvetésileg tárgyalassanak és illetőleg kirovassanak s szabályszerűen behajtassanak. Követeléseinkkel semmi esetre se lépjük azonban túl az erdei jövedelmekhez mért helyes arányt, nehogy tubuzgalmunk káros visszahatást eredményezzen.

E helyett czélszerűbb lesz gondoskodni a közmunkaerő kirendelésének, felhasználásának és ellenőrzésének, valamint az e tekintetben felmerülhető visszaélések és hanyagságok megtorlásának rendszabályairól, ami az erdőrendészeti hatóság útján minden nehézség nélkül kivihető.

és ama jobb időkig, amikor majd az összes erdőtenyésztési munkálatokat fizetett munkásokkal végeztethetjük, a közmunka hátrányain nagyon sokat apaszthat.

Ezzel az erdőbirtokosok csemetekertjeinek tárgyalását célom keretéhez mértén befejeztem volna ugyan, de mivel a «községi erdősitések» fogalma nézetem szerint nemcsak a szoros értelemben vett erdőterületekre, hanem a kopárok beerdősítésére is kiterjed: a bevezető részben megállapított tárgyalási sorrendemhez hiven, nem mulaszthatom el végezetül kifejezni azt a véleményemet is, hogy az erdőkezelés államosítását vezérlő közgazdasági célok elérése csak úgy lesz minden irányban kellően biztosítható, ha a kopárok beerdősítéséhez ingyen adományozandó csemeték *a kopárookban bővelkedő vidékeken célszerű elosztással létesítendő állami csemetekertekből* lesznek kiszolgáltatva.

Hogy miért? . . . azt talán felesleges megokolnom, mert olyan általánosan ismert és hangoztatott érvekből folyó vélemény, aminek tudományos és gyakorlati követelmények által egyaránt sürgetett teljes érvényesülése eddig is kétségkívül csak a viszonyok kényszerén törött meg.

Részemről nem is kétlem tehát, hogy az eddigi akadályokat megszüntető 1898. évi XIX. törv.-cikk életbelépését a jól gondozott erdei csemetekertek mellett nyomon fogják követni a kopárok beerdősítését szolgáló állami csemetekertek is mindenütt, ahol ilyenekre, a követelményeket teljesen kielégítő segélyezés érdekében szükség van és az állami erdőkezelésbe helyezett gazdag remények megvalósulását néhány év múlva zöldelő erdősitések hirdetik hazánknak azokon az elmaradott vidékeinken is, ahonnan ma még pusztulást jelző kopárok riasztják el az utast.

A magyar-román országos határvonal erdészeti jelentősége.

Irta: Hajdu János, járási főerdész.

III.

Szeben vármegye határa mentén az országos határvonal a «Fogarasi havasok» kopár szirtjein folytatódva, a 219/a. határhalmtól kezdve a Skara-havas gerinczén délnyugat felé halad s áthágva annak a 219/b. határhalmnál lévő 2307 m. m. csucsát, a 220. számú határoszlopon túl mindenütt a Boi-havas sziklás élét követve, 2·489 km. ut után a 221. számú határoszlopnál a 2426 m. m. Boi Csörta csucsára vezet, hol irányt változtat s a határszélről északkelet felé 0·23 km.-nyire hatalmas sziklák tövében 2004 m. tengerszintfeletti magasságban fekvő Avrigului-tengerszem vagy Feleki-tó fölötti hegyélen északnyugat felé haladva, előbbtől 1·129 km. távolságban felállított 222. határoszlopnál a Galbina-csucsára érkezik. Az Avrigului-tó nyugati szélén a belőle nagy robajjal kiömlő víz mentén lefelé egy juhásztanyáig — az Emke Utikalauz szerént — «havasi rózsa (*Rhododendron myrtifolium*) virit, melyen kívül *Aquilegia transsylvanica*, *Corthusa rubens*, *Szwertia punctata*, *Ranunculus crenatus*, *Saxifraga heucheriaefolia*, *clussi* és *pedemontana*, *Primula carpathica*, *Plantago gentianoides* stb. gyönyörködtetik a szemet.» Ettől kezdve a határvonal nyugati fordulattal gyöngye hajlásu fordított S alakban végighuzódik a Budiszláv hegygerinczén, melynek 222/c. határhalmnál levő 2345 m. m. csucsától egy nyeregbe szállva, a Szurul gerinczén folytatódik az annak 2288 m. m. csucsán felállított 223. számú határoszlopig, honnan délnyugat felé az élen a Lakusztele-havas 2161 m. m. csucsára vezet a 224. határoszlophoz.

Innen a havasi legelők közötti hegygerinczen nyugatra lefelé haladva a 225. határoszlopnál a Tatár-hegy 1893 m. m. csucsat, a 226. határoszlopnál a Chika-Fedelesului 1823 m. m. csucsat érinti s itt egyuttal a fogarasi havasok általános hegygerinczét északnyugat felé jobbra hagyva, a Chika-Fedelesului hegyélen délnyugat felé huzódik s a 226/a. és az 1629 m. m. fekvő 226/b. határhalom hátrahagyása után az élen lefelé ereszkedve, a 226. határoszloptól 1·282 km. távolságban, a Szebenvárm. határa kezdetét jelző 219/a. határhalomtól pedig 13·723 km. távolságban egy 1600 m. magas csucson fekvő 226/c. határhalomnál egy luczfenyves-erdőhöz érkezik. Az Illereszku-havas alján fekvő 205/f. határhalomtól kezdve tehát idáig 65·248 km. hosszú vonalon a fogarasi havasok hegylánczolatán ez az első erdő, a mit az országos határvonal érint. A közbeeső hosszú vonalon csupa kopár kőszirten és a mohákkal, zuzmókkal elegyesen növényekkel és apró havasi cserjékkel gyéren benőtt, köves, sovány havasi legelőkön jött végig a határ.

A 226/c. határhalomtól lefelé 0·272 km. távolságban a Piatra Szokului nevű ponton áll a fenyves között a 227. határoszlop, melytől a határvonal nyugat-északnyugat felé a hegyoldalon egy 1158 m. magasán fekvő völgybe vezet, az 1·364 km. távolságban felállított 228. határoszlophoz. Innen délnyugat felé egyenes irányban a Piatra Alba nevű szikláig 1·18 km.-t halad a 229. határoszlopig s a fenyvesekből 1250 m. tengerszintfeletti magasság körül bükkösökbe jutva, a 228. határoszloptól kezdődő, Romániából ide átesett néhány holdnyi terület hátrahagyása után a Sztrunga-Szárcsi 889 m. m. pontján 1·602 km. távolságban felállított 230. határoszlophoz érke-

zik, melytől ugyancsak délnyugat felé 0·56 *km.*-t haladva, a 231. határoszlophoz jut, a 840 *m.* magasságban eredő Valea lui Frate patak forrásához s inntől kezdve 3·052 *km.* hosszúságban követi ezt a bükkös erdők között folyó patakot, az Oltba szakadásáig, hol a *vöröstoronyi szorosban a patakmeder mindkét partján 352 m. tengerszintfeletti magasságban a 232. számú kettős határoszlop jelzi az országos határt.* Itt egyuttal a Királykő aljában, a Tamásfőnél felállított 203. határoszloptól kezdődő és a Fogaras vármegye menetén a 219/a. határhalomig 65·590 *km.* hosszúságban, Szebenvármegye mentén pedig a 232. határoszlopig 21·753 *km.* hosszúságban, azaz összesen 87·343 *km.* hosszan huzódó «fogarasi havasok» hegylánca is véget ér. Ez a hegység 352—2536 *m.* tengerszintfeletti magasságban váltakozva, a Magas-Tátrával sok tekintetben vetekedik, sőt hosszúságban pl. annak 28 *km.*-nyi főgerinczét háromszorosan túl is haladja. Igaz ugyan, hogy a 2663 *m.* m. Ferencz József-csucs a 2536 *m.* m. Negojt 127 *m.* tengerszintfeletti magassággal felülmulja s a Lomniczi-csucs, Jégvölgyi-csucs, Fecske-hegy és Vizoka csucok is 19—98 *m.*-rel magasabbak, mint a Negoj, de ha tekintetbe vesszük azt, hogy a Magas-Tátra 660—800 *m.*-es környezetből emelkedik ki, a fogarasi havasok töve ellenben egészen 352 *m.*-re száll alá: akkor a Negoj viszonylagos magassága a Ferencz József-csucsot is felülhaladja 181 *m.*-rel. A Negojról és a fogarasi havasok egyes más magaslatairól olyan kítátás nyílik, a milyennél szebbet a Ferencz József-csucs sem mutat. Látszik Erdély, Románia, Bulgáriának egy része a Balkánnal, sőt jó távcsővel tiszta időben a Feketetenger is. Az összehasonlításnál tehát a fogarasi havasok nem sokkal maradnak el a Magas-Tátra mögött, emezt sok tekintetben túl is haladják, természeti szépsé-

geiben pedig a Déli-Kárpátok eme hegyóriása méltó versenytársa a Magas-Tátrának.

Tekintettel arra, hogy az Északi-Kárpátok legmagasabb pontjának, a Gerlachfalvi-csucsnak a nevét az ezredév emlékére «Ferencz Józsefre» változtatták: méltó volna, hogyha a Déli-Kárpátok legmagasabb csucsát, a 2536 m. magas, amugy is idegen hangzásu «Negoj»-t dicsőült királynénk emlékezetére ezután «Erzsébet-csucs»-nak neveznök! . . .

A virágokról már megemlékeztem. A fogarasi havasok virányait vázoltam.

Zerge is tömérdek sok van a fogarasi havasokon s az ormók körül kóválygó *szakállas keselyű* (*Gypaëtus barbatus* L.), a fekete, nagycsőrű *havasi csóka* (*Pyrrhocorax alpinus* V.) és a fürjmagyságu *északi pinty* (*Montifringilla nivalis* L.) is otthonosan érzi magát a köszirtek világában. Alább pedig a Szurul környékén, a már előbb említettekén kívül még ma is akad szarvas az erdőkben.

Egyebekben a Fogaras vármegyénél leirt viszonyok találhatóak s mivel az országos határvonaltól nagyon messze elkalandozni ezuttal nem lehet, a 232. számú kettős határoszloptól kezdve a történelmi nevezetességű vöröstoronyi szoroson, hol Traján, Róbert Károly, Drákul vajda, Zsigmond király, Hunyadi János, Bem csak egy-két uton kelhettek még át, most már három uton mehetünk tovább a 0-66 km. távolságban felállított 233. számú kettős határoszlopig és pedig vasuton, országúton és az Olt folyó medrén viziuton. Ez utóbbi medenczéjén visz a határerdőekkel borított bizarr szirtek szorulatában a Riu Vádului patak torkolatáig, a 233. számú kettős határoszlophoz, honnan aztán 352 m. tengerszintfeletti magasságból a délnyugati főirányban kanyargó Riu Vádului patakon folytatódva, annak eredeténél 1840 m. magasságra

emelkedik s ott, miután 10 *km.*-t bükkösök mellett, 4 *km.*-t pedig fenyvesek között, tehát összesen 14 *km.*-t haladott: a 234. határoszlopnál az erdőből havasi legelőkre ér ki.

A szebeni havasoknak (Czibin-hegység) ezen a részén a 2072. *m. m.* Vurfu Mare-hegy alatt a határszél közelében a *Riu Vádului völgy felső részén* Dobrovics Viktor *m. kir.* háromszögelő főménéktől szóbeli uton nyert értesülés szerint 1700—1800 *m. tengerszintfeletti magasságban* a törpefenyőhöz hasonló alakú kuszó-, törpe- vagy kigyóbükkfa (*Fagus silvatica* L. var. *tortuosa*) csoportok teremnek. Liptóvármegyében Rózsahegy város erdejében a Nagy-Fátra 1586 *m. m.* csucsá közelében 1885. év nyarán magam is láttam ehhez hasonló cserjévé törpült bükkfákat s így Dobrovics állítását minden kételkedés nélkül annyival inkább is valónak kell tartanom, mert a tengerszintfeletti magasságbeli különbséget a 3° 20' é. sz. földrajzi különbözet, mint a tenyészeti viszonyokra befolyó tényező, kiegyenliti.

A 234. határoszloptól a határvonal nyugat felé a Ghirku-Köve nyeregében felállított 235. határoszlopig a havasi legelőkön 0·444 *km.*-t halad s itt derékszögben megtörve, déli irányban 0·308 *km.*-nyire a Ghirku-Köve 2001 *m. m.* csucsán felállított 236. határoszlophoz érkezik. Innen a határ nyugat felé 2·34 *km.*-t huzódik a Farkas- vagy Forgács-hegy csucsán felállított 237. határoszlopig s a hegygerinczen ugyanazon irányban még 2·275 *km.*-t halad a Feketehegy 2150 *m. m.* csucsán lévő 238. határoszlopig. Itt a hegygerinczen északnyugat felé hajolva a 2016 *m. m.* Voinasiczi és Kakacsi csucsokon túl a 3·345 *km.* távolságban fekvő 238/b. határhalom közelében 1750 *m.* magasan kezdődő, tisztásokkal tarkázott, részben Romániába átesett, eltörpült luczfenyvesbe ér s a között aztán többnyire tisztáson még 0·705 *km.*-t halad a Voineagu Catani-

este hegyhátra 1853 m. magasan felállított 239. határoszlopig. Innen kezdve a hegyháton lefelé, részben tisztáson, részben eltörpült, ritkás luczfenyves között délnyugatra 1·055 km.-t halad a határ, a Voineagu-csucson felállított 240. határoszlopig, melynél hegyesszögben megtörik s a gerinczen előbb északra, majd nyugat felé görbülve leereszkedik 1·87 km. távolságyira, a Kulmatura Cziganului 1581 m. m. csucsán felállított 241. határoszlopig, a Czigány patak eredetéhez, hol aztán déli irányt véve fel, sűrű luczfenyvesek között ezen a patakon halad lefelé és pedig a Romániába átesett terület mentén 2·98 km.-t, azontul pedig ezen és a Zsidója patakon 3·50 km.-t, tehát összesen 6·48 km.-t megy a Zsidója pataknak, a Zsidul patakkal való egyesüléséig, hol az 1350 m. magasságban felállított 242. számú kettős határoszlop jelzi a határt, a mely itt hegyesszögben északnyugatra fordul s a Zsidul-patakon 1·87 km.-t halad lefelé odáig, hol ez az 1410 m. magasságban felállított 243. számú hettős határoszlopnál a Dobron vagy Ranzsau patakkal egyesül. Innen aztán ugyanabban az irányban, ismét Romániába átesett terület mentén, fenyvesek között a Dobron patakon halad felfelé 2·7 km.-t annak eredetéig, hol 1720 m. magasságban, a Dobron-hegy délkeleti oldalán a 244. határoszlop áll. Ettől északnyugatra, befelé, magyar területen Vesztény község határában, az 1988 m. m. Dobron-hegy alatt Spinner György m. kir. háromszögelő mérnök szerint 1750—1950 m. magasságban a luczfenyvesek feletti havasi legelőkön szórványosan egyes törpefenyőtörzsek nőnek.

A 244. határoszloptól a határvonal a Dobron-havas gerinczén déli irányban 2·875 km.-t halad lefelé a luczfenyvesben s itt a Turnurele-tetőn 1433 m. magasságban

álló 245. határoszlopnál az átesett területet elhagyva, ez utóbbi hegygerinczén a Valea Dobrunului patak balpartján felállított 246. határoszlopig még 0·95 *km.*-t megy, hol aztán 0·644 *km.*-t a patakon haladva, a 747 *m.* tengerszintfeletti magasságban felállított 247. számú kettős határoszlopnál, a Valea Dobrun torkolatánál, a Héttörések faluinak erdőségei mellett, fenyvesek között Lutru vagy Lotár patakhoz érkezik, mely a ma már Romániához tartozó, de hajdan az 1468. évig még a pataknak az Öltba szakadásánál állott és hét faluval s egész vidékével együtt Fejérmegyéhez tartozott, Lotha vagy Lothur kir. vártól vette nevét. A határ a patak nyugat, északnyugat, majd délnyugatra görbülő, meredek sziklafalak között vonuló medrét követi a kopár sziklával tarkított luczfenyvesek között 21·7 *km.* hosszúságban lefelé odáig, hol ebbe 1273 *m.* tengerszintfeletti magasságban az Izvoru Balului nevű mellékpatak a 248. kettős határoszlopnál beleszakad. Itt a határ irányt változtat s északi fordulattal hasonló jellegű luczfenyvesek között 7·93 *km.* hosszúságban az Izvoru Balului patakot követi addig, a hol abba kelet felől a 249. határoszlopnál egy romániai kis patak ömlik. Ennél a határ 1680 *m.* magasságban a patakot s a 0·53 *km.* távolságban lévő 249/a. határhalomnál 1800 *m.* magasságban a már eltörpült ritkás luczfenyves erdőt is elhagyva, a Dealul Larg hegy lábától havasi legelők felett északnyugat felé még 0·47 *km.*-t halad, míg ennek 1928 *m.* csucsára emelkedik fel a 250. határoszlophoz. Innen a Prázsa-hegy hátán Romániába átesett terület mellett északkelet felé bokros legelőkön 0·76 *km.*-t halad a határ, az 1882 *m.* magasan álló 251. határoszlopig, hol északi irányt véve, a 251/c. határhalomig 0·403 *km.*-t még a legelőkön lévő ösvényen visz, ott aztán 1750 *m.* magasságban ritkás

luczfenyvesbe nyomulva 0·597 *km.*-t halad az erdők közötti tisztáson, a Prázsa-hegy északnyugati oldalán 1769 *m.* magasságban álló 252. határoszlopig, melynél nyugatra fordulva 1740 *m.* magasságban a tisztásról a 252/a. és 252/b. határhalm között 0·15 *km.* ut után a luczfenyvesekbe nyomul s a Prázsa-hegygerinczen lévő erdőátvágáson még 0·7 *km.*-t haladva, a Prázsa patak mellett álló 253. határoszlophoz érkezik. Ettől kezdve követi a Prázsa patak folyását északnyugat felé odáig, hol az a 254. számú kettős határoszlopnál 1·46 *km.* ut után a Riu Frumósza vagy Sebes folyóba ömlik; azután ez utóbbin nyugat felé 1·2 *km.*-t haladva 1320 *m.* magasságban az átesett területtel együtt a luczfenyvesből is kiér, majd a folyónak félkörszerű északnyugati kanyarulatát követve sziklás legelők mentén 4·65 *km.* ut után a Szlimoiu-havas keleti lábánál, a Riu Frumósza folyó balpartján felállított 255. határoszlopnál a szerdahelyi járáshoz tartozó Sinna község határával elhagyja Szeben vármegyét és a szászvárosi járáshoz tartozó Kudzsir község határa mentén Hunyad vármegye határára lép át.

Szeben vármegye határát az országos határvonal összesen 104·824 *km.*-nyi hosszúságban érinti. Ebből a hosszúságból 15·874 *km.* bükkösök mellett, 60·082 *km.* pedig luczfenyvesek mellett visz el; tehát összesen 75·956 *km.* hosszúságban érinti a határvonal az erdőket s csak 28·868 *km.*-en megy a havasi legelőkön előre. Tekintélyes hosszúságot képviselnek itt a határfolyók és határpatakok is, melyek főképp a vöröstoronyi szorostól nyugat felé az egész vármegye határszéle mentén Hunyad vármegyéig végighuzódó, gránitból és kristályos palákból álló szebeni vagy Czibin-hegység déli részét szegélyezik s így az itteni országos határvonalszéllet egyebek mellett

a határfolyók és határpatakokra vonatkozó nemzetközi határozmányok tekintetében is meglehetősen fontossággal bír az erdészetre nézve, Románia felől az országos határvonal melléke Szeben vármegye szomszédságában csekély különbséggel megegyezik az északi oldal jellegével, csak hogy ott a hegységek lejtje általában véve szelidebb, mint nálunk; szakszerű erdőgazdaságról pedig alig lehet szó, míg ellenben Szeben vármegyében, főkép a szászsebesi m. kir. erdőhivatalhoz tartozó s a szomszédos Hunyad vármegyébe is átnyuló kincstári erdőkben rendezett erdőgazdasággal s belterjesebb kezelésre valló erdészeti víziépítményekkel találkozunk, a melyeknek részletezése feladatomon kívül esik.

Hunyad vármegyét az országos határvonal a 255—315. számú határoszlopok között 121·056 *km.* hosszúságban érinti és pedig a Szlimoiu-hegy lábánál már a 255. határoszloptól kezdve egy Romániába átesett legelőterületen 0·56 *km.*-t huzódik felfelé az 1453 *m.* magasan felállított 256. határoszlophoz, honnan délnyugat felé hajolva 0·57 *km.* távolságban a Szlimoiu-hegy 1527 *m.* m. csucsára felállított 257. határoszlophoz érkezik, melytől a 258. határoszlopon keresztül a Runkul-Mare-hegyen álló 259. határoszlopig ugyanazon irányban bokros legelőkön 1·265 *km.*-t megy előre, míg ez utóbbinál 1467 *m.* tengerszintfeletti magasságban luczfenyvesek közé hatol s két patakon átkelve az erdőátvágáson délnyugat felé a Kis-Szmida 1508 *m.* m. csucsára felállított 260. határoszlopig 1·71 *km.* utat tesz meg. Innen a határvonal a Nagy-Szmida és Szalanile patak egyesülésénél 0·44 *km.*-nyire felállított 261. számú kettős határoszlopon túl a Nagy-Szmida patakon lefelé még 1·635 *km.*-t halad a luczfenyvesben nyugat felé s ott aztán a Gaura-Potekului

hegynyeregben 1700 *m.* magasságban álló 262. határoszlopnál irányt változtat s a hegygerinczen délre fordulva a 0·3 *km.*-re fekvő 262/a. határhalomnál a luczfenyő-erdőből egy tisztásra ér ki s azon még 0·43 *km.* utat téve az átesett terület hátrahagyása után a hegygerinczről a Szalanile-hegy 1734 *m.* m. csucsára érkezik a 263. határoszlophoz. Innentől kezdve aztán a határvonal a délkelet felé kidomborodó hegyélen a 1·78 *km.*-re fekvő 263/f. határhalomig tisztáson halad előre, azon túl aztán 0·29 *km.*-nyire 1700 *m.* magasságban luczfenyves erdő-átvágáson halad 2·6 *km.*-t a 263/g. határhalomig, hol az erdőből kiérve a Poiana-Muerei csucsán 1756 *m.* magasan felállított 264. határoszlopig még 0·83 *km.*-t megy előre. Innen délfelé az erdők feletti legelőkön a Kotu-Urszului 1892 *m.* m. csucsához megy, a 2·1 *km.*-re felállított 265. határoszlophoz s innen a hegyélen tovább délfelé 3·31 *km.*-t halad a Dealu-Kapra nyugatra beszögelő 1833 *m.* m. csucsán lévő 266. határoszlopig, honnan aztán hegyesszögben délkelet felé hajolva, a hegyélen halad tovább s 1·34 *km.* távolságban a Fometeszk 1871 *m.* m. csucsán felállított 267. határoszloptól a Grópa Szeáka 1606 *m.* m. nyeregben levő 268. határoszlopig 1·8 *km.* hosszúságban követi a kisebb félkörszerűen délfelé kanyarodó hegygerinczet. A bükkösökkel elegendes fenyvesek itt közel jönnek a határszélhez, de aztán délfelé haladva, mészkővel elegendes kopár zöldkő- és gránitszikláknak engedve át a tért, mindinkább befelé maradnak a Paringhavas élétől, mely a 268. határoszloptól — eltekintve a kisebb-nagyobb ki- s beszögelésektől — a 276. határoszlopig kifelé domborodó félköralakban 20·545 *km.* hosszúságban határolja el Magyarországot Romániától. Ezen a vonalon a határ legelőször az 1947 *m.* m. Csobány-

csucsra emelkedik fel a 269. határoszlophoz, azután a Ruszu-hegy 1993 m. m. gerinczére jut a 270. határoszlophoz, honnan a hegygerinczen tovább haladva a Koszta lui Ruszu 2247·7 m. és a Piatra Taita 2207·2 m. m. pontján álló Δ jeleken túl, ez utóbbi és a következő 2215 m. magassági mérjegy közti Piatra Taita hegynyeregben álló 271. határoszlophoz érkezik. Felemlítem itt, hogy Dobrovics Viktor m. kir. háromszögelő főmérnök szóbeli közlése szerint a Piatra Taita-hegyen mészkő felett 200 m. tengerszintfeletti magasságig a *Lilium Martagon* L. vagy *L. Jankae* Kern. is számos példányban tenyészik s ez a liliumfélékhez tartozó, Szibériában ott-honos hagymás növény lecsüngő, barnáspiros vagy fehér fürtszerű, laza virágjával élénkíti az itteni fátlan havasi legelők gyér pázsitját.

A 271. határoszloptól a havasok gerinczén délnyugat felé húzódva a 2352 m. m. Jasul, 2341 m. m. Paklita és 2367 m. m. Gruja-csucsokon túl egy 2062 és egy 2144 m. magasan fekvő tengerszem felett a Paring-hegység legmagasabb csucsára, a 2520·4 m. m. Mundrára megy fel az országos határvonal a 272. határoszlophoz. Innen aztán egy kisebb kiszögeléssel délre, majd nyugat felé tartva az éles hegygerinczen 3 km. ut után a 2016·9 m. m. Grivék-hegycsucsánál a 273. határoszlophoz érkezik s az 1779 m., majd 1536·7 m. magasságra alászálló Prislopul-hegygerinczen 1420 m. magasan a hegyorron, előbbtől 2·41 km.-nyire felállított 274. határoszlop felé jobbra-balra mindjobban megközelítve az alatt elterülő erdőket, egy tekintélyes nagyságu, Livázény község határából Romániába átesett erdőkkel elegyes legelőterülethez ér. Innen a Prislopul hegygerinczén nyugat felé menve a Pojána-Aszkunza tisztáson 1379 m. magasan felállított

275. határoszlopig még 1·435 *km.* utat hagy hátra a határ, ott aztán a tisztáson északnyugat felé csap át s a 0·225 *km.* távolságban fekvő 275/b. határhalomnál 1350 *m.* magasságban egy bükkös erdőbe nyomul s a Zsáru hegygerinczén északnyugat, majd nyugat felé fordulva, a hegy lábánál 1·655 *km.*-re felállított 276. határoszlopig az erdőkön halad végig s azokon folytatódik délnyugat felé a Gropanul pataknak a Polatisteával való egyesülésénél 0·33 *km.* távolságban felállított 277. számú kettős határoszlopig; tul, a Gropanul patakon 0·93 *km.*-t lefelé halad annak eredetéig oda, hol az 1481 *m.* m. Gropul és 1564·5 *m.* m. Szápa-hegy közötti hegynyeregben az erdő szélén a 278. határoszlop áll. Ettől kezdve a határ a hegyoldalon a Petricsaua 1438 *m.* m. csucsáig egyenes vonalban délnyugat felé 1·675 *km.*-t halad az erdőtisztáson s ott a 279. határoszlopnál ismét a bükkösbe nyomul s a között halad északnyugatra a 0·625 *km.* távolságban álló 280. határoszlopig, hol északra fordulva, 1·4 *km.*-nyi ut után a Petricseli-hegy lábánál a Stolozsaja patak melletti 281. határoszlophoz érkezik. Itt egyuttal véget ér a 274. oszloptól kezdődő Romániába átesett terület is, a mely a Háromszék vármegyei területekhez hasonlóan egész más alakot ad a vármegyei és más eddig használt térképeknek.

A 281. határoszloptól kezdve az országos határvonal a Stolozsaja és Polatistea patakok északnyugatra kanyarodó medrét a torkolatig követve 4·7 *km.* távolságban a bükkösök között a Zsil folyó mellett 508 *m.* magasságban felállított 282. számú kettős határoszlophoz érkezik. Itt aztán a Paring-havast elhagyva, a Zsil folyón tul, a fő-tömegében kristályos palákból alkotott Vulkáni-hegységen folytatódik tovább nyugat felé s 508 *m.* magasságból az

erdők közötti sziklákon felemelkedve, már a Kandetul keleti csucsán 1·5 *km.*-nyire felállított 283. határoszlopnál 1341 *m.* magasságra emelkedik s ettől nyugat felé, miután a bükkös között még 0·4 *km.*-t halad előre, az erdőből kiérve a tisztáson a Kandetul-hegy nyugati 1552 *m.* m. csucsára hág fel a 0·635 *km.*-nyire álló 284. határoszlophoz. Innen aztán a bükkösök övéen felülemelkedve, a havasi legelőkön vezető hegygerinczen délnyugatra csap át s az 1691 *m.* m. Dregoiu-csucsán 2·69 *km.*-re álló 285. határoszlopon túl délre, majd ismét délnyugatra fordulva a Kárteanu-hegy 1624 *m.* m. pontja közelében 3·3 *km.*-nyire felállított 286. határoszlopnál a Vulkán-szoroshoz ér, hol északnyugatra fordul s 2 *km.*-t halad a Dealul-Futeczul 1610 *m.* m. csucsáig; itt aztán a 287. határoszloptól keleti irányt vesz fel s a havasok gerinczén előremenve átlépi az 1870 *m.* m. Strázsa-csucsot s 5·75 *km.* ut után az 1630 *m.* m. Orosz-csucsán felállított 288. határoszlophoz érkezik. Itt aztán újra egy tekintélyes, Romániába átesett területhez ér az országos határvonal s a mellett halad nyugat felé 7·54 *km.* hosszúságban a 296. határoszlopig. A 289. határoszlop előbbtől nyugat felé 0·55 *km.*-nyire az Orosz-hegy lejtőjén áll. Ennél 1480 *m.* tengerszintfeletti magasságban bükkösbe nyomulva halad előre a határ a Valea-Breáza patak jobbpartján 0·44 *km.*-re álló 290. határoszlopon át a 0·47 *km.* távolságra fekvő Feketehegy keleti lejtőjén lévő 291. határoszlopig, hol a tisztásra érve 0·75 *km.* ut után a Feketehegy 1725 *m.* m. csucsán felállított 292. határoszlophoz hág fel, melytől a sziklás hegygerinczen előre menve 2·2 *km.*-nyire a Dealul-Kornilor-csucsán a 293. határoszlop áll. Innen egy vizmosáson délnyugat felé 0·975 *km.*-t ereszkedve a Zanoga patak mellett felállított 294. számú

határoszlopnál újra erdők közé ér a határvonal s a patakon 1·23 *km.*-t nyugatra lefelé menve, keresztül vonul a 295. számú kettős határoszlopon, a mely a Zanoga pataknak a Valea-Balomir patakkal való egyesülésénél jelzi az országos határt. Ettől egy kis patakon délnyugatra még 0·925 *km.*-t halad a Kis-Sigló 1440 *m.* m. nyergében felállított 296. határoszlopig, hol az erdővel együtt az átesett területet is hátrahagyva, a tisztáson nyugat felé a 0·67 *km.*-nyire fekvő 1579 *m.* m. Kis-Sigló csúcsára felállított 297. határoszlophoz érkezik. Innen északnyugatra, majd nyugatra fordulva az erdők feletti hegygerinczen 3·62 *km.* ut megtétele után a Nagy-Sigló 1685 *m.* m. csucsán álló 298. határoszlophoz hágy fel a határ, melytől délnyugatra 1 *km.*-t halad a 298/b. határhalomig s itt nyugatra hajlik s újra átesett terület mellett megy tovább a Krakul-Piatra-Maurului-hegygerinczen lévő tisztásokkal tarkázott bükkösök között, míg 1·6 *km.*-nyi távolságban a 299. számú határoszlophoz érkezik, a honnan délkeletre, a Valea de Peste patak jobbpartján 0·4 *km.*-re álló 300. számú határoszlophoz ereszkedik le. Ennél a határoszlopnál aztán fenyvesek közé jutva nyugat-délnyugati irányban egyenes vonalban azok között halad tovább 3·69 *km.*-t a Galbenu-hegy ösvényén 1300 *m.* tengerszintfeletti magasságban felállított 303. határoszlopig, hol az átesett terület megszűnik, de a luczfenyvesek tovább tartanak s egyenes vonalban az azok közötti átvágáson nyomul tovább nyugat felé az országos határvonal a Dealul-Negrului-hegy 1296 *m.* m. pontján 1·75 *km.* távolságban álló 304. határoszlopig, hol délnyugatra fordul s a Rasztován patakon átkelve kissé befelé görbülő vonalban a Rasztován-hegy 1344 *m.* m. pontján 1·4 *km.*-nyire felállított 305. számú határoszlophoz érkezik. Innentől

kezdve egyenes vonalban délnyugatra tartva 0·775 *km.* távolságban a Szmidá-Batrina egyik ágán lévő 306. számú határoszlophoz megy, honnan kissé kifelé görbülve északnyugatra tett 1·08 *km.* ut után oda érkezik, a hol 1061 *m.* magasságban a Gerbovul pataknak az Oláh-Zsil folyóval való egyesülésénél a 307. számú kettős határoszlop jelzi az országos határt. Itt a határ kiérkezik az erdőből s egyuttal a Vulkáni-hegységhez tartozó hegycsoportot is hátrahagyva, a Retyezát-hegységnek harmadkori neogén és őskori kristályos palakőzetekből alkotott déli tömege felett huzódik tovább délnyugat felé; előbb azonban a Zsil folyó fenyeserdők között csörgedező, tisztásokkal szegélyezett, bedomborodó, kanyargós medrén halad nyugati, majd délnyugati irányban odáig, hol abba az előbbitől 9·8 *km.*-nyire a Zsil vagy Szkoka mezején 1296 *m.* magasságban a 308. számú kettős határoszlopnál a Száraz patak beleömlik. Ettől kezdve a határ az északnyugatra haladó Száraz patakot 1·4 *km.* hosszúságban tisztások mellett, 1·6 *km.* távolságban pedig luczfenyvesek között követi a Piatra-Alba hegylábáig, honnan az annak kopár sziklacsucsára, előbbitől 4·4 *km.*-nyire felállított 309. számú határoszlophoz érkezik. Innentől fogva aztán messze elmaradoznak az erdők a határszéltől nemcsak Hunyad vármegyében, hanem egy jó darabon Krassó-Szörény vármegyében is.

A 309. határoszloptól az országos határvonal délnyugati irányban a Piatra Alba és Szörbele közötti nyergen és ez utóbbi csucsán keresztülmenve a hegygerincz követése mellett 2·36 *km.*-nyi előrehaladás után a Paltina 2145·2 *m.* m. kőcsucsára érkezik a 310. határoszlophoz, melytől aztán a gerinczen nyugat, majd délnyugat felé huzódva, a Feczile-Maneszei-csucson, Szturul és ez előbbi által

alkotott nyergen, Szkurtu-csucson és a 2041 m. m. Gerdomán-csucson keresztül a Galbina 2126 m. m. csucsán előbbtől 3·32 km.-nyire felállított 311. határoszlophoz emelkedik fel, hol észak felé fordulva, a 311/b. határhalomnál nyugatra, majd délnyugatra kanyarodik s aztán 1·72 km. ut megtétele után a Szkerisóra-Galbeni gerinczén álló 312. határoszlophoz érkezik, melytől a nyugat és délnyugatra kanyargó gerinczen előre menve a Mikusa-csucson 4·573 m. távolságban álló 313. határoszlophoz jut. Innentől kezdve a vizválasztó vonalon nyugatra haladva a Bulzu-hegy gerinczén felállított 314. határoszlopig 2·168 km. utat tesz meg az országos határvonal, itt aztán délre fordul s a 314/a. határhalomig 0·33 km.-t halad, ettől délnyugatra a 314/b. határhalomig 0·325 km.-t s innen a vizválasztón egyenesen nyugatra tartva még 1·095 km.-t megy a havasi legelőkön előre s ott aztán a Curmatura-Szkerisóra-nyeregben felállított 315. számú határoszlopnál a hátszegi járáshoz tartozó Klopotiva község határából Hunyad vármegye menetéről Krassó-Szörény vármegye szélére lép át.

A Retyezát főhegygerincze annak 2506 m. m. csucsával együtt messze benn marad a határszélről s az országos határvonal mentére eső részek erdészeti tekintetben nem sok érdekességet mutatnak; mindazonáltal felemlitem, hogy Dobrovics szerint a *törpefenyő* a határszél mentén, őspalák felett körülbelül csak 2000 m.-ig megy fel, tehát korántsem oly magasra, mint a Bucsecsen. Másfelől azonban, míg a Bucsecsen a *havasi fenyő* teljesen hiányzik, addig a Retyezáton Téglás Gábor szerint («Emke Uti-Kalauz» 175. lap.) «a lucz- és jegenyefenyőállabok felső határán a *czirbolya* vagy *havasi fenyő* (*Pinus cembra*) utolsó mohikánjai daczolnak a végenyészettel».

Hunyad vármegye mentén a 121·056 *km.*-nyi hosszú országos határvonalból a bükkösök 16·605 *km.*-t, a luczfenyvesek pedig 16·980 *km.*-t s így az összes erdők 33·585 *km.*-t foglalnak el, 87·471 *km.* pedig részben az erdők közelében, részben az azoktól távol fekvő sziklák és havasi legelők közötti területen oszlik meg. Átesett területek között és határfolyókon s patakokon is jó hosszan halad a határ, s így, miként látható, Hunyad vármegye határszéle az erdészeti teendők minden ágát felöleli s noha ez a vármegye kopár területek tekintetében jóformán az első helyet foglalja el az országban, de azért Hunyad vármegye területének közel 50%-át mégis erdők borítják s az erdők adják meg a keresetforrását a lakosság nagy részének, a kik a favágás, szenítés, zsindelytermelés mellett épületfa, deszka, abroncs, cseber stb. készíttéssel is foglalkoznak s áruikkal messze bekalandozzák az országot. A m. kir. erdőkincstár és egyes magánosok nagyobb fűrésztelepein kívül a hegyi patakokon számos kisebb paraszt-fűrész van üzemben s a határpatakok medrén is vannak vízi építmények. A határszél természeti, művelődési, történelmi, bányászati, régészeti, turistai, s több más tekintetben is igen előkelő helyet foglal el ebben az ősi erdélyi vármegyében, minthogy azonban e már is hosszúra nyúlt czikk keretén ezek a kérdések kívül esnek: folytassuk utunkat a szomszédos vármegye mentén tovább a Duna folyam felé.

Krassó-Szörény vármegye szélére az országos határvonal a karánsebesi járáshoz tartozó Márul község határában lép át s a 315. számú határoszloptól a Godján-Szárkó-hegység kristályos palatömegéhez számítandó Moraruhavas hegygerinczén sziklás, havasi legelők felett kissé görbe vonalban délnyugatra haladva 0·975 *km.* távolság-

nyira a 2231 m. m. Moráru csucsán felállított 316. számú határoszlophoz érkezik, honnan a hegygerinczen délre fordulva egy 2176 m. m. csucsig megy, hol ismét délnyugati irányt vesz fel s folytonosan a gerinczet követve egy 2060 m. m. nyergen és egy 2157 m. m. csucson túl 3·26 km. távolságban a 2229 m. m. Godján-csucsánál felállított 317. határoszlophoz hág fel. Innen a határ a hegygerinczen a 2135 m. m. csucsánál 0·46 km.-nyire fekvő 317/a. határhalomig nyugat felé megy, ott délnyugatra hajlik és a 2012 m. m. csucsig ebben az irányban halad s ott az 1·195 km.-nyire fekvő 317/c. határhalomnál északnyugat felé fordulva 0·695 km. távolságban, a széles hegygerinczen, a Tucsila 1972 m. m. csucsára vonul a 318. határoszlophoz, a honnan dél felé kanyarodva egy 1974 m. m. sziklakiemelkedésnél délnyugati fordulatot vesz s 1·46 km.-nyi ut után a Tucsila-havas gerinczén az 1892 m. magasan felállított 319. számú határoszlophoz ereszkedik le. Ettől kezdve a hegyélen lefelé délnyugatra még 1·28 km.-t halad a határ, míg a kétágu Dragomir pataknak Riusesz patakba ömléséig érkezik, hol a két ág szöge felező vonalának 319/d. határhalommal jelzett pontja képezi a határt; a két ág torkolatánál pedig 1700 m. magasságban a 320. számú kettős határoszlop áll, melyek közül «a Románia felőli 320. sz. határoszlop — a hivatalos Határjelzés leírása szerint — *bükkfából készítettett a helyszínén és nem tölgyfából, mint a többiek és pedig azon okból, mivel az eredeti elveszett*».

Előbbi kettős határoszloptól dél felé haladó görbe vonalban 1·56 km. hosszúságban a Dragomir patak képezi a határt annak eredetéig, hol az Izvorul-nyeregben 1910 m. magasságban a 321. határoszlop áll, melynél a határvonal megtörik s északnyugat felé 0·72 km.-t haladva,

az Izvorul-csucs 1991 m. m. csucsán felállított 322. határoszlophoz érkezik. Itt a hegygerinczen dél felé fordulva egy 1823 m. m. ponton túl 1·08 km. ut megtétele után egy 1800 m. m. nyeregbe száll alá a 323. határoszlophoz, melytől a hegygerinczen délnyugat felé lehalad a Kururecse 1772 m. m. csucsán 0·96 km. távolságban felállított 324. határoszlopig s ugyanebben az irányban folytatódik a Krakul-Matikului-hegygerinczen előre a Dobrivir-havasnak 3·59 km. távolságban fekvő csucsáig, hol 1934 m. magasságban a 325. határoszlop áll. Még 0·13 km.-t halad délnyugat felé a Dobrivir 1929 m. m. második csucsán fekvő 325/a. határhalomig, ennél aztán délkeletre fordulva, a hegygerinczen mindig csak havasi legelők felett alább-alább szállva 2·91 km. ut után a Dealul-Mlecsului-havas 1725 m. m. csucsán álló 326. határoszlophoz érkezik, melytől kezdve a Kupán gerinczén kelet felé ereszkedve 2·12 km.-nyire a hegyháton felállított 327. számú határoszlophoz érkezik, melynél aztán, — miután a 309. határoszloptól kezdve Hunyad vármegye mentén 15·891 km.-t, a 315. határoszloptól kezdve pedig idáig Krassó-Szörény vármegye szélén 22·395 km.-t, azaz összesen 38·286 km. utat tett meg a kopár sziklák és havasi legelők felett, — 1435 m. tengerszintfeletti magasságban bükkös erdők közé nyomul s az azok közötti átvágáson vonul tovább a Kupán-hegy gerinczén kelet felé a Gaszka nevű kis erdei tisztás közepén 1188 m. magasságban, s előbbtől 2·09 km. távolságban álló 328. határoszlopig. Innentől kezdve a hegygerinczen lévő átvágáson délkeletre 2·08 km.-t ereszkedik lefelé, míg az erdők között 896 m. magasságban felállított 329. számú határoszlopig érkezik, melynél aztán délre fordulva a hegygerinczen kivágott, egyezményileg előirt 8 m. széles átvágáson

(nyiladék) 2·725 *km.*-t halad lefelé a 329/a. határhalmossal jelzett tisztás széléig, míg aztán ettől délre 0·095 *km.* távolságban a Szkitu tisztáson, a Krajova patak torkolata közelében, a Cserna folyó jobbpartján 471 *m.* magasságban felállított 330. számú határoszlophoz száll alá. Innen-től kezdve délnyugat felé 0·8 *km.* hosszúságban tisztások között a Cserna folyón megy le a határ odáig, a hol a 331. számú kettős határoszlop áll, melynek egyikét, a romániaiit, ép azon okoknál fogva, mint a 320 oszlopot, szintén a helyszínen készítették *bükkfából*. A magyar tölgyfából van.

A 331. számú kettős határoszloptól a délnyugat felé 20·5 *km.* távolságban 254 *m.* magasságban felállított 332. számú kettős határoszlopig mindenütt a kisebb-nagyobb tisztásokkal megszakított lombfa-erdők között kanyargó Cserna folyó képezi az országos határvonalat, mely idáig a Godján-Szárkó-hegység kristályos pala és jura-korszakbeli kőzetekből alakult délkeleti lábánál folyva, itt teljesen Magyarországra csap át s egyuttal választóvonalat képez az előbbi hegység és a határszélen vonuló Damogled-hegység között, a mely diász- és kőszénképlethez tartozó elsőkori képződményekből és kristályos palákból épült fel.

A 332. számú kettős határoszloptól kezdve az országos határvonal elhagyja a Cserna folyót s egy ösvényen dél felé tartva 0·66 *km.*-nyi távolságban az erdők közül a Gaura-Fetei nevű tisztáson felállított 333. határoszlophoz jön ki, honnantól kezdve a Székul-hegy sziklás lejtőjébe vágott ösvényen az 0·53 *km.* távolságban 492 *m.* magasságban felállított 334. határoszlophoz érkezik, melytől keletre a Cseszna patakon 1·5 *km.*-t halad felfelé s ott az erdőtisztás nyugati szélén 645 *m.* magasán álló 335. határoszlopnál bükk és lombfa erdők között délnyugat

felé tartva egyenes irányban a Nagy-Jelenicza keleti lejtőjén 1·36 *km.* távolságban álló 336. határoszlopon keresztül az 1·11 *km.*-re álló 337. határoszlophoz vonul, mely a Balta-Cserbului tisztás szélén 1100 *m.* tengerszintfeletti magasságban azon a ponton áll, a hol a 335. határoszloptól kezdődő, Romániába átesett erdőterület véget ér. Innentől kezdve kisebb tisztásokkal tarkázott lomberdők között 1·98 *km.*-t halad délnyugat felé a Kurmatura intre Plaiurin álló 338. határoszlopig; ettől előbb délnyugat felé, majd egy kanyarulatban délkelet felé fordulva, a Preszeaka 1091 *m.* m. csucsán 0·54 *km.* távolban álló 339. határoszlophoz érkezik, honnan délkelet felé a hegygerinczen a Verful-Kosului 1071 *m.* m. csucsán át tett 1·36 *km.*-nyi ut után a Pojana-Rolatán álló 340. számú határoszlophoz megy. Ettől dél felé fordulva a hegygerinczen bükkösök között halad tovább a 2·56 *km.* távolságban fekvő Lunka-Kamena 1228 *m.* m. csucsán felállított 341. határoszlopig, honnan aztán a Herkules-fürdő feletti *jegenyefenyvesek* közelében halad dél felé a Grabanakul 1143 *m.* m. csucsán 2·3 *km.* távolságban álló 342. határoszlopig.

Kapcsolatosan itt felemlitem, hogy Dobrovics szerint a Cserna völgyében, a Herkules-fürdő környékén 800—1000 *m.* tengerszintfeletti magasságban a *közönséges orgonafa* (*Syringa vulgaris* L.) egész hegyoldalakat elfoglaló állabokat alkot.

A 342. számú határoszloptól az országos határvonal egyforma jellegű bükk- és más lombfaerdők között zégzugos görbe vonalban a hegygerinczen délnyugati főirányban előre 14·028 *km.*-t halad a 347. számú határoszlopnál eredő Cserovecz patakig. Ez a vonalrész sűrűn meg van jelölve határhalmokkal a közbeneső határoszlopok között,

melyek elseje a 343. számú a Plostina-Moszorului erdő-tisztáson 827 *m.* magasságban áll, a 344. számú határoszlop a Verful-Kokosului nevű 920 *m.* m. csucson jelzi a határt; a Nagy-Predeál 763 *m.* m. csucsán áll a 345. határoszlop, a Meterez nyergét a 346. határoszlop jelzi, honnan aztán délfelé fordulva a 600 *m.* magasan álló 347. határoszloptól kezdve déli, majd délkeleti, keleti s ismét délkeleti irányban 9·1 *km.*-nyi hosszúságban a tisztásokkal tarkázott lomberdők között csörgedező Cserovecz patakon megy le a határ görbe vonalban odáig, hol annak a Bachna patakba való beömlésénél 169 *m.* magasságban a 348. számú kettős határoszlop áll, melytől aztán a neogenkori kőzetek feletti tisztások között folyó Bachna patakon megy az ország határa az 1·26 *km.* távolságban felállított 349. határoszlopig. Innentől kezdve 0·34 *km.* hosszúságban délkelet felé a Bachna patak régi medrén megy a határ az Orsova és Vercserova közötti kőút szélén lévő 350. határoszlopig. Ettől aztán délnyugat felé egyenes irányban keresztül vonul a magyarországi és romániai vasuti töltések érintkezési pontjánál, előbbtől 0·24 *km.* távolságban felállított 351. számú utolsó határoszlopnál a vasuton, s a Duna balpartján 0·08 *km.* távolságban készített 351/a. határhalmon át az orsovai járáshoz tartozó Tuffier község és a romániai Vercserova falu határa mentén, a Vaskapu felett, mintegy 3 *km.*-nyire, a Jókai-féle egykori «Senki szigete» környékén 51 *m.* tengerszintfeletti magasságban egyenesen a Dunába megy, hol Szerbia határáig huzódva, Krassó-Szörény vármegye határával együtt Romániát is elhagyja.

Krassó-Szörény vármegyét a Románia felőli országos határvonal összesen 89·633 *km.* hosszúságban érinti s ebből 60·093 *km.* bükk- és más lombfaerdők mellett,

2·3 km. pedig fenyvesek mellett, tehát összesen 62·393 km. erdők mentén húzódik el, 27·240 km. pedig részben havasi legelők felett, részben kősziklák között érinti a vármegye határát. Tekintélyes rész megy az összes hosszúságból a folyók és patakok medrén is végig s átéssett területek is fordulnak elé, ezenfelül nem csekély jelentőségűek a Herkules-fürdő feletti határszéli fenyvesek sem, hol a *jegenyefenyőt* néhány év előtt a zernesti jegenyefenyvesekkel egyidejűleg a *Grapholitha proximana* illetve a *Steganoptycha abiegana Dup.* nevű sodrópille hernyóinak tömeges fellépése veszélyeztette volt mindaddig, a míg a *Botrytis Bassiana Bals.* nevű élősdi penészgomba tömeges megjelenése a lepke bábjainak nagy részét tönkretette s ezáltal a káros rovar további veszedelmes jellegű pusztításainak végett vetett. A Krassó-Szörény vármegye összterületéből 50—60⁰/₀-ot elfoglaló erdőségeknek határszéli részletei erdészeti és közgazdasági tekintetben egyaránt, egyebek mellett már csak azért is elég nagy fontosságúak, mivel nagyobbára, mint feltétlen erdőtalajon álló erdők, az ország határán a talaj termőképességét védik az elkopárosodás ellen.

A 351/a. határhalomnál a Magyarország és Románia között kötött határegyezmény jelentősége véget ér s azontul az országos határ jellege és erdészeti jelentősége is más irányúvá válik, minek érintése ezen cikk keretén kívül esvén, ennél az utolsó határhalomnál közleményem is befejezéséhez közeledik. Előbb azonban fel kell említenem azt, hogy az 1888. év folyamán Bukovina és Románia között is rendeztetett volt az országos határvonal ugyanolyan módon, miként az nálunk történt, azzal a különbséggel, hogy ott a határoszlopok faragott kőből készültek, nálunk pedig, kivéven a 320. és 331.

számu kettős határoszlopoknak Romániába eső második (bükkfa) példányait és a Királykő sziklaélén lévő 202. számu kőhalmot, meg az 1. számu, Bukovinával és Romániával közös, háromoldalú határkőlobort, mindenütt tölgyfából készült oszlopok jelzik az országos határvonalat. Ezeknek az oszlopoknak Magyarország felé eső része a sorszámom kívül *M. O.*, Románia felőli része pedig *R.* betűvel van megjelölve. Minthogy a faoszlopokat az időjárás viszontagságain kívül a csobányok s más járókelők is meg-megrongáltják, tudtom szerént tervbe van véve, hogy a jelenlegi faoszlopokat nálunk még ez év folyamán öntött vasoszlopokkal fogják kicserélni, a melyeket a határhalmok közepébe betonba fognak beállítani, mint állandóbb jeleit az ország határának.

Összefoglalva az eddig leirtakat, kitűnik, hogy a magyar-román országos határvonal Besztercze-Naszód, Maros-Torda, Csik, Háromszék, Brassó, Fogaras, Szeben, Hunyad és Krassó-Szörény vármegyék szélét összesen 864·687 *km.* hosszúságban érinti, melyből az egyes vármegyékre fanemek, legelő s más mivelési ágak szerént elkülönítve a következő, *km.*-ben kifejezett hosszúság esik.

Vármegye:	fenyves:	bükk- s más lombfa:	legelő stb.:	Összesen.
Besztercze-Naszód	16·647 <i>km.</i>	0·000 <i>km.</i>	7·281 <i>km.</i>	23·928 <i>km</i>
Maros-Torda	0·000 „	0·000 „	1·200 „	1·200 „
Csik	139·529 „	2·600 „	31·758 „	173·887 „
Háromszék	91·420 „	57·210 „	10·385 „	159·015 „
Brassó	11·310 „	17·985 „	51·261 „	80·556 „
Fogaras	16·990 „	3·355 „	90·243 „	110·588 „
Szeben	60·082 „	15·874 „	28·868 „	104·824 „
Hunyad	16·980 „	16·605 „	87·471 „	121·056 „
Krassó-Szörény	2·300 „	60·093 „	27·240 „	89·633 „

Összesen : 355·258 *km.* 173·622 *km.* 355·707 *km.* 864·687 *km.*

Miként ebből a kimutatásból is kitűnik, a magyar-román országoshatárvonalból 355·258 km. fenyvesek mellett, 173·722 km. bükk- s más lombfa erdők mellett megy el, tehát közvetlenül 528·980 km. hosszú vonalban érintik az erdők az ország határvonalának ezt a részét, s csak 355·707 km. vonul el sziklák, belsőségek, havasi legelők s más mívelési ágak mellett; de sok helyen itt is közel érnek az erdők a határszélhez, úgy, hogy ezek tekintetbe vételével kimondhatjuk, hogy a magyar-román országos határvonal 51—2536 m. tengerszintfeletti magasságban váltakozva, majdnem $\frac{2}{3}$ részben erdők mellett visz el s így ez a körülmény ugyszólván elsősorban az erdészetet kell, hogy érdekelje.

Csak a legujabb felmérés teljes befejezése után elkészülő pontos térkép fogja tökéletesen megbízható alakját és méreteit előtűntetni az ország határvonalának, addig is azonban a rendelkezésre álló jelenlegi adatok alapján igyekeztem lehetőleg hű képet adni a magyar-román országos határszélről, illetve az itteni határszéli erdőkről. Hogyha ezzel a vázlattal érdekelt szaktársaimat arra buzdíthatnám, hogy saját kerületeik határszéli erdősegeit legalább oly részletességgel ismertetnék, miként azt Fogaras vármegye, illetve a törcsvári járás mentén tettem: célomat elértem, mert akkor e leírásokból az állandósított határszéli erdőket jobban meg fogjuk ismerni, már pedig az erdőkben csak akkor lehetünk otthon, hogyha azokat ismerjük. Az erdésznek pedig az erdőkben, főképp a határszéli erdőkben otthonosan kell éreznie magát, mivel, a mint a sok, Romániába átesett területből s a legujabb felmérés alkalmával tapasztalt egyéb körülményekből is meggyőződhattünk, csak úgy lehet a megállapított magyar-román országos határvonalat minden

kis részletében állandónak tekinteni, hogyha annak épsége felett saját hatáskörükben a magyar erdészek is éber figyelemmel őrködnek, a mi az erdészeti feladatok mellett minden arra illetékes magyar erdésznek hazafias kötelességét is kell, hogy képezze.

Történelmi adatokkal kezdettem e tanulmányt, azzal is fogom befejezni. Nem is említve azt, hogy Nagy Lajos alatt hová terjedt Magyarország határa, de ha csak Mátyás király korára tekintünk is vissza, meggyőződhetünk, hogy Szeben, Hunyad és Krassó-Szörény vármegyék határa mellett az Olt és Duna közének az a része, a mely ma Romániához tartozik, akkor «Szörényi bántság» neve alatt Magyarországnak képezte a kiegészítő részét egészen a XV. század végéig. Azután is több ízben tartozott ide még ez a rész, de végre a szisztovai békekötés alkalmával az 1791. évben Magyarország déli és délkeleti területe a Szent István király korabeli állapotnak megfelelően a mai határok közé szorulván vissza, az egykori Szörényi bántság Törökországba, idővel pedig a jelenlegi Románia területébe olvadt be. Ezért megy el ma az országos határvonal ott, a hol azt a tényleges állapotnak megfelelően a hivatalos adatok alapján jeleztem.

L a p s z e m l e.

Az 1898. évi tölgyfaeladások Szlavóniában. A „Šumarski list“ nevű horvát erdészeti szaklap nyomán a szlavóniai 1898. évi tölgyfaeladásokat illetőleg igen érdekes adatokat közölhetek.

A kinestári, vagyonközségi, továbbá a beruházási-alap részére kihatott szlavóniai tölgyesekben, ugyszintén egyes magánerdők s autonom birtokjogi tölgyerdőkben az 1898. év folyamán árverésre került összesen 5 millió frton felüli értékkel biró tölgyfamennyiség

s tényleg eladatott mintegy 4.200,000 frt értékű tölgy. Ha ehhez még hozzávesszük, hogy egyes iparvállalatok, nevezetesen fűrészek szerződésileg le vannak kötelezve évente mintegy 800,000 forint értékű tölgyfa vételére, úgy a múlt évben eladott szlavóniai tölgyfahozam értékét 5 millió frtra tehetjük. Ez mindenesetre meglepően kedvező eredmény, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy a Continentale Holzzeitung az őszi nagy tölgyfaárverések előtt látszólag jóakarattal ajánlotta a különböző tölgyfaárak egységárának leszállítását, jósolgatva ellenkező esetre, hogy a vágások nagyrésze aligha lesz eladva. Valószínűnek látszik, hogy a Continentale Holzzeitung e jósolgatása nem történt minden czélzatosság nélkül s lehet, hogy a cikk sugalmazója egy kis árengedésnek nem is lett volna oly nagy ellenzője; azonban a mint az elért eredmény mutatja, a jósolgatás egyelőre korai volt. Tekintetbe véve, hogy Amerika dongákkal a német piacot elárasztotta és a francia fapiaczokra is évről-évre nagyobb mennyiségű dongát hoz, míg a mi dongakivitelünk a francia piacokra az 1897. évben a párisi osztrák-magyar kereskedelmi kamara 1897. évi jelentése szerint 24·4 millió *kg.*-mal csökkent, arra a következtetésre jutunk, hogy a tölgyárúnál ezidőszerént nem a donga játsza a főszerepet, hanem a fűrészáru s csakis ez utóbbi körülménynek köszönhetjük az ez évi tölgyerdő-eladásoknál elért feltűnően kedvező eredményt. Attól, hogy a fűrészáruban való tultermelés folytán a következő években a tölgyerdők eladásában esetleg hanyatlás állhat be, sajnos, többé már nem igen nagy okunk van félni, mert ha ez be is következne, 10—12 év múlva úgy sem lesz már a híres szlavóniai tölgyesekből s tölgyóriásokból még csak mutatónak való sem.

Összehasonlítva az 1897. évi tölgyfaeladásokat az 1898. évivel, a következő eredményeket kapjuk:

Az 1897. évben a volt szlapon határörvidék tölgyeseiben az eladott tölgyek átlagos műfatömege $4\cdot02\ m^3$ volt, törzsenkint egy m^3 tölgyműfa átlagos ára 15·16 frt, egy tölgy átlagos ára 60·94 frt.

A különböző főbb eladásoknál az átlagos ár-maximum m^3 -enkint 16 frt 57 kr., törzsenkint pedig 64 frt volt; az átlagos ár-minimum pedig m^3 -enkint 14 frt 56 kr. s törzsenkint 57 frt.

Az 1898. évben az eladott tölgyek átlagos műfatömege $3\cdot91\ m^3$,

egy m^3 müfa átlagos ára nagyban 15·80 frt, egy törzs átlagos ára pedig 62 frt 26 kr.

Az átlagos ár-maximum m^3 -enkint 17·10 frt s törzsenkint 70·20 frt; az átlagos ár-minimum pedig m^3 -enkint 14 frt 10 kr. s törzsenkint 48·60 forint. (Közli: *Pászthy F.*)

A bükkfa villámentességéről a „Meteorologische Zeitschrift“ 1899. évi márcziusi füzete a következőket közli. *Prohaszka* Károly gráci tanárnak a zivatarokról és jégesőkről szóló 1897. évi jelentése szerint Stájerországban, Karinthiában és Felső-Krajnában fákba 191 esetben csapott le a villám. 163 esetben a fa nemét is meg lehetett állapítani.

Becsapott :

Luczfenyőbe	28-szor	Égerbe	1-szer
Jegenyefenyőbe	6-szor	Juharba	1-szer
Erdei és feketefenyőbe	8-szor	Bodzába	1-szer
Vörösfenyőbe	34-szer	Vadgesztenyébe	1-szer
Tölgyfába	22-szer	Szelid „	5-ször
Bükkbe	—	Diófába	4-szer
Nyírfába	1-szer	Almafába	4-szer
Nyárfába	16-szor	Körtefába	16-szor
Hársba	3-szor	Cseresznyébe	7-szer
Körisfába	2-szer	Szilvafába	1-szer
Szilfába	1-szer	Szöllőtőbe	1-szer

Stájerországban s a szomszéd tartományokban a luczfenyő az összes erdőterület 50⁰/o-át, a vörösfenyő pedig 8⁰/o-át borítja. Ezekkel szemben a kisebb %o-ban előforduló tölgy-, nyár- és körtefát az adatok a villámcsapásnak rendkívül kitetteknek tüntetik fel. A *bükk* e megfigyelés szerént is egészen *megkímélve maradt*. A villámnak száraz ágak iránti, nem egészen érthető előszeretete — melyre Dr. *Jonescu* „Ueber die Ursache der Blitzschläge in Bäume“ czimű munkájában rámutat — a megfigyelés területén is tényleg bebizonyosodott. Május 25.-én a stájerországi *Wundschuh*-ban a villám egy elcsenevészett tölgybe ütött, mely két, körülbelül $\frac{1}{3}$ -részszel magasabb luczfenyő között állott. Egy másik villám ugyanott olyan körtefába csapott, mely két — egészen új villámhárítóval felszerelt — ház mellett állott. Hét jelentés arról szól, hogy a villám fákról épületekre ugrott át.

Ami különben a bükk villámmentességét illeti, erre már Dr. *Jonescu* fent idézett s a Természettudományi Közlöny 1896. évf. 486. lapján kivonatossan ismertetett czikke utal annak közlésével, hogy elektromos szikráknak különböző fanemü, de egyenlő nagyságu pálczikákon való átesapatása utján olyan sorozatot kapott, melynek legutolsó tagját, mint legrosszabb vezetőt, a bükk képezi.

Tényleg eddig sem 15 évi külső szolgálatom ideje alatt nem láttam villámsujtotta bükköt, sem ilyenről sehol semmit sem olvastam.

A villámsujtotta fák statisztikáját kétségkívül igen érdekes volna hazánkban megállapítani, a mi pedig a m. kir. állami erdőhivatalok és erdőgondnokságok felállítása után már csakugyan egészen könnyen mehetne, azt is figyelembe véve, hogy immármeg van nekünk is a kísérleti állomásunk, mely a statisztikai adatok gyűjtésére az ösztönzést, valamint az utmutatást megadhatná s a gyűjtött adatokat a tudományosság és a gyakorlati felhasználás számára feldolgozhatná s közzétehetné.

(Közli: *Gabnay F.*)

Különfélék.

Különleges erdőrongálások. Azt hiszem, nem tévedek tapasztalásból merített meggyőződésemben, hogy minden vidéknek megvan a maga különleges erdőkára, mely az egyes vidékek népének szokásai, életmódja, háziipara és műveltségi foka szerint változik. Eltekintve attól az erdőrongálástól, melylyel — sajnos — általában minden fenyves és bükkös erdőben találkozunk, s melyet rendszeren «zsindey-kóstolásnak» szoktunk nevezni és melylyel rendszerint a törzseknek műfára lagalkalmasabb részét teszik többé-kevésbé tönkre: ez alkalommal különösen olyan erdőrongálásokról kívánok röviden szólni, melyek egyes vidékekre nézve jellemzők.

Az orsovai erdőhivatal kerületében lévő ohaba-bisztrai

erdőgondnokság magas hegységi erdeiben erdőrendezősségi külső munkálataim alkalmával, különösen azokban az erdőrészekben, melyek az ottani nagykiterjedésű havasi legelők alatt terülnek el, lépten-nyomon megfigyelhettem, hogy a törzsek havas felőli alsó részükön igen sok esetben korhadni kezdenek és pedig már a fiatal korban. Kutatván eme jelenség okát, több alkalommal észrevettem, hogy a havason lévő pásztoroknak egyik rendes és kedvencz mulatságát képezi a nagy köveknek legurítása a meredek lejtőkön. Sőt érthető megbotránkozással gyakran tapasztaltam ezt a rossz és gyerekes szokást művelt turisták részéről is! Természetes, hogy a roppant gyorsasággal és erővel legördülő kövek utjokban számos fához ütődnek, míg valamely vastag törzsnél, vagy a völgy alján meg nem akadnak. A fáknak ilyenén megsebzése azután utat nyit az időelőtti korhadásnak, s így a pásztorok és turisták veszedelmes mulatozása jelentékeny kárt okoz. Ugyancsak gyakori eset a jelzett vidéken a lucz törzsek bevagdálása és illetve megfurása gyantanyerés céljából. Ez azonban — azt hiszem — általános rongálás a luczosokban.

Jelenlegi szolgálatomban, az otocsácsi erdőhivatal kerületéhez tartozó szt.-roki erdőgondnokságban, szintén megfigyeltem néhány különleges károsítást, melyet érdemesnek tartok t. szaktársaimmal szokatlan érdekességénél fogva megismertetni. Sajnos, hogy ezeket a rongálásokat vajmi nehéz megszüntetni, mivel ugyyszólván összeforrtak az itteni nép természetével és szokásaival.

Igy például gyakran láthatni az itteni bükkösökben fiatal, 20—25 *cm.*-es törzseket, melyekről a kéreg mintegy 0.5—1.0 *m.* hosszban köröskörül le van hántva. A nép ezeknek külön nevet is adott: «bjeljeviná»-nak nevez-

vén őket (fehér fa, fehérló fa). Érdekes ennek a rongálásnak, mely természetesen a fáknak elszáradását, elpusztulását vonja maga után, az eredete. Ismeretes dolog, hogy az itteni mészkő-hegységekben, az anyakőzet üregessége következtében, kevés a forrás. Egészen nagy erdőrészek találhatók, melyekben egy csöp viz sincsen. A pásztorok azután, főleg az erősebb nedvkeringés megindulásakor, a fennebb említett módon lehántják a fiatal bükktrözséket, a kiszivárgó fanedvet kenyérrel felitatják s az így meg nedvesített kenyeret szomjuk csökkentése céljából nagy élvezettel eszegetik. Állítólag ez a szokatlan csemege nagyon jóízű. De régi dolog, hogy «egy» baj sohasem jár egyedül! Ez esetben is így vagyunk. Az itteni szálaló üzemmód szorosabb szabályai szerint, a szolgalmányosok részére kiadandó trözsék kijelölésénél csakis 45 *cm.*-nél erősebb mellmagassági átmérővel biró bükkök jöhetnek figyelembe, míg az ezen méreten aluli trözsék kijelölése szigoruan tiltva van. Mivel azonban a nép inkább a vékonyabb méretű, kényelmesebben kidolgozható és kiszállítható fát szereti és kívánja, mert egyrészt a vastagabb trözsék feldolgozásának munkájára roppant ügyetlen és illetve lusta, másrészt meg sok helyen — be kell ismer-nem — alig tudja a kijelölt vastag trözséket a sziklás utakon kifuvározni: az egyes erdőgondnokok, hogy a népen némileg segítsenek s itt-ott vékonyabb épületi fához is juttassák azt, rendszerint kijelölték a fennebb említett «bjeljeviná»-kat is, melyek előbb-utóbb kivesztek volna. Amint a nép ezt a rendes szokássá váló eljárást észre-vette, furfangos eszével úgy segített magán, hogy a kö-vetkező vágásokban vagy azok közelében már kora tavasz-szal számos vékonyabb trözsét megfosztott kérgétől s aztán a kijelölés alkalmával ártatlan arczczal hívta fel az

erdész figyelmét a lehántott törzsekre, kérvén, hogy jelölje ki ezeket a már ugyis veszni induló példányokat is! A mult őszi kijelölésnél megdöbbenve vettem észre, hogy a vágásban mily számos ilyen lehántott, gyönyörű növésű, vékonyabb törzs van, s mivel enneka károsításnak tulajdonképpen indító oka már előbb tudomásomra jutott, úgy igyekeztem utját vágni a további rongálásnak, hogy egyetlen egy ilyen törzset sem jelöltem ki, s általános bámulatra kijelenttem, hogy a jövőben sem fogok «bjeljevinát» kijelölni, szigoruan ragaszkodván az előirt méretekhez. Kiváncsi vagyok, lesz-e ennek a kísérletemnek foganatja; mert tennem kell valamit okvetetlenül, hogy az e fajta rongálás évről-évre nagyobb mérveket ne öltson.

Megrögzött szokása az itteni népnek a következő károsítás is. A pásztorok behajtván a marhát vagy a nyáját az erdőbe, kényelem szempontjából, hogy az elszéledő marha után ne kelljen sokat járniok, egy bizonyos területen az összes fiatalost ledöntik, s míg a marha az így földre kerülő lombozatot feleszi, a pásztorok nyugodtan heverésznek. Különösen nagymérvű ez a károsítás késő őszszel vagy télen, de gyakori a nyár forró hónapjaiban is, a mikor a marhát a sűrű árnyékos fiatalosokba terelik, a hol az erős zárlat következtében kevés a fü, vagy pedig teljesen hiányzik. De egyáltalában az itteni nép nagy előszeretettel ad lombtakarmányt a marhának, s ennek télire való gyűjtésével is igen nagy károkat okoz a bükk, kőris, juhar és cser fiatalosokban.

Kiirthatatlan természetévé vált továbbá az itteni népnek az erdei alom gyűjtése. Volt alkalmam közelebről megismerni az erdős vidékeken lakó rutén, oláh, a magyarországi szerb, a letelepített magyar és cseh, illetve sváb népet, de soha egyiknél sem tapasztaltam az alomgyűjtés-

nek oly nagy mérvét, mint a likai granicsárnál. Ez a kalászos növények szalmáját feleteti a marhával, s alomnak, lehet mondani, kizárólag az erdei almot s a szárított páfránylevelet használja. De nemcsak az istálókban teregeti ezt szét, hanem ősszel vastagon beborítja ezekkel az egész udvart és tavaszig letaposván ezt a réteget, szántás idején kihordja földjére, mint trágyát. Könnyű levonni a következtetést és a káros eredményt ebből a veszélyes szokásból, főleg az itteni sekély, többnyire nagyon laza és könnyen karsztosodó talajt illetőleg.

A túlelevelüknél gyakrabban előforduló különleges rongálások leírására térve át, elsősorban meg kell említenem az ugynevezett «legény-próbát.» Ez ismét egyik kedvencz időtöltése és mulatsága az itteni pásztorgyerekeknek, a minek temérdek, és sajnos, többnyire a legszebb, jegenyefenyő törzsecske esik áldozatul. Pedig gondnokságomban helyenkint oly gyönyörű jegenyefenyő csemetés hódított tért magavetés útján a bükkösök alatt, hogy az utóbbiak kiszálalása után feltétlenül átvehetné az uralmat nagyobb területeken is, ha a kellő kiméletben és gondozásban részesülhetne. A «legény-próba» játék lefolyása ez. Két vagy több pásztorgyerek összeáll, s mindenik krajczárt, kenyér, vagy turódarabot, végszükségben pedig egy-egy érczombot tesz egy sapkába, a «kasszába»; aztán a nemes társaság minden tagja egy-egy — lehetőleg egyenlő vastag — fiatal jegenyefenyő törzsecske mellé áll, s a «vezér» vezényszavára a kéznél lévő fejszével egyszerre hozzáujt mindenik a maga kiszemelt áldozatához úgy 1.0—1.5 m. magasságban. A nyertes, a «legény» aztán az a boldog, a ki legpontosabban nyakazza le a maga fenyőjét. Feltétlen becsü az a vágás, mely után semmi foszlány sem csüng le a kéregből. A «legény»

bésepervén a dicsőn kiérdemelt «kasszát», a lélekemelő játék tovább folyik hasonló szabályok mellett! Így azután lépten-nyomon láthatni elbokrosodott koronájú fenyőket, melyek ilyenformán mindenkorra elveszítették értékességüket, használhatóságukat.

Ezzel a kegyetlen és nagyon alacsony foku műveltségre valló károsítással kapcsolatban meg kell említenem az ezen a vidéken nagyban divó karácsonyfa-kereskedést. Különösen Dalmácia felé nagy e tekintetben a csempészet; gondnokságomnak az országhatár mentén elterülő magas fekvésű, s a mi oldalunkról, főleg magas hóesés idején, nehezen vagy egyáltalában meg nem közelíthető részeiből. Ezeknek a lopásoknak megszüntetése a 4—6 ezer holdas kerületek s a nagyon kedvezőtlen terepviszonyok mellett ugyszólván lehetetlen, mert a dalmata 0.5—1.0 km.-nyi utat megtevén, már bent van az erdőben, míg az innenső oldalon lakó erdőőrnek, különösen nagy hóban, 3—5 órát kell inkább kusznia, mint mennie, hogy a veszélyeztetett helyekre érjen. Az előjelekből ítélve én azt hiszem, hogy a szépséges Velebitet sohasem fogja senki fenyőkoszoruzottnak látni; pedig-pedig mily könnyű volna ezt elérni! . . .

Végül megemlítem még a jegenyefenyő nagymérvű rongálását kisméretű donga nyérése céljából. Az itteni nép ugyanis legtöbb esetben messziről kénytelen a vizet a házhoz hordani s e célra az egész vidéken és Dalmáciában is, sajátságos alakú, egyik végük felé keskenyedő, kerülekes keresztmetszetekkel bíró, könnyű vizhordó edények vannak használatban, melyek teljesen zártak, s csak egy kis nyíláson át tölthetők meg vízzel. Ezeket a néprendesen a hátán hordja, vagy pedig kettesével lovakkal viteti. Az efféle edények háziipari cikket képeznek, azonban sajnos, hogy ennek a háziiparnak sok fiatal jegenyefenyő

ésik áldozatul. Az illető mester felkeresi a legszebb fiatalosokat s a 10—12 cm.-es törzsecskéket alul, már ágtalan részükön egy csapással félig bevágja, aztán a második vágást 30—40 cm.-rel feljebb teszi s az így a törzs közepéig érő két vágással határolt részt lehasítja. Megtöltvén tarisznyáját ilyen lehasított darabokkal, otthon az «anyagot» vékony dongákká dolgozza fél, s készíti belőlük az említett vízfordó s más egyéb edényeket, míg az erdőben számtalan tönkretett törzs nyomorog tovább, míg a korhadás és a bőra, meg a hónyomás meg nem könnyörül rajtuk. (Közli: *Kacsanovszky J.*)

Az egerek pusztításáról szérummal. Az 1879. évi XXXI. t.-cz. 165. §. és az 1894. évi XII. t.-cz. értelmében fásítandó kopár és vizmosásos területek számára, a beültetéshez szükséges alkalmas csemetek előállítása céljából a földmivelésügyi minister ur vármegyénknek (Nagyküüllő) öt járásában, egyenkint 3 kat. hold csemeteket tartat fenn.

Ez az áldásos intézkedés már eddig is szép eredményre vezetett az omlásra s mozgásra különben igen hajlandó, szakadásos területeken. Rövid két év alatt, a mióta a munkálatok kezdetüket vették, azok a madártávlatból elpusztult s bedőlt váraknak látszó, meredek és mély szakadások, melyeken nem egy legelésző, vagy legalább legelészni akaró szarvasmarhának marjult ki a lába, kezdenek már zöld mezt ölteni magukra.

A kezelésem alatt lévő nagysinki erdőgondnokságban is ilyen három holdas csemetekert szolgálja az említett közérdekü czélt.

A kertbe 1898. év tavaszán 80 kg. ákác, 60 kg. glédics, 40 kg. erdeifenyő, 35 kg. feketefenyő, s 20 kg. luczfenyőmagot vettem el.

Az eredmény ugyanez év őszén 400.000 drb ákác, 40.000 drb glédics, 550.000 drb erdeifenyő, 750.000 drb feketefenyő és 10.000 drb luczfenyő, összesen 1,750.000 drb csemete lett. A glédicset a késői nyár folyamán, midőn a csemeték már 20—30 cm. magas, szép sorokat alkottak, valami gyökérgomba, valószínűleg a *Pestalotia Hartigina* erősen megtizedelte; a lucz pedig, a mag selejtes lévén, igen gyengén kelt.

Mindazáltal ez az eredmény örömmel töltött el és szinte már láttam a csunya területeket és árkokat, melyeket majd e csemetékkel szépen befásítani fogunk.

Örömem azonban majdnem korai lett. Midőn t. i. késő ősszel az összes mezőgazdasági terményeket a földkről betakarították, az ott élelmet többé nem találó egérsereg, mint a hangyaraj, támadt rá a kertre. S bársem a tavaszi földforgatásoknál, sem a nyár folyamán, egyetlen egy egeret vagy egérlyukat az egész három holdas területen kapni nem lehetett, az említett beözönlés után alig egy héttel, egész aknák s alagutak szaggatták át az egész kertet. Különösen megtámadták az ákácot, a feketefenyőt. Az ember ezek között alig tehetett egy lépést, hogy lába alatt a talaj be nem szakadt volna. A csemeték gyökereit nemcsak a földszinén, mint ezt tenni rendszerént szokták, hanem a föld alatt is teljesen elrágták s felemésztették; úgy, hogy gyenge érintésre egész sorocskák kidőltek.

Mi lesz itt?! — gondoltam magamban — ha idejekorán nem segíthetünk!

A belügyministerium épp megelőzőleg adott ki egy utasítást a mezei egerek s poczkok kiirtásához szükséges mérgeknek az elsőfoku hatóság által való kiszolgáltatása ügyében; ezen az alapon sürgőssen kértem is arzenikumot.

Csakhogy ép oly sürgősen — az alispáni hivatalhoz utasítottak. Pedig mig onnan az engedély esetleg megjön, addigra vége az én csemetéimnek.

Eszembe jutott, hogy Hadnagy Imre állatorvostól halottam valami egérintő szerről, a mit a földmivelésügyi m. kir. ministerium felügyelete alatt álló «Laboratoires Pasteur-Chamberland. Budapest». intézetből lehet hozatni. Megrendeltünk tehát még aznap táviratilag tiz üveget.

Ezeket, mihelyt megérkeztek, nyomban ki is raktuk.

Miután azonban a községi öt holdas csemetekertet csak egy sövénykerítés választja el s az is telve volt egérrel, — egyuttal annak a számára is rendeltem 10 üveget s azok is kirakták a szert.

S ime, alig egy hétre reá, nem volt ott a bestiákból csak hirmondó sem. S bár ez a mult évi deczember hó 6.-án történt, a mai napig, az egész 8 holdon nem lehet látni egyetlen egeret sem!

Megjegyzem még, hogy a sikeren felbuzdulva, — nemcsak a gondnokságomban, a többi községeknél telepített mintegy 37 kat. holdnyi csemetekertek számára, — de az ültetett s bevetett vágások részére is, — melyekben az egerek szintén borzasztóan el voltak szaporodva s hol nemcsak az elvetett makkot, de a frissen ültetett tölgy-csemetéket is ezrivel ették, — az illető előljáróságokkal ily egérszérumot szintén hozattam. S az eredmény mai napig azoknál is meglepő.

Ezek után nem mulaszthatom el, hogy a kezelő erdő-tisztek pártfogásába ne ajánljam ezt a csodaszert.

Tudomásom szerint eddig Görögországban, — hol az egérvár országos csapássá nőtte ki magát — tettek igen eredményes kísérleteket; ujabban pedig Németországban.

Ez az egérintőszer (*virus contagieux*), mint említettem, a fenti czim alatt kapható.

Az intézet ezt a *virust* légmentesen elzárt üvegekben küldi szét. Egy üvegcsse ára 50 kr.; s kettő elegendő egy kat. holdra. Tehát bármely méregnél olcsóbb. A bacillusok, melyek az egerek között bizonyos járványos tifuszos betegséget okoznak, gelatinon vannak tényésztve s az üvegekbe ez a gelatin van behelyezve; látszanak is rajta a bacillusok finom penész alakjában.

Az alább elmondandókon kívül azért is eredményesebb ez a szer minden méregnél, mert ez nem mérge s mert nem kell minden egérnek a szájába juttatni, — mint a mérget, — hanem elegendő, ha az egereknek csak egy része kapja meg közvetlenül a betegséget, a mit azok azután a többiekre is átszarmaztatnak.

A szert a következőképpen kell használni:

Két-két üvegcsse tartalmára egy-egy liter vizet számitva, ezt egy-egy kávéskanálnyi konyhasó hozzáadása mellett fel kell forralni. A felforralt vizet *teljesen* le kell hűteni. Azután az üvegcséket kell kibontani (mivel oly erősen vannak bedugaszolva, hogy a kinyitás nagy bajjal jár, mi egyszerűen leütöttük a tetejüket), s be kell helyezni vagy 10 perczre a vízbe, hogy a gelatin felázzék. Azután $\frac{2}{3}$ részben vízzel megtöltve minden egyes üveget erősen fel kell rázni addig, míg a gelatin ki nem hull a vízbe. Minthogy a gelatin igen nehezen olvad, a vízbe hullott darabokat ujjal szét kell morzsolni. Ezután lehetőleg fehér kenyeret kell venni, mely nem darabolódik annyira, s 1 cm.² szeletekre szétvagdálva, ezeket a vízbe kell bedobni. A szeleteket egy perczig hagyjuk csak a vízben, azután kiszedjük s kosarakba helyezük azokat.

Mivel a bacillust a tartós napsugarak, — ugyszintén a

4 R⁰ hideg is, — megölik, de meg azért is, mert az egerek estefelé a legfalánkabbak, legczélszerűbb a kenyérszeleteket késő délutáni órákban kitenni s pedig úgy, hogy lehetőleg minden lyukba, — de ez nem okvetlen szükséges, — egy szeletet bedugunk s a lyukat lábunkkal betapodjuk.

Egy liter vízben mintegy 1000 szeletet lehet beáztatni. A *virust* az üveg felbontása után nyomban fel kell használni; ugyszintén a kenyérszeleteket is azon a napon kell elhelyezni, a melyen azokat beáztattuk. Az eredmény teljes egészében azonban csak 6—10 nap mulva lesz észlelhető, midőn t. i. a betegség az összes egerekre elterjedt.

Sokat érő a *virus*-nak az a sajátága, hogy az egyesegyedül az egerekre ártalmas; bármiféle más állatra, — mint szarvasmarha, kutya, macska, nyul, majorság, galamb stb., — a virusnak semmi hatása sincsen. Ugyszintén bátran ehetik felnőtt ember vagy gyermek az áztatott kenyérből, a nélkül, hogy csak legkisebb rosszullétet is érezne. Az edények, melyekben a *virust* s kenyérszeleteket áztatták, egyszerű kimosás után tovább használhatók rendelkezéljaikra.

Talán érdekes lesz még felemlitenem, hogy a falu végén, a szántók és kertek mellett lakván, egész lakásom szintén annyira tele volt egérrel, hogy még a pianinómat sem tudtam megőrizni s éjjel alig voltunk képesek aludni a zajtól, amite bestiák okoztak. Az ujságok összes egérpusztító szereit s csapdáit meghozattam már, a nélkül, hogy csak némi eredményt értem volna is el. Midőn azonban deczemberben a csemetekertben kísérletet tettem a szóbanlévő szerrel, egy marok kenyérszeletet, — de csak vagy 30—40 drbot — a házban is (pinczében, padláson, a szobák és konyha egérlyukaiba) szétszórta. Egy hétre egymásután jöttek ki a lyukakból a felszínre a

megbetegedett egerek, s többnyire már a lyuk mellett életelenül elterültek. S azóta a házban is csend van.

(Közli: *Craus G.*)

A bükk- és tölgyhasábfa sulya, Az «Erdészeti Lapok» mult évi október havi füzetének 1033. lapján a cserhasábfa sulyát $m.^3$ -enkint $568\cdot44\text{ kg.}$, a cserdorongfáét pedig $505\cdot03\text{ kg.}$ -nak jelentettem be. Azóta egy újabb cserhasábfa-üldemény az előbbeni szám helyességét teljesen beigazolta, mert csak a tizedes jegyekben tért el annak $m.^3$ -enkinti sulya. Ez a tény további adatok közlésére bátorít fel.

A diósgyőri m. kir. erdőgondnokság ugyanis 89 vaggon *tölgyhasábfát* küldött, melynek összes sulya $1.010,590\text{ kg.}$ volt; s mivel a fatömegből 1910 ürm^3 került ki, az ürm^3 -enkinti suly $528\cdot58\text{ kg.}$ -ra rugott. E helyt meg kell jegyezni, hogy a budapesti m. kir. kincstári faraktárban olyan tömören rakásolják a fát, a hogyan csak lehet, de a száradásból folyó apadásra csak 5 cm. számitunk, a mennyiben a rakások magassága $2\cdot10\text{ m.}$

A garamrévi és bródi m. kir. erdőgondnokságok pedig 178 vaggonnal *bükkhasábfát* küldtek. Ennek összes sulya $1.846,910\text{ kg.}$ volt; ebből a fatömegből 3441 ürm^3 került ki; $1.846,910 : 3441 = 536\cdot79\text{ kg.}$ esik tehát egy-egy ürm^3 -re.

A fernezelyi m. kir. erdőgondnokság ugyancsak bükkhasábfából 10 vaggonnal küldött, ezek összes nettó-sulya $105,000\text{ kg.}$ volt s mennyisége 205 ürm^3 -re rugott, miért is az ürm^3 -egység sulya $512\cdot19\text{ kg.}$ volt.

A láposbányai m. kir. erdőgondnokság szintén csak 10 próba-vaggonnal küldött, ugyancsak bükkhasábfából, de ennek összes sulya $105,795\text{ kg.}$ -ot nyomott, a mi nem is olyan lényeges különbség az előbbeni $105,000\text{ kg.}$ -mal szemben; csakhogy ebből a 10 kocsiból nem 205 , hanem

219 *ürm*³ került ki, úgy, hogy az *ürm*³-egység sulya csak 483·11 *kg.* lett, a mi azután már nagyobb eltérés, de a körülmények helyes mérlegelése által ezt könnyen meg lehet magyarázni. A fernezelyi fa ugyanis nagyobb hasábokból volt összeválogatva s a bélig érő egész hasítványokat képezvén: sokkal tömöttebben is volt rakható. Ellenben a láposbányai fa nem volt kiválogatva, hanem olyan félczikkeket képező, apró hasábokból állott, a melyeknek éppen szénítésre vagy a magyar államvasutaknak való átadásra elő voltak készítve. E két utóbbi adat közül tehát a fernezelyi (512·19 *kg.*) a helyesebb.

De a fernezelyi 512·19 *kg.* és a zsarnóczai (bródi és garamrévi) 536·79 *kg.* között ismét igen nagy a különbség. Megint a körülményeket kell figyelembe venni itt is. A zsarnóczai fa még egyenletesebb, nagyobb és szebb hasábokból áll, mint a fernezelyi, úgy, hogy annak rakásolását már falazásnak is lehet mondani. De ez mégsem magyarázza meg teljesen azt a nagy különbséget, valamint az sem fogadható el, hogy a nagybányai (fernezelyi) fa adata nem elég nagy átlagból van véve. Nem marad más hátra, mint vagy a termőhelyi, vagy a szállításkori időjárás különbségeket tekintetbe venni. Előbbeni nem számít olyan sokat, sőt azt hiszem, közel egyenlő is lesz. Ellenben a fernezelyi fa a legszárazabb, fagygyal váltakozó napos időben érkezett, a zsarnóczai meg akkor, a mikor a feladó helyeken hózivatarok voltak, úgy, hogy a ráfagyott hó itt Budapesten olvadt csak le róla s minden hasáb hólében meg volt fűrösztve; így aztán az általában 1—2 évi vágatu fa, olyan sulygyarapodásnak volt alávetve, hogy ez a nagy fáradtsággal gyűjtött ebbeli adatokat kétes értékűvé tette. Maradna hát a diósgyőri tölgyhasábfa és a fernezelyi bükkhasábfa két adata, mint sze-

rintem helyes és megbízható, mivel ezek kedvező körülmények között szereztettek be. (Közli: *Gabnay F.*)

Kedvezményes szállodai árak Budapesten átutazó erdőtisztek számára. A Budapest VII. kerületében, a Kerepesi-úton levő *Metropole-szálloda* tulajdonosa, Petánovics József, arról értesítette egyesületünk titkári hivatalát, hogy szállodájában a Budapesten átutazó erdőtiszteket ugyanolyan kedvezményben részesíti, mint a milyennek nyújtására magát a székes-fővárossal kötött szerződésében az átutazó katonatisztekre nézve kötelezte.

A kedvezmény mértéke a szálloda helyiségeiben ki-függesztett árszabásokban világosan fel van tüntetve, s hogy azt az illető erdőtisztek igénybe vehessék, elégséges, ha a vendégkönyvbe nevüket erdőtiszti minőségük megjelölésével jegyzik be.

Halálozások. *Balás* Emil m. kir. főerdész (Besztercebányán), az Országos Erdészeti Egyesület alapító tagja, *Cserei* Gyula m. kir. erdész (Orsován), az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagja, *Frank* Lajos uradalmi főerdész (Miskén), az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagja és *Fromm* Miklós okleveles erdész (Ráczkévén), az O. E. E. rendes tagja, meghaltak. — *Béke poraikra!*

Egyesületi hirdetések.

Figyelmeztetés. Az egyesületi könyvkiadmányokból az egyesületi tagok **csak egy példányt** szerezhethvének meg a megállapított **kedvezményes áron**, több példány megrendelése esetében a többi példány után **a nem tagok számára megállapított ár** küldendő be.

Az „Erdészeti Építéstan“ I. részének, a „*Középítéstan*“ című — 100 arannyal jutalmazott pályamunkának — I. kötete, valamint II. része, az Ut-, vasut- és hidépítéstan megjelent. Szerzője: Sobó Jenő magyar kir. bányatanácsos, akadémiai tanár. Az I. rész első kötete 47 ivre terjed és 1633 ábrát tartalmaz; ára az Orsz. Erd. Egyesület tagjai számára 5 frt 60 kr., nemtagok számára 8 forint; a II. rész 61 ivre terjed és 1083 ábrát tartalmaz; ára egyesületi tagoknak 6 forint, másoknak 8 forint. Mindkettő megrendelhető (legezélszerűbben postautalvánnyal) az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál. Nemtagok számára való eladással meg van még bízva Joerges A. özv. és fia könyvkereskedő cég is Selmezbányán.

Az „Erdészeti zsebnaptár“ legújabb (1899. évi XVIII.) évfolyamának ára az egyesületi tagok számára 1 frt, nem tagok számára 1 frt 50 kr. Legezélszerűbben postautalványon rendelhető meg az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál. Ha a megrendelő *a naptár árának bekielndésekor 20 kr. postaköltséget* is küld, akkor a postai szállítás bérmentve (keresztkötés alatt, ajánlva) történik.

Az „Erdészeti Növénytan II. k. Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növény földrajz“ című, 200 arannyal jutalmazott pályamunka ára az egyesület tagjai számára 6 (hat) frt, nem tagok számára 9 (kilencz) frt. Legezélszerűbben postautalvánnyal rendelhető meg az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál.

„Az Erdő-Őr“ vagy **„Az erdészet alapvonalai kérdésekben és feleletekben“** című munka hetedik kiadása megrendelhető. Felkérhetnek tehát azok a t. erdőhivatalok, erdőgondnokságok és szakértársak, kik az erdészeti műszaki segédszolgálatra készülök egyének részére ezt a könyvet megszerezni kívánják, hogy annak postautalvánvétel útján leendő megküldése iránt az „Erdészeti Lapok“ kiadóhivatalát értesíteni sziveskedjenek. Ára példányonként 3 frt. — Ha a megrendelés alkalmával a könyv ára mellett még 25 kr.

postaköltség is küldetik, akkor a megküldés bérmentve (kereszt-kötés alatt, ajánlva) történik.

Az „Erdészeti Rendeleték Tára“ 1880—84. (I.—IV.) évfolyamának III. kiadása teljesen elfogyott, valamint az 1890. (X.) évfolyam I. kiadása is. (Az I—IV. évfolyamot az egyesület mérsékelt áron visszaváltja. Ajánlatok a titkári hivatalhoz intézendők.)

„Erdészeti növénytan I. k. Általános növénytan“ czimü, 200 arannyal jutalmazott pályamunka ára az egyesület tagjai részére 2 frt 80 kr.; nem tagok részére pedig 4 frt. Legzélszerűbben postautalvánnyal rendelhető meg az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál, mely a művet abban az esetben, ha a fentebbi összegben felül még 25 kr. beküldetik (kereszt-kötés alatt, ajánlva), bérmentve küldi meg.

Az „Erdőrendezéstan“ kézikönyvének (I kötet; írta: bölcs házai Belházy Emil m. kir. főerdőtanácsos) ára az egyesület tagjai részére 3 frt, nem tagok részére pedig 5 frt. Legzélszerűbben postautalvánnyal rendelhető meg az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál.

A legelő erdők berendezése, kezelése és hasznosítása. Erdős és gazdatisztek, valamint erdő- és mezőgazdák számára. Írta: Zsarolyáni Márton Sándor m. kir. főerdész. Az Országos Erdészeti Egyesület által 100 darab arannyal jutalmazott pályamunka. Ára 3 frt. *Az Országos Erdészeti Egyesület tagjai az egyesület titkári hivatalánál 2 frt 40 kr. kedvezményes áron rendelhetik meg.* (Budapest, V. Alkotmány-utca 10. sz.)

„A legelő-erdők. — A legeltetés kérdése Magyarországon és annak megoldása mezőgazdasági uton“ czimü munka (írta: Földes János m. kir. főerdész) még kapható. Az „Erdészeti Lapok“ 1895. évi I—V. füzetében közölt ezen munkát, az egyesület dicsérettel tüntette ki. A külön kiadásnak ára az egyesület tagjai számára 80 kr., nem tagok számára pedig 1 frt 20 kr. Megrendelhető az Orsz. Erd. Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V. Alkotmány-utca 10. sz.)

Az „Erdészeti Rendeleték Tára“ 1891. évi vagyis XI. az 1892. évi, vagyis XII.; az 1893. és 1894. évi, vagyis XIII. és XIV. évfolyama (ez a két évfolyam egy füzetben), továbbá az 1895., az 1896. és 1897. évi, vagyis XV., XVI. és illetve XVII. évfolyama az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál

(Budapest, V. ker., Alkotmány-utca 10. szám.) megrendelhető. Ára az egyesület tagjai számára az 1891. évfolyamnak 30 kr., az 1892. évfolyamnak 20 kr. az 1893. és 1894. évfolyamot tartalmazó füzetnek 60 kr., az 1895.-i évfolyamnak 30 kr., az 1896.-i évfolyamnak 25 kr., az 1897.-i évfolyamnak 30 kr.; nem tagok számára pedig 60 kr., 40 kr., 1 frt 20 kr., 60 kr., 50 kr., illetve 60 kr.

Az **„Erdészeti Rendeleték Tára“ 1885.—89. (IV—IX.) évfolyamából a II. kiadásnak** ára az egyesület tagjai részére 1 frt 20 kr., nem tagok részére pedig 1 frt 80 kr.

Az **„Erdei facsemeték nevelése“** című munka megrendelhető az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V., Alkotmány-utca 10. sz.). Ára az egyesület tagjai részére 1 frt 50 kr., nem tagok részére 2 frt.

Az **„Erdőhasználatlan“** kézikönyvének, néhai Szécsi Zsigmond m. kir. főerdőtanácsos, erdőakad. tanár által átdolgozott s bővített II. kiadása megrendelhető az Orsz. Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V., Alkotmány-utca 10.) A könyv ára az Országos Erdészeti Egyesület tagjai részére 6 frt, nem tagok részére pedig 8 frt. Megrendelhető postautalványon, vagy pedig utánvétellel való küldésre egyszerű levelezőlapon is.

„Magyar Erdészeti Oklevéltár“ (Magyarország ezredéves fennállásának emlékére kiadta az Orsz. erdészeti egyesület). Szerkesztette és történeti bevezetéssel és tárgymutatóval ellátta: Tagányi Károly. A három vaskos kötetből álló munka megrendelhető az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalában (Budapest, V. ker., Alkotmány-utca 10. sz., II. e.). Ára az egyesület tagjai számára 10 frt, nem tagok számára 20 frt.

Erdőműveléstan. Irta: Vadas Jenő m. kir. erdőtanácsos, erdőak. tanár. Az Orsz. Erd. Egyesület által pályadíjjal jutalmazott munka. Ára az egyesület tagjai számára 3 frt 50 kr, nem tagok számára 5 frt. Megrendelhető az egyesület titkári hivatalánál.

„Erdész-induló“ és **„Nemes sziv. — Keringő.“** Zongorára. Irta Szmik Gábor. Ára az indulónak példányonként 1 korona, a keringőnek 2 korona. Megrendelhetők az egyesület titkári hivatalánál (Alkotmány-utca 10 sz. II. em.). Az eladásból befolyó összeg „A magyar erdőtisztek árvaleányait segélyező alapítvány“ gyarapítására fordítatik!

Ő felsége nagy fénynyomatu arczképe, a mely az egyesület nagytermében levő eredeti olajfestmény után készült, megrendelhető az Országos Erdészeti Egyesület titkári hivatalánál (Budapest, V., Alkotmány-utca 10.). Ára az egyesület tagjai részére csomagolással és postaköltséggel együtt 3 frt 50, nem tagok részére 4 frt.

Közvetlenül a szerzőnél rendelhető meg:

„A tölgy és tenyésztése“ czimű pályadíjnyertes munka a szerzőnél, Fekete Lajos m. kir. főerdőtanácsos és akadémiai tanárnál rendelhető meg. Megrendelések egyszerű levelező lapon, vagy postautalványon közvetlenül Selmecezre, a szerzőhöz intézendők. Ára az egyesület tagjai részére 2 frt, nem tagok részére 3 frt.

Ugyancsak Fekete Lajos m. kir. főerdőtanács és ak. tanárnál rendelhetők meg: az **„Erdőértékszámítástan“** II. javított és bővített kiadása (ára 3 frt), és az **„Erdőbecsléstan“** II. teljesen átdolgozott kiadása. (Ára 4 frt.)

Ugyancsak a szerzőnél rendelhető meg:

A selmecezbányai m. kir. erdőakadémia története és ismertetője. Darányi Ignác földmívelésügyi m. kir. minister megbízásából írta Vadas Jenő m. kir. erdőtanácsos és ak. tanár. Megrendelhető szerzőnél (Selmecezbánya) és az „Erd. Lapok“ kiadóhivatalánál*) (V. ker., Alkotmány-utca 10. sz.) A 24 ivre terjedő, képekkel diszitett s térképpel ellátott munka ára 2 frt. (Erdőgyakornokoknak 1 frt 50 kr; akadémiai hallgatónak 1 frt.)

---

*) Az „Erdészeti Lapok“ kiadóhivatala azonban csak abban az esetben tehet eleget a megrendeléseknek, ha a t. megrendelők a könyv árát és a 25 krnyi portóköltséget egyidejűleg beküldik, amikor aztán a könyv keresztkötés alatt ajánlva adatik postára.

Erdészeti Rendeleték Tára.

Körrendelet

valamennyi kincstári erdőhatóságnak, a beszterezei m. kir. erdőigazgatóságnak, a községi erdőket kezelő valamennyi erdőhivatalnak, vezető és önálló erdőgondnokságnak és a m. kir. erdőőri szakiskoláknak.

(A cserebogár-rajzás megfigyelése ügyében.)

20616/99. földm. min. — A cserebogaraktól okozott országos károk csökkentésére az 1894. évi XII. t.-cz. 50. §-ának végrehajtása végett nagyobb szabású intézkedéseket óhajtok tenni. Mint-hogy azonban ezeknek az intézkedéseknek megtétele előtt föltétlenül szükséges annak határozott megállapítása, hogy a cserebogár az ország egyes vidékein melyik esztendőben mutatkozik tömegesen, azért felhívom a *Czimet*, hogy a következő 4 év alatt (u. m. 1899., 1900., 1901. és 1902-ben) jelentse be, hogy vidékén a cserebogár rajzott-e s ha igen, akkor milyen mértékben és tett-e nagy kárt?

A cserebogár előfordulásának megjelölésére a következő kifejezések használandók:

1. *tömeges* (ha a fák lombját teljesen lerágta);
2. *kevés* (ha a rágás csekély);
3. *alig akad egy-kettő* (ha rágásról szó sincs, de bogár mégis akad).

Bejelentendő hozzávetőleg az is, hogy mikor kezdődött és meddig tartott a rajzás?

Mint-hogy pedig vidékenkint a köznyelv „cserebogár“ néven nem mindig a *közönséges cserebogarat* (*Melolontha vulgaris*-t) érti, hanem sok helyen más bogarat is, azért a néveseréből esetleg keletkezhető tévedések kikerülése végett szükséges, hogy az illető tudósítással egyidejűleg magából a bogárból is 6—8 dbr küldessék be.

A bogár beküldésére kis papirdoboz használandó föl.

Az idevágó jelentés beküldésének határideje június 30-adika vagy esetleg hamarabb, a mint t. i. e bogár rajzása megszűnt. A jelentések a *Czim* által összegyűjtve közvetlenül a m. kir. állami Rovartani Állomásnak küldendők be.

Felhivom továbbá a *Czim*-et, hogy a kezelésére bizott erdő-gondnokság területéről olyan 18—20 éves vagy esetleg idősebb lombos fa (juhar, tölgy, bükk, nyár, vagy egyéb fa) van, mely vagy magánosan, vagy valamely fával beültetett terület szélén áll s mely továbbá a cserebogár rágásának mindig ki volt téve, de magára *az illető erdőgondnokságra nézve semmi különös érdekkal vagy fontossággal nem bír*, hogy azt levágassa és törzsének legvastagabb, kerületének legépebb részéből 5—6 *cm.* vastag korongot fűrészeltessen le úgy, hogy felszínén a fa évgyűrűi pontosan megállapíthatók legyenek. Az így kikészített korong azután a levágás napjának és évének ráírása után közvetlenül a m. kir. Rovartani Állomásnak f. évi május hó végéig küldendő meg.

A cserebogár megjelenésére vonatkozó tudósítás a következő 4 éven folytatandó, ellenben a fakorong csak egyszer küldendő be.

Budapest, 1899. évi április hó 10.-én.

A minister megbizásából:

Sóltz Gyula.

II.

A földmivelésügyi minister rendelete

az 1898. évi XIX. törvényzikk életbeléptetése és a törvény első czimében foglalt határozatok végrehajtása tárgyában.

15217/99. sz. földm. min. — A községi és némely más erdők és kopár területek állami kezeléséről, továbbá a közbirtokosságok és a volt urbéresek osztatlan tulajdonában lévő, közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról szóló 1898. évi XIX. törvényzikket, a törvény 66. §-ában nyert felhatalmazás alapján, 1899. évi július hó 1-én életbeléptetem.

Együttal a törvény első czimében foglalt (az erdők állami kezeléséről szóló) határozatoknak és a törvény harmadik czimében foglalt, ezekkel kapcsolatos záróhatározatoknak végrehajtása tárgyában a belügyi minister ural egyetértőleg a következőket rendeltem, megjegyezvén, hogy a törvényt és a jelen végrehajtási rendeletet Fiume városát és kerületét illetőleg, az ottani viszonyoknak megfelelőleg, külön rendelettel fogom hatályba léptetni, továbbá, hogy a törvény második czimében foglalt határozatok végrehajtása iránt szintén külön fogok intézkedni.

ELSŐ CZIM.

Az erdők állami kezeléséről.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

Az állam által kezelendő erdők és kopár területek meghatározásáról és nyilvántartásáról.

— A törvény 1., 2., 3., 4. és 59. §-ainak végrehajtásához. —

1. §.

A törvény első czimében foglalt rendelkezések a községi és más közérdekű szempontok alá eső erdők és kopár területek állami kezelését szabályozzák. Hatályuk azokra az erdőkre és kopár területekre terjed ki, melyek a 2. és 3. §-okban (törvény 1. és 2. §-ában) felsorolva vannak; de ezekre sem minden körülmények között, hanem csak azon feltételek esetében, melyek a 2. §. *a—g*) és a 3. §. *a—c*) (törvény 1. §. *a—g*) és a 2. §. *a—c*) pontjaiban, továbbá a 4., 5. és 6. §-okban (törvény 3., 4. és 59. §-aiban) meghatározva vannak.

2. §. (Törvény 1. §-a.)

A következő a)–g) pontok alatt felsorolt erdők és kopár területek, azoknak az erdőgazdasági teendőknek az ellátása végett, melyek szakértő erdőtisztek által végzendők (1879. évi XXXI. törvényczikk 21. §-a), az állam kezelésébe adandók át, u. m.:

a) a kis- és nagyközségek, továbbá az 1873. évi XXX. törvényczikk 2. §-ában említett községek (vagyonközségek), mint ilyenek, birtokában levő erdők;

b) az úrbéri rendezés alkalmából erdőilletőség fejében a volt úrbéreszek tulajdonába átment, közösen kezelt erdők;

c) az úrbéri rendezés alkalmából legelőilletőség fejében a volt úrbéreszek tulajdonába átment, közösen kezelt erdők, a mennyiben az 1879. évi XXXI. törvényczikk 2. vagy 4. §-ának hatálya alá esnek;

d) a volt úrbéreszeknek ajándékozás, vétel, csere útján, vagy más jogcímen birtokába jutott, közösen kezelt erdők, amennyiben az 1879. évi XXXI. törvényczikk 2. vagy 4. §-ának hatálya alá esnek;

e) a törvényhatóságok, törvényhatósági joggal felruházott városok és rendezett tanácsú városok, mint ilyenek, tulajdonában levő

erdők, ha a jelen törvény életbelépése idejében szerződés alapján már az állam által kezeltetnek, vagy a mennyiben ez az eset nem forog fenn, ha jövedelmezőségük külön erdőtiszt tartását nem engedi meg:

f) az egyházi testületek és egyházi személyek, mint ilyenek birtokában levő erdők, továbbá a köz- és magánalapítványok- és hitbizományokhoz tartozó erdők, a közbirtokossági erdők és az 1879. évi XXXI. törvényczikk 17. §-ának hatálya alá eső részvénytársulati erdők, ha a jelen törvény életbe lépése idejében szerződés alapján már az állam által kezeltetnek, vagy a mennyiben ez az eset nem forog fenn, ha birtokosaik, a jelen törvény életbelépésétől számított hat hónapon belül, külön szakértő erdőtisztet nem alkalmaznak;

g) az 1879. évi XXXI. törvényczikk 165. §-a és az 1894. évi XII. törvényczikk 13. és 14. §-ai szerint beerdősítésre kijelölt kopár területek közül azok, a melyek a jelen szakasz a)–f) pontjainak hatálya alá eső erdők birtokosainak tulajdonát képezik, továbbá azok a kopár területek, melyekben az erdősítést az 1879. évi XXXI. törvényczikk 166. §-ában említett társulatnak kell eszközölni.

3. §. (Törvény 2. §-a.)

A földmivelésügyi minister, a birtokosok kérelmére, azoknak az erdőgazdasági teendőknek az ellátása végett, melyek szakértő erdőtisztek által végzendők, a következő erdőket és kopár területeket is az állam kezelésébe veheti át, u. m.:

a) az 1. §-ban (jelen rendelet 2. §-ában) nem említett birtokosok tulajdonában levő véderdőket;

b) az 1879. évi XXXI. törvényczikk 165. §-a és az 1894. évi XII. törvényczikk 13. és 14. §-ai szerint beerdősítésre kijelölt, de a jelen törvény 1. §-ának (jelen rendelet 2. §-ának) g) pontja alá nem sorozható kopár területeket;

c) az 1879. évi XXXI. törvényczikk 165. §-ának és az 1894. évi XII. törvényczikk 13. és 14. §-ainak hatálya alá nem eső kopár területeket.

4. §. (Törvény 3. §-a.)

Az 1. §. c), d) és g) pontjaiban (jelen rendelet 2. §-ának c), d) és g) pontjaiban) említett erdőkre, illetőleg kopár területekre az 1879. évi XXXI. törvényczikk 17. §-ának és a kapcsolatos rendelkezéseknek hatálya kiterjesztetik, mindamelltt a c) pontban említett

erdőket illetőleg azzal a megszorítással, hogy ezeknél, miután rendelkezésük a legelő-erdők hivatását szolgálni, nem a faanyagok termelése a főczél, hanem a legeltetés igényeinek a kielégítése, s ennél fogva azok üzemterveiben a legeltetés és az alomgyűjtés csak oly mértékben korlátozható, a mily mértékben ezt a talaj termőképességének biztosítása megkívánja.

A 2. §. b) és c) pontjai (jelen rendelet 3. §-ának b) és c) pontjai) alapján állami kezelésbe vett kopár területek birtokosai kötelesek az erdősítést a földművelésügyi miniszter által jóváhagyott részletes terv szerint foganatosítani, és a beerdősített területeket az 1879. évi XXXI. törvénycikk 2-ik, illetőleg 4-ik §-a szerint kezelni.

5. §. (Törvény 4. §-a.)

A felett a kérdés felett, hogy az 1. §. e) pontjában (jelen rendelet 2. §-ának e) pontjában) említett erdők, tekintettel jövedelmezőségükre, az állam kezelésébe adandók-e át, vagy a birtokosok azok kezelésére külön erdőtisztet tarthatnak, illetőleg tartani kötelesek, a birtokosok és az illetékes közigazgatási bizottságok meghallgatása után, a belügyi miniszterrel egyetértésben, a földművelésügyi miniszter határoz.

6. §. (Törvény 59. §-a.)

Olyan kis-, vagy nagyközségnek és vagyonközségnek, melynek az 1. §. a) pontja (jelen rendelet 2. §-ának a) pontja) értelmében állami kezelésbe adandó területe legalább 5000 kat. hold terjedelmel bír, jogában áll a jelen törvény életbelépésétől számított hat hónapon belül, illetőleg ennek az időnek letelte után, a 7. §. (jelen rend. 40. §.) második bekezdésében meghatározott időpontokig a földművelésügyi miniszterhez írásban folyamodni az iránt, hogy erdejét és kopár területét az állami erdőhivatal helyett saját erdőtisztje által kezeltethesse.

A földművelésügyi miniszter az ekként kért engedélyt, a közigazgatási bizottság meghallgatása után, a belügyi miniszterrel egyetértésben adja meg, de csak abban az esetben, ha az illető erdő jövedelmezőségét a külön erdőtiszt tartásával járó költségek állandó fedezhetőse szempontjából megfelelőnek és a kért külön kezelés sikerét egyéb tekintelben is kellőleg biztosítottnak találja.

A földművelésügyi miniszter engedélye alapján külön erdőtiszt által kezelt erdő és kopár terület kezelését a m. kir. állami erdő-

hivatal évenként megvizsgálni, és tapasztalatairól a földmivelésügyi miniszternek jelentést tenni köteles.

A földmivelésügyi miniszter, ha arról győződik meg, hogy a kezelés az ilyen erdőkben és kopár területeken a czélszerű erdőgazdaság követelményeinek nem felel meg, a külön erdőtiszt tartására adott engedélyt a belügyi miniszterrel egyetértésben visszavonhatja és az erdőnek és kopár területnek az állam kezelésébe való átadását rendelheti el.

A jelen §-ban a kis-, vagy nagyközségeknek és vagyonközségeknek nyújtott kedvezmény által sem az ebben a törvényben, sem az 1879. évi XXXI. törvényzcikkben foglalt rendelkezések nem érintetnek.

7. §.

Minthogy a törvénynek a megelőző §§-ban szó szerint idézett határozatai a 2. §-ban (törvény 1. §-ában) említett erdők és kopár területek birtokosaira nézve az állami kezelésbe való átadás kötelezettségét, a 3. §-ban (törvény 2. §-ában) említett véderdők és kopár területek birtokosaira nézve pedig az állami kezelésbe való átvétel kérelmezésének jogát meghatározott feltételekhez kötik, a törvény első czimének végrehajtása szempontjából a legelső feladat az, hogy ugy a törvény szerint állami kezelésbe adandó, mint a birtokosok kérelmére állami kezelésbe vehető erdők és kopár területekegyenként meghatározottassanak és nyilvántartásba foglaltassanak.

E végből tehát rendelem, hogy:

a) mindazok az erdők és kopár területek, melyek a 2., 5. és 6. §-ok (törvény 1., 4. és 59. §-ainak) hatálya alá eshetnek, községenként és birtokosok szerint összeírassanak s az összeírás eredménye az érdekelt birtokosokkal, észrevételeik megtehetése végett közöltessék ;

b) azok a birtokosok, kik a 3. §. (törvény 2. §-a) alapján véderdeknek és kopár területeiknek állami kezelésbe való átvételét kérelmezhetik, kérelmeik betérjesztésére felhivassanak ;

c) a birtokosok észrevételeinek, illetőleg kérelmeinek figyelembe vételével az állami kezelésbe átadandó és átveendő erdők és kopár területek a jelen rendeletben szabályozott eljárással meghatározottassanak ;

d) a meghatározott területek az állam kezelésébe tényleg átvétessenek és azontul állandóan nyilvántartottassanak.

8. §.

A megelőző §. a) pontjában említett erdők és kopár területek összeírását a kir. erdőfelügyelőség közreműködésével a közigazgatási erdészeti bizottságnak kell legkésőbb 1899. évi június hó 1-éig foganatosítani.

Az összeírással járó munkák teljesítésénél a közigazgatási erdészeti bizottság a községi erdők kezelésével ez idő szerint megbízott m. kir. erdőhivatalok és m. kir. erdőgondnokságok, illetőleg járási (vármegyei, kerületi) erdőgondnokságok személyzetét igénybe veheti.

9. §.

Az összeíráshoz az adatokat a közigazgatási erdészeti bizottság az erdők nyilvántartási törzskönyvéből, továbbá a m. kir. erdőhivatalok és m. kir. erdőgondnokságok, illetőleg járási (vármegyei, kerületi) erdőgondnokságok által kezelt erdők nyilvántartásából, a jóváhagyott rendszeres gazdasági üzemtervek nyilvántartásaiból és végül az 1879. évi XXXI. törvényezikk 165. és az 1894. évi XII. törvényezikk 13. és 14. §-ai alapján beerdősítendő kopárokul kijelölt területek nyilvántartásaiból meríti. Ha azonban az összeírás alatt az tűnik ki, hogy a most említett nyilvántartásokban foglaltakon kívül más olyan erdők és kopár területek is vannak a törvényhatóság területén, a melyek a 2. §-nak (törvény 1. §-ának) hatálya alá esnek, vagy eshetnek, kiegészítésül ezeket is felveszi az összeírt területek közé.

10. §.

Az összeírás a következők figyelembe vételével foganatosítandó:

a) A 2. §. a) pontjában (törvény 1. §-ának a) pontjában) említett *kis- és nagyközségek és vagyonközségek* birtokában levő erdőket és beerdősítésre kijelölt kopár területeket kivétel nélkül mind össze kell írni; tekintettel azonban a 6. §-ban (törvény 59. §-ában) foglalt kivételes rendelkezésre, azoknál a kis- és nagyközségeknél és vagyonközségeknél, a melyeknek összeírt erdőterülete legalább 5.000 kat. hold terjedelemmel bír, fel kell jegyezni, hogy a *birtokos a törvény életbelépésétől számított hat hónapon belül erdejének és az esetleg birtokában levő kopár területeinek az állami kezelés kötelezettsége alul való felmentését kérelmezheti.*

b) A volt urbéresék tulajdonába erdőilletőségképen átment erdőket, a mennyiben tényleg osztatlan állapotban közösen kezeltetnek, a 2. §. b) pontja (törvény 1. §-ának b) pontja) alapján szintén mind össze kell irni. Sőt össze kell irni a volt urbéreseknek esetleg felosztva kezelt erdőilletőségét is, ha megállapítható, hogy a felosztás az 1871. évi LIII. törvényczikk 32. §-a ellenére nem birói uton történt.

c) A volt urbéresék részére legelőilletőség fejében kihatott erdők közül ellenben, ha közösen kezeltetnek is, kizárólag csak azok irhatók össze, a melyekről kétségbevonhatatlanul megállapítható, hogy talajminőségüknél, fekvésüknél és jelenlegi állapotuknál fogva az 1879. évi XXXI. törvényczikk 2. §-ában említett véd-erdők, vagy az idézett törvény 4. §-ában említett feltétlenül fentartandó erdők közé sorozandók. Annak a kérdésnek az eldöntésénél pedig, hogy valamely legelőilletőséget képező erdőterület tényleg az idézett §-ok hatálya alá sorozandó-e, nem csupán az erdőgazdasági szempontok veendői irányadóul (miként ez például az erdők nyilvántartási törzskönyvének összeállításánál történt), hanem figyelembe kell ezek mellett venni a 4. §-ban (törvény 3. §-ában) foglalt rendelkezéseket is, a melyekből világosan kitünik, hogy a törvényhozásnak, midőn az urbéri legelőilletőségeket a 2. §. c) pontjában (törvény 1. §-ának c) pontjában) meghatározott feltételek mellett az állami kezelésbe átadandó erdők közé sorozta, nem a szigorú értelemben vett erdőgazdasági elvek szerint kezelt területek kiterjesztése, hanem főleg az volt a célja, hogy az urbéri birtokrendezés alkalmával legelőilletőség fejében kihatott erdőterületek termőképességét az erdészeti kezelés által biztosítsa.

Az összeírásnál tehát az erdők nyilvántartási törzskönyvének ezen területek talajminőség szerinti osztályozására vonatkozó adatai csak kiindulási pontul szolgálhatnak s véglegesen csak akkor fogadhatók el, ha előbb gondosan megvizsgáltattak és az előbbi szempontokból is helyeseknek találtattak.

E végből a m. kir. erdőhivatalok és m. kir. erdőgondnokságok, illetőleg járási (vármegyei, kerületi) erdőgondnokságok sürgősen utasítandók, hogy az erdők nyilvántartási törzskönyvének illető adatait helyi tájékozottságuk alapján, vagy a mennyiben szükséges, új helyszíni szemlék tartásával a tényleges állapottal gondo-

san összehasonlítsák s ezen az uton, lehetőségig a birtokosoknak is a meghallgatásával, részletenkint mutassák ki, hogy a kerületekben levő urbéri legelőilletőségekből melyek, illetőleg mely részletek s minő okok alapján sorozhatók be tényleg az 1879. évi XXXI. törvényezikk 2. vagy 4. §-ának hatálya alá eső s ennek alapján az állami kezelésbe átadandó területek közé.

Ennél az eljárásnál az eljáró erdőtiszteknek a következők szolgálhatnak utmutatásul.

Az urbéri legelőilletőséget képező erdőterületekből a véderdővé vagy beerdősítendő kopár területekké törvényes eljárással már kijelölt részek, továbbá azok a részek, melyeknek véderdővé vagy beerdősítendő kopár területekké való kijelölése iránt a törvényes eljárás már folyamatba tétetett, mindenesetre felveendők az állami kezelésbe átadandó területek közé.

Hasonlóképen felveendők az állami kezelésbe adandó területek közé az erdőterületből kihasított urbéri legelőilletőségeknek azon fátlan, vagy fával, cserjékkel gyéren benőtt részletei is, a melyek már árkokkal, vizmosásokkal megszagatva vannak, vagy a melyeket nyílt futóhomok vagy terméketlen kő- és földtörmelék borít, vagy a melyeken árkok, vizmosások, kő- és földomlások vannak keletkezőben és ezeknek a bajoknak tovább terjedésétől joggal lehet tartani, vagy pedig a melyeknek termőképessége már annyira alászállott, hogy azt a teljes megsemmisüléstől csak a legeltetés betiltása vagy legalább is korlátozása és a terület beerdősítése által lehet megmenteni.

És végül felveendők az állami kezelésbe adandó területek közé az erdőből kihasított urbéri legelőilletőségeknek azon erdővel borított részei is, melyek meredek fekvésüknél és talajuk szerkezeténél fogva a faállomány eltávolítása s a terület további legeltetése esetében rövid idő alatt az előbb említett területek sorsára jutnának.

Ellenben a tartós gyepszőnyeggel borított tisztások és a mély erőteljes és összetartó talajjal bíró cserjések és erdősült részek, ha az elkopárosodás veszélyének az eddigi használat folytatása esetében sem lehetnek kitéve, az összeírásból kihagyandók, még akkor is, ha aránylag véve meredekek s *ha a távolabb jövő szempontjából beerdősítésük, illetőleg erdőként való kezelésük a mostani*

használati mód mellett elérhető gazdasági haszonnal szemben előnyösebbnek is volna ítéltető.

E tekintetben csak két körülmény képezhet kivételt. Először az, ha az ilyen részek oly területek közé vannak beékelve, melyek mindenesetre állami kezelésbe lesznek átadandók s e mellett oly csekély terjedelműek, hogy az állami kezelésbe adandó területek közül csak nagy hátrányokkal volnának kihasíthatók; másodsor pedig, ha az ilyen területeknek az állami kezelésbe való átadását a birtokosok maguk önként elhatározzák. Ez utóbbi esetben a birtokosok kívánsága lehetőségig még akkor is figyelembe veendő, ha az állami kezelésbe önként átadni óhajtott területrészek helyett erdőilletőségükből más, állandó legeltetésre alkalmasabb területrészeknek kihasítását és legeltetési célokra való átengedését kérnék.

Az eljáró erdőtisztek által előterjesztett javaslatokat a közgazgatási erdészeti bizottság véleményadás végett a kir. erdőfelügyelőségnek adja ki s csak ennek meghallgatása után állapítja meg az összeírásba felveendő területeket.

d) A volt urbéreseknél ajándékozás, vétel, csere útján vagy más jogcímen birtokába jutott erdők és kopár területek közül szintén csak azok irhatók össze, a melyek közösen kezeltenek és amely erdők fekvésüknél, tajminőségüknél és jelenlegi állapotuknál fogva tényleg a véderdők vagy feltétlen erdőtalajon álló erdők közé sorozandók, illetőleg a mely kopár területek törvényes uton beerdősítésre kijelöltettek.

Az összeírás az előző *c)* pontban leírt eljárás szerint fogantatandó, de kétes esetekben a *c)* pontban említettek kivül figyelembe veendő a birtokosok gazdasági helyzete is, t. i. az a körülmény, hogy a volt urbéresek rá vannak-e utalva ezen szerzett területek állandó legeltetésére, vagy pedig előnyösebb rájuk nézve, ha ezeket az erdőket is, mint urbéri erdőilletőséget, elsősorban fatenyésztési célokra használják.

Az a körülmény, hogy a 2. §. *d)* pontjában (törvény 1. §-ának *d)* pontjában) említett erdőket valamely községben nem a volt urbéresek összesége, hanem a volt urbéreseknél csak kisebb-nagyobb csoportja szerezte, a törvény idézett szakaszának hatályát nem függeszti fel; az összeírás tehát a volt urbéresek egy részé-

ből alakult szövetkezetek, társulatok stb. erdeire is kiterjesztendő.

e) A 2. §. e) pontja (törvény 1. §-ának e) pontja) alapján a *törvényhatóságok, törvényhatósági joggal felruházott városok és rendezett tanácsu városok* tulajdonában lévő erdők közül azok, a melyek szerződés alapján már az állam által kezeltetnek, ugyszinte az ezen erdők birtokosainak tulajdonában levő beerdősítésre kijelölt kopár területek feltétlenül összeirandók.

Az említett birtokosoknak ezidőszerint állami kezelés alatt *nem álló* erdei és kopár területei szintén összeirandók, de csak feltételesen, azzal a megjegyzéssel t. i., hogy az *állami kezelésbe tényleg csak abban az esetben lesznek átadandók*, ha a birtokos az átadást *önként elhatározza*, vagy pedig az *átadás kötelezettsége a törvény 4. §-ában (jelen rendelet 5. §-ában) meghatározott eljárással kimondatik.*

f) A 2. §. f) pontjában (törvény 1. §-ának f) pontjában) említett *egyházi testületek és egyházi személyek, köz- és magánalapítványok, hitbizományok, közbirtokosságok és részvénytársulatok* tulajdonában levő erdők és beerdősítésre kijelölt kopár területek közül azok, a melyeknek birtokosai saját költségükön *külön szakértő erdőtisztet tartanak*, az összeírásból *kihagyandók.*

A többi idetartozó erdők közül ellenben azok, a melyek szerződés alapján már az állam által kezeltetnek, feltétlenül összeirandók.

Összeirandók továbbá a járási (vármegyei, kerületi) erdőgondnokságok által kezelt idetartozó erdők is, valamint azok az erdők, melyeknek szakszerű kezeléséről a birtokosok mostanáig esetleg sem az állam, sem a járási erdőgondnokságok igénybevételevel, sem külön erdőtiszt alkalmazása által nem gondoskodtak.

A járási erdőtisztek által kezelt és az utóbb említett erdőknél azonban feljegyzendő, hogy *az állam kezelésébe tényleg csak akkor lesznek átadandók*, ha a birtokosok az 1898. évi XIX. törvényezikk életbelépésétől számított 6 hónapon belül *külön szakértő erdőtisztet nem fognak alkalmazni.*

g) A 2. §. g) pontjában (törvény 1. §-ának g) pontjában) említett kopár területek közül azoknak az összeírására nézve,

melyek az előbbi a)—f) pontokban említett birtokosok tulajdonát képezik, az utasítás a fentebbi a)—f) pontokban már megadott.

Ezekon kívül összeirandók még az 1879. évi XXXI. törvény-czikk 166. §-a értelmében esetleg megalakult társulatok által beerdősítendő kopárok is.

A mennyiben a közigazgatási erdészeti bizottság czélszerűnek találja, az eljárás megrövidítése czéljából, összeirhatók továbbá ez alkalommal azok a kopárok is, a melyeknek az 1879. évi XXXI. törvényczikk 165. §-a alapján beerdősítendő kopárokul való kijelölése iránt a törvényes eljárás már megindított, azonban a kijelölésre vonatkozó jogerős határozat még ki nem mondott, de csak abban az esetben, ha a megindított eljárás rendén az érdekelt birtokosok, községek és a törvényhatóság már meghallgattattak s csak a határozat kimondása van már hátra. Az ekként összeirt kopárok közül azok, melyek a 2. §. a)—g) pontjában (törvény 1 §. a)—g) pontjában) említett birtokosok tulajdonát képezik, az ezek neve alatt már összeirt erdők és kopár területek mellé irandók, de külön tétel alatt s azzal a megjegyzéssel, hogy *az állami kezelésbe csak akkor lesznek tényleg átadandók, ha a földmivvelésügyi minister a beerdősítést elrendeli.*

A többi ekként összeirt, kijelölés alatt kopárok külön jegyzékbe foglalandók.

11. §.

Az összeírás alkalmával beszerzendők azok az adatok is, melyek az összeirt erdő és kopár terület meghatározására szolgálnak, ugymint az összeirt erdő vagy kopár terület birtokosának neve és lakhelye, az erdő vagy kopár terület kat. helyrajzi száma és kiterjedése (kataszteri holdakban, tízedrész kat. holdakra kikerekítve).

Meghatározandó továbbá az összeírás alkalmával minden összeirt erdő és kopár területre nézve az is, hogy a birtokos az állami kezelés költségeihez milyen arányban lesz köteles hozzájárulni.

A törvény 20. §-a (jelen rendelet 98. §-a) ugyanis a következőket rendeli:

A földmivvelésügyi minister által megállapított évi átalányból az egyes birtokosokra eső évi járulékokat, ez erdők, illetőleg kopár

területek terjedelme alapján és egyszersmind azok jövedelmezőségének is figyelembevételével, a közigazgatási bizottság veti ki és tartja nyilván.

A járulékok tehát nem területaránylag vetendők ki, hanem a mennyiben a jövedelmezőségi viszonyok különbözők, a jövedelmezőséget is figyelembe kell venni.

Szükséges tehát, hogy a közigazgatási erdészeti bizottság a jövedelmezőség tekintetében fennálló különbségeket gondosan figyelembe vegye s ennek alapján az összeirt erdőket és kopár területeket megfelelő számu osztályba sorozza, az osztályok között pedig megállapítsa azt az arányt, a mely szerint a törvényhatóság területén levő összes állami kezelés alatt álló erdők által együttesen fizetendő évi átalányból az egyes osztályokba sorozott erdőkre és kopár területekre eső járulékok a törvény idézett rendelkezéseinek megfelelően kivetendők lesznek.

Miután a törvény a járulékok kivetésével a közigazgatási erdészeti bizottságot bizza meg, az osztályok számának s az ezek között felállítandó aránynak a megállapítása, ugyszinte az összeirt erdőknek és kopár területeknek az egyes osztályokba való besorozása is a közigazgatási erdészeti bizottság hatáskörébe tartozó feladatot képez.

Sok osztályt felállítani azonban nem tanácsos, mert az osztályba sorozásnál ugy sem fognak a bizottságnak rendelkezésére állani teljesen pontos, számszerű adatok, melyek alapján az egyes erdők jövedelmezősége között mutatkozó kisebb különbségeket is megállapíthatná, hanem e tekintetben inkább az erdők állapotának és jövedelmezőségi viszonyainak általános ismerete és mérlegelése alapján kell határozni.

Az olyan törvényhatóságokban tehát, a hol az erdők állapota és jövedelmezősége tekintetében, helyes gazdálkodást feltételezve, jelentékenyebb különbségek nem fordulnak elő, elégséges lesz két osztályt felállítani s ezek közül az egyikbe a kopárokat, továbbá a jövedelmet nem hajtó véderdőket, az urbéresek legelőilletőségéből összeirt, részben vagy egészben legeltetési tilalom alá helyezendő területeket stb., a másikba pedig a több-kevesebb jövedelmet nyújtó erdőket sorozni.

Sőt a törvényhatósági városokban és azokban a vármegyék-

ben, a hol aránylag véve kevés állami kezelésbe adandó erdő van, esetleg nem is szükséges osztályokat felállítani, mert ha az erdők állapotában s a haszonvételek értéke és mennyisége tekintetében nagy eltérések nincsenek, a kezelési költségeket terület-aránylag is ki lehet vetni.

Csak az olyan vármegyékben, a hol a jó állapotban levő erdők mellett gyengébb karban levők, sőt teljesen kopár, vízmosásos területek is találhatóak, továbbá a hol kevés értékkel bíró bükkösök mellett értékes fenyvesek vagy tölgyesek is előfordulnak s vidékek szerint a szállítási és értékesítési viszonyok tekintetében is jelentékeny különbségek észlelhetők, szükséges három vagy esetleg több osztályt is fölállítani.

Ebben az esetben a legalsó osztályba szintén a kopárok, továbbá a jövedelmet nem hajtó véderdők, elrongált urbéri legelő-illetőségek stb. sorozandók, a legmagasabb osztályba pedig azok az erdők veendőek fel, a melyek a birtokosok házi szükségletének kielégítése után még tiszta pénzbeli jövedelmet is hajtanak, úgy hogy abból a birtokos a kezelés összes költségeit nehézség nélkül fedezheti.

A többi erdők azután a középső osztályba vagy osztályokba, jövedelmezőség tekintetében kedvezőbb vagy kedvezőtlenebb állapotuknak megfelelően, sorozandók be.

Az osztályok közötti arány megállapításánál a közigazgatási bizottságnak feltétlenül figyelembe kell venni a törvény 21. §-ában (jelen rendelet 99. §-ában) foglalt rendelkezést, mely szerint *a kivetett legmagasabb évi járuléknak egy kat. holdra eső összege nem lehet nagyobb, mint a 20 §. (jelen rendelet 98. §-a) szerint ugyanabban a törvényhatóságban kivetett legalacsonyabb évi járulék egy kataszteri holdra eső összegének háromszorosa.*

Az osztályok közötti arányt leghelyesebb az egység tizedrészeiben kifejezni.

Két osztály felállítása esetében például az arány lehet: 1:0:0,5, vagy: 1:5:0,5, három osztálynál pedig 1:3:1:0:0,7, vagy: 1:5:1:0:0,5 stb. Ezeknek az arányszámoknak a jelentése az, hogy például az utolsó esetben a legalsó osztályba sorozott területek csak félannyit, a legmagasabb osztályba sorozottak ellenben másfélszer annyit fognak kat. holdanként kezelési költség fejében fizetni, mint a középső osztályba sorozott erdők.

Maga a törvényben említett járulék, vagyis az a pénzösszeg, mely az egyes osztályokban tényleg fizetendő lesz, ezen arányszámok alapján annak idejében a jelen rendelet 101. §-ában foglalt utasítások szerint számítandó ki.

Az összeirt területek osztályba sorozásánál az egyes erdőbirtokok, főleg, ha a természetben is egy összefüggő egészet képeznek, lehetőségig egészben, átlagos jövedelmezőségük szerint tekintendők, azonban a véderdőrészleteket, kopárokat, továbbá a volt urbéreszek legelőilletőségét és a volt urbéreszek ajándékozás, vétel vagy csere útján szerzett erdőterületeit az illető birtokosok egyéb erdeitől elkülönítve, külön kell osztályozni.

12. §.

Az összeírás adatai m. kir. járási erdőgondnokságok, adóhivatali kerületek és községek szerint csoportosítva az I. minta utmutatása szerint kimutatásba foglalandók.

A kimutatásban ki kell tüntetni:

a község nevét;

a birtokosok nevét és lakhelyét;

a birtokos esetleges meghatalmazottjának nevét és lakhelyét;

az állami kezelésbe adandó terület kat. helyrajzi számát;

az állami kezelésbe adandó terület megjelölését (azt t. i., hogy a terület erdő, véderdő vagy berdőítésre kijelölt kopár-e, a volt urbéreseknél egyszersmind azt is, hogy az erdő erdőilletőséget, legelőilletőséget vagy más jogcímen szerzett vagyont képez-e);

a terület kiterjedését kat. holdakban (tizedrész kat. holdakra kikerekítve) és ennek a megfelelő rovatba való beírása által azt, hogy jövedelmezőség tekintetében melyik osztályba tartozik, illetőleg milyen arány szerint vettetik ki rá a kezelési költség fejében fizetendő járulék;

a törvény 1. §-ának (jelen rendelet 2. §-ának) azt a pontját, melynek alapján az összeírás történt;

a feltételesen összeirt területeknél megjegyzésképpen azt a feltételt, melynek esetében az állami kelésbe adás kötelezettsége a birtokosokra nézve beáll.

Ezen adatok közül a birtokos meghatalmazottjának neve és lakhelye a birtokosok bejelentése alapján utólagosan vezetendő be a kimutatásba s hasonlóképpen utólagosan töltendő ki azok az adatok is, melyek a kimutatás összeállításáig esetleg nem voltak megszerezhetők (a birtokos lakhelye, a kataszteri helyrajzi szám stb.).

Ez a kimutatás két példányban készítendő el s az egyik példány legkésőbb 1899. évi június hó elsejéig a földmivelésügyi miniszterhez felterjesztendő (lásd a 94. §-t).

13. §.

Az összeírásról, a kimutatásba foglalt adatok közlése mellett, esetleges észrevételeik megtétele végett az érdekelt törvényhatóságok, törvényhatósági joggal felruházott városok és rendezett tanácsu városok legkésőbb 1899. évi június hó 15.-éig, a többi érdekelt birtokosok pedig legkésőbb 1899. évi június hó 30.-áig értesítendőek.

E végből az egyes érdekelt birtokosokhoz, a kimutatás illető adatait tartalmazó kivonatnak és a jelen végrehajtási rendelet egy-egy példányának csatolása mellett, a következő „Felhívás” intézendő.

II. minta.

Felhívás.

A községi és némely más erdők és kopár területek állami kezeléséről, továbbá a közbirtokosságok és a volt urbéreszek osztatlan tulajdonában levő közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról szóló 1898. évi XIX. törvénycikk, a törvény végrehajtása tárgyában kiadott 1899. évi 15,217 földmiv. minist. számú ide mellékelt rendelet szerint 1899. évi július hó 1.-én életbe lépven, a közigazgatási erdészeti bizottság a végrehajtási rendelet 1—12. §-ai szerint részletenkint összeírta és birtokosok szerint kimutatásba foglalta azokat az erdőket és kopár területeket, melyek ezen törvényhatóság területén a törvény 1., 4. és 59. §-aiban meghatározott feltételek szerint az állam kezelésébe átadandók.

Ezen összeírás rendjén az állami kezelésbe átadandó területek birtokosai közé a (czim) is felvétellett, még pedig azzal (azokkal) a területtel (területekkel), mely (melyek) az előbb említett kimutatásnak ezen felhívás végén közölt kivonatában kitüntetve vannak.

Erre a kimutatásra azzal a felhívással figyelmeztetjük a czímet, hogy a mennyiben erdejének (kopár területének) az állami kezelésbe átátandó területek közé való besorozása ellen kifogása volna, vagy pedig a kimutatás adatait nem találná helyeseknek, kifogásait illetőleg észrevételeit a törvény életbelépése napjától számított 15 napon belül közvetlenül bizottságunkhoz írásban be-
terjesztheti.

Tájékoztatásul szükségesnek tartjuk azonban egyidejűleg figyel-
mébe ajánlani a következőket.

1. A kimutatásba bizottságunk a törvény 1. §-ában említett erdőket és kopár területeket vette fel, minden egyes tételénél kimutatva a 10. rovatban a törvény 1. §-ának azt a pontját is, melynek alapján az összeírás (a kimutatásba való felvétel) történt; a mennyiben pedig a törvény 1. §-ának illető pontjában említett erdők és kopár területek csak meghatározott feltételek esetében adandók át az állam kezelésébe, a kimutatás megjegyzés rovatába ezeket a feltételeket is felvette.

Felhívjuk enklőfogva a czímet, hogy mielőtt erdejének (kopár területének) az állami kezelésbe adandó erdők és kopár területek közé történt besorozása ellen kifogást emelne, a törvény 1. §-ának idézett (a kimutatás 10. rovatában kimutatott) pontjában s esetleg a megjegyzés rovatában foglaltakat, továbbá ezek helyes értelmezése szempontjából a következő figyelmeztetéseket tekintetbe vegye.

a) A törvény 1. §-ának a) pontja szerint a *kis- és nagy-községek és vagyonsközségek* a birtokukban levő összes erdőket az állam kezelésébe kötelesek átadni. Csak azoknak a kis- és nagy-községeknek (vagyonsközségeknek) engedi meg a törvény 59. §-a azt, hogy az állami kezelés mellőzését kérhessék, a melyeknek erdeje legalább 5000 kat. holdnyi vagy ennél nagyobb terjedelemmel bír.

Az olyan kis- és nagyközség tehát, a melynek 5000 kat. holdnál kevesebb erdeje van, legfeljebb csak akkor követelheti a neve alatt kitüntetett erdőnek törlését, ha kimutatni képes, hogy az nem az ő tulajdonát képezi, vagy hogy az nem képez erdőt, illetőleg olyan területet, mely az 1879. évi XXXI. törvényezikk szerint erdőként kezelendő.

Az 5000 kat. holdnál több erdővel bíró kis- és nagyközségeknek és vagyonsközségeknek ellenben jogukban áll abban az esetben, ha erdejük kezelésére saját költségükön külön erdőtisztet szándékoznak alkalmazni, ennek megengedéséért a közigazgatási erdészeti bizottság útján a földmivelésügyi miniszterhez folyamodni de ebben az esetben, hiteles adatok alapján ki kell mutatniok, hogy erdjük jövedelméből a külön erdőtiszt-tartás költségeit

(melyek részletesen kimutandók) a község egyéb érdekeinek meg-
rövidítése nélkül állandóan fedezni s az erdőkezelés sikerét egyéb
tekintetben is kellően biztosítani képesek. Ezt a folyamodványt az
5000 kat. holdnál több erdővel bíró kis- és nagyközségek (vagyon-
községek), a törvény életbelépésétől számított 6 hónapon belül
bármikor beterjeszthetik, de a hatóság tájékozása czéljából szük-
séges, hogy *legalább* azt, hogy *folyamodási jogukkal élni kívánnának-e*
vagy nem, egyéb esetleges észrevételeikkel együtt a törvény
életbelépésétől számított 15 napon belül bizottságunkhoz *előre*
bejelentésék.

b) A törvény 1. §-ának b) pontja szerint a *volt urbéresék*
közösen kezelt *erdőilletőségüket* minden körülmények között az
állam kezelésébe tartoznak átadni; ezenkívül átadni kötelesek a
törvény 1. §-ának c) és d) pontja szerint *legelőilletőség fejében*
nyert, közösen kezelt erdejükből, továbbá *ajándékozás, vétel, csere*
vagy más módon szerzett, közösen kezelt erdeikből is azokat a
a részeket, a melyek *véderdőt* vagy *feltétlenül* fentartandó erdőt
képeznek.

Bizottságunk a törvény ezen rendelkezéseit tartotta szem
előtt, midőn a *volt urbéresék* neve alatt kitüntetett területeket
összeírta. Így tehát a *volt urbéresék* is csak akkor emelhetnek
alapos kifogást az összeírás ellen, ha hitelesen kimutatni képesek,
hogy a nevük alatt kitüntetett területeket törvényes engedély
alapján felosztották s a felosztott részeket a jogosultak egyéni
tulajdonként külön használják; vagy pedig, ha a legelőilletőséget
képező, illetőleg ajándékozás, vétel, csere útján vagy más módon
szerzett erdeikre nézve beigazolják, hogy azok nem tartoznak
sem a véderdők, sem a feltétlenül fentartandó erdők közé.

Ennek az utolsó kérdésnek tisztázása végett bizottságunk, a
birtokosok kellően megokolt kérelmére, új helyszini szemle tartását
is elrendelheti, de ha a helyszini szemle által a birtokosok
állítására nem nyer beigazolást, a költségeket a birtokosoknak
kell viselni.

c) A törvény 1. §-ának e) pontja szerint a *törvényhatóságok,*
törvényhatósági joggal felruházott városok és rendezett tanácsu váro-
sok közül azokra nézve, melyeknek erdejét már most is az állam
kezeli, az állami kezelés a törvény értelmében jövőre is kötelező
lesz, ezek tehát a besorozás ellen szintén nem emelhetnek
kifogást.

A többi törvényhatóság, törvényhatósági joggal felruházott
város és rendezett tanácsu város ellenben erdejének kezelését
csak akkor köteles az államra bizni, ha az erdő jövedelmezősége
a külön erdőtiszt tartását nem engedi meg. Ebben a kérdésben
azonban a törvény 4. §-a szerint a birtokosoknak és bizottságunk-

nak meghallgatásával a belügyi minister ural egyetértésben a földmivelési minister ur illetékes határozni.

Azoknak a törvényhatóságoknak, törvényhatósági joggal felruházott városoknak és rendezett tanácsu városoknak tehát, melyeknek erdőbirtoka jelenleg nem az állam által kezeltetik, abban az esetben, ha erdeiket és kopár területeiket saját költségükön alkalmazott külön erdőtisztekkal óhajtják kezeltetni, ennek megengedéséért a törvény életbelépésétől számított 15 napon belül bizottságunk utján a földmivelésügyi ministerhez folyamodni kötelesek. *Ha ellenben az állami kezelést elfogadják, ezt az elhatározásukat még a törvény életbelépése előtt* jeleítsék be a közigazgatási erdészeti bizottságnak.

d) Az *egyházi testületek, egyházi személyek, köz- és magán-alapítványok, hitbizományok, közbirtokosságok és az erdőtörvény 17. §-ának hatálya alá tartozó részvénytársulatok* erdei közül a törvény 1. §-ának f) pontja alapján bizottságunk csak azokat vette fel a kimutatásba, a melyek jelenleg is az állam által kezeltetnek, továbbá, a melyek a járási (megyei, kerületi) erdőtisztek kezelésére vannak bízva és végül, a melyek szakszerű kezelésben egyáltalában nem részesülnek.

Ezek közül az állami kezelés alatt álló erdők birtokosaira nézve az állami kezelés jövőre nézve is kötelező, a többire nézve ellenben csak akkor válik kötelezővé, ha a törvény életbelépésétől számított 6 hónapon belül erdejük szakszerű kezelésére saját költségükön külön erdőtisztet nem alkalmaznak.

Mindamellett ezeket a birtokosokat is felhívjuk, hogy azt, *vajjon a jelzett határidőn belül saját költségükön külön erdőtisztet szándékoznak-e alkalmazni, vagy pedig az állami kezelést fogadják el*, a törvény életbelépésétől számított 15 napon belül bejelentsék.

e) Az 1. §. g) pontja szerint *azok a birtokosok, kiknek erdeje a fentebbiek értelmében állami kezelésbe adandó*, azokat a kopár területeket is az állam kezelésébe kötelesek átadni, a melyek az 1879. évi XXXI. törvénycikk (erdőtörvény) 165. §-a, vagy pedig az 1894. évi XII. törvénycikk (a mezőgazdaságról és a mezőrendőrségről szóló törvény) 13. és 14. §-ai alapján közigazgatási szempontból beerdősítendő kopároknak jelöltettek ki.

Ezek a kopár területek tehát az állam által kezelendő területek közül csak akkor törülhetők, ha az illető birtokos tulajdonában levő erdők is törültenek.

(A fentebb idézett törvények alapján beerdősítendő kopárokul tányleg már kijelölt kopárokon kívül bizottságunk az eljárás megrövidítése végett azokat a kopárokat is felvette a kimutatásba,

melyeknek kijelölése iránt a törvényes eljárás már folyamatba tétetett, de még be nem fejeztetett.

Önként értetik azonban, hogy ezek a kopárok tényleg csak abban az esetben lesznek az állam kezelésébe átadandók, ha az eljárás befejezésével a beerdősítés kötelezettsége tényleg kimondatik.)

2. A mellékelt kimutatás 1., 2., 4. és 5. rovataiban kitüntetett adatokat bizottságunk a rendelkezésére álló hivatalos nyilvántartásokból merítette; mindamellett felhívjuk a czimet, hogy azok helyességét megvizsgálja s esetleges észrevételeit akkor is megtegye, ha területének állami kezelésbe adása ellen az 1. alatt közöltek figyelembe vétele után kifogást emelni nem szándékozik.

Észrevételeink alaposságát azonban a szükségesnek tartott módosítások szabatos megjelölése mellett, hiteles adatokkal kell igazolnia.

A kimutatás 3. rovatát (a birtokos meghatalmazottjának nevét és lakhelyét) bizottságunk csak a birtokos bejelentése alapján töltheti ki; felhívjuk tehát a czimet, hogy a törvény 17. §-a értelmében annak a nevét és lakhelyét, a ki a czimet a hatóságokkal és a m. kir. állami erdőhivatallal szemben képviselni fogja, szintén bejelentse.

A kimutatás 6—9. rovatai alatt kitüntetett osztályokat bizottságunk a törvény 20. §-ában foglaltakra való tekintettel az állami kezelésbe adandó erdők és kopárok jövedelmezősége tekintetében ezen törvényhatóságban mutatkozó különbségek figyelembe vételével állította fel, az egyes osztályok arányszámait pedig az azokba beosztott erdők és kopár területek viszonylagos teherviselési képessége szerint állapította meg.

Ezeknek az osztályoknak, illetőleg arányszámoknak rendeltetése az lesz, hogy az állami kezelés költségeinek (a földmivelésügyi minster által megállapítandó évi átalánynak) az egyes birtokosokra való kivetésénél mértékül szolgáljanak. A törvény 21. §-a szerint ugyanis az évi átalányból az egyes birtokosokra eső évi járulékokat az illető erdők és kopárok területe alapján, de azok jövedelmezőségének is a figyelembevételével kell kivetni.

Amennyiben a czimnek a kimutatás ezen adatait illetőleg szintén észrevételei volnának, azokat alapossága esetében bizottságunk figyelembe fogja ugyan venni, de egyuttal megjegyzi bizottságunk, hogy az ilyen észrevételeket nem tekintí felebbesésnek, mely felett a közigazgatási felsőbb hatóságnak kellene dönten.

Az osztályok felállítására és az osztályok közötti arányszámok megállapítására vonatkozólag itt közölt adatok csak előmunkálatát képezik a járulék-kivetésnek, maga a járulék ugyanis

csak később, az évi átalány megállapítása után fog kivettetni és a czimmal közölni. A közigazgatási erdészeti bizottságnak a járulékok kivételére vonatkozó határozata ellen a birtokosok a törvény 22. §-a szerint annak idejében mindenesetre panasszal élhetnek, de ez a panasz csak a kivetés után adható be és a közigazgatási bírósághoz intézendő.

3. Figyelmeztetjük továbbá a czimet, hogy a bizottságunk által összeírt területek közül azok, melyek az állammal kötött szerződések alapján a törvény életbelépése előtt már az állam által kezeltettek, továbbá azok az erdők és kopár területek, melyek a törvény életbelépése előtt a járási (vármegyei, kerületi) erdőtisztek által kezeltettek és végül azok az erdők és kopár területek, melyeknek birtokosai az állami kezelésbe való beletnyugvásokat a törvény életbelépése előtt bejelentik, a fentebb idézett végrehajtási rendelet szerint már a törvény életbelépése napján átadandók a folyó évi 690. eln. számú földmivvelésügyi rendelettel szervezett m. kir. állami erdőhivatalok kezelésébe; önként értetik azonban, hogy ha az ekkor átadott erdők közül egyesek a birtokosok kifogása, illetőleg folyamodványa alapján később az állami kezelés kötelezettsége alul felmentetnek, az erre vonatkozó határozat jogerőre emelkedésekor az állami kezelés is megszűnik.

A többi erdők és kopár területek pedig, a mennyiben a birtokos az állami kezelés ellen kifogással nem él, illetőleg annak mellőzését nem kérelmezi, a kifogás, illetőleg a kérelem beadására kitűzött határidő letelte után, a mennyiben pedig a birtokos kifogással él, illetőleg kérelmez, a kifogás, illetőleg kérelem elintézése után 15 napon belül adandók át az állam kezelésébe.

4. Végül figyelmeztetjük, hogy az 1898. évi XIX. törvény-cikkben szabályozott eljárással kapcsolatos beadványai és iratai bélyeg- és illetékmentesek.

Kelt 1899. évi.....

*A törvényhatóság közigazgatási
erdészeti bizottsága.*

Ez a felhívás az érdekelteknek a jelen §. első bekezdésében említett határidőig megfelelően kézbesítendő.

A felhívásokban foglalt kimutatásnak a megfelelő adatokkal való kitöltésénél a községi erdők kezelésével ezidőszerint megbízott m. kir. erdőhivatalok és erdőgondnokságok, illetőleg járási (vármegyei, kerületi) erdőgondnokságok közreműködni tartoznak.

14. §.

A 3. §-ban (törvény 2. §-ában) említett véderdők és kopár területek csak a birtokosok kérelme alapján vehetők át az állam kezelésébe.

Ezeknek a területeknek összeírása czéljából tehát a közgazgatási erdészeti bizottságnak a következő hirdetményt kell kiadni.

III. minta.*Hirdetmény.*

A községi és némely más erdők és kopár területek állami kezeléséről, továbbá a közbirtokosságok és a volt urbéreszek osztatlan tulajdonában levő közösen használt erdők és kopár területek gazdasági ügyvitelének szabályozásáról szóló 1898. évi XIX. törvényczikk 2. §-a felhatalmazza a földmivelésügyi ministert, hogy a törvény 1. §-ában említett birtokosok (községek, vagyonsközségek, volt urbéresek, törvényhatóságok, törvényhatósági joggal felruházott városok, rendezett tanácsu városok, egyházi személyek, egyházi testületek, köz- és magánalapítványok, hitbizományok, közbirtokosságok, némely részvénytársulatok és az erdősítő társulatok) birtokában levő törvény szerint állami kezelésbe feltétlenül átadandó erdőkön és kopár területeken *kivül a birtokosok kérelmére* a következő erdőket és kopár területeket is az állam kezelésébe vehesse át, u. m.:

a) a magánbirtokosok (fentebb nem említett birtokosok) tulajdonában levő véderdőket;

b) az 1879. évi XXXI. törvényczikk (erdőtörvény) 165. §-a és az 1894. évi XII. törvényczikk (a mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló törvény) 13. és 14. §-ai szerint beerdősítésre kijelölt azon kopár területeket, melyeknek állami kezelésbe való átadására a birtokos a törvény 1. §-ának g) pontja alapján nem kötelezhető;

c) az 1879. évi XXXI. törvényczikk 165. §-ának és az 1894. évi XII. törvényczikk 13. és 14. §-ának hatálya alá nem eső kopár területeket.

Felhivatnak tehát az érdekelt birtokosok, hogy a mennyiben a törvény ezen kedvezményét igénybe venni óhajtják, a földmivelésügyi ministerhez intézett kérelmeiket lehetőségig a törvény életbelépése napjától számított 15 napon belül az alulirt közgazgatási bizottsághoz beterjesszék.

Tájékoztatásul figyelmeztetnek a birtokosok, hogy az állami kezelésbe átadott területek kezeléseért a törvény 19—22. §-ai szerint kivetendő és a törvény 24. §-a szerint beszédendő évi

járulékot tartoznak az államnak fizetni, *azonban ezen kötelezettség alól indokolt kérelem alapján a törvény 23. §-a szerint részben, vagy egészben felmentethetnek*; továbbá, hogy a fennebb *b)* és *c)* pont alatt említett kopár területek állami kezelésbe adása esetében az erdősítést a törvény 3. §-ának második bekezdése szerint a földmivelésügyi minister által megállapítandó terv szerint kötelesek foganatosítani, beerdősített területeiket pedig az 1879. évi XXXI. törvényczikk 2-ik, illetőleg 4. §-a szerint tartoznak kezelni.

Ehhez képest a betérjesztendő kérelemben:

a) meg kell jelölni a község nevét, a melynek határában az állami kezelésbe átadni óhajtott véderdő vagy kopár terület fekszik;

b) ki kell mutatni a véderdő vagy kopár terület kat. helyrajzi számát és kiterjedését;

c) ki kell jelenteni a birtokosnak, hogy a törvény 3. §-ának második bekezdésében, továbbá a törvény 18—22-ik és 24. §-aiban foglalt határozatoknak magát aláveti;

d) nyilatkoznia kell, hogy a törvény 23. §-ában említett kedvezményre igényt tart-e, s ha igen, mely okok alapján; és végül

e) be kell jelentenie azt, a ki őt a hatóságokkal és a kezeléssel megbízandó m. kir. állami erdőhivatallal szemben, mint meghatalmazott képviselni fogja.

Azok a birtokosok, kik kérelmüket a fentebb megjelölt időpontig esetleg be nem terjeszthetik, ezt később is bármikor megtehetik.

Kelt.....

A törvényhatósági közigazgatási erdészeti bizottsága.

Ez a hirdetmény a szokásos módon, legkésőbb 1899. évi április hó 30.-áig közhírré teendő.

A lehetőségig megküldendő ezenkívül a hirdetmény egy-egy példánya az érdekelt birtokosoknak s különösen a 3. §. *b)* pontjában (törvény 2. §. *b)* pontjában), továbbá a 10. §. utolsó bekezdésében említett kopár területek birtokosainak közvetlenül is.

15. §.

A 13. §-ban említett felhívás és a 14. §-ban említett hirdetmény alapján beérkező beadványokat a közigazgatási erdészeti bizottság elnöke beérkezésük után azonnal a kir. erdőfelügyelőségnek adja ki megvizsgálás és véleményadás végett.

Együttal áttesz a kir. erdőfelügyelőséghez a 12. §-ban említett kimutatást is.

16. §.

A kir. erdőfelügyelőség a beadványokban foglaltak alapján mindenekelőtt a kimutatást egészíti ki. Nevezetesen bevezeti a kimutatás 3. rovatába a birtokosok meghatalmazottjainak nevét és lakhelyét s esetleg a többi rovatokba is azokat az adatokat, a melyek az összeíráskor netalán kitöltetlenül maradtak. Bevezeti továbbá a kimutatásba a 3. §. (törvény 2. §-a) alapján állami kezelésbe való átvétel végett bejelentett véderdőket és kopár területeket.

Azután megvizsgálja a beadványokat a felszerelés szempontjából és a mennyiben azt találja, hogy valamely kérdés elbírálására, vagy a kimutatás kiegészítésére még további adatok szükségesek, ezek beszerzése iránt közvetlenül intézkedik, vagy pedig, ha az adatok rövid uton nem volnának beszerezhetők, a beszerzés iránt a közigazgatási erdészeti bizottsághoz tesz előterjesztést.

Ezt az eljárást követi különösen akkor, ha valamely kérdés eldöntésére helyszíni szemle szükséges. (Például, ha a volt urbéresnek annak megállapítására, hogy a kimutatásba felvett legelő-illetőségük, vagy vétel, csere, stb. útján szerzett erdejük az 1879. évi XXXI. törvényezikk 2. vagy 4. §-a alá tartozó területnek tekinthető-e, helyszíni vizsgálatot kérnek.)

Végül megvizsgálja a beadványok tartalmát érdemileg és a szerint, a mint azokat alaposaknak vagy alaptalanoknak találja, a kimutatás illető adatainak módosítását, esetleg törlését, illetőleg a felszólalások elutasításával a kimutatás adatainak változatlanul hagyását és végleges megállapítását javasolja.

17. §.

A közigazgatási erdészeti bizottság elnöke az adatok beszerzése iránt, a mennyiben az ülés összehívásáig várni nem lehet, ülésen kívül intézkedik. Ülésen kívül intézkedhetik a helyszíni szemle iránt is, ha annak megtartását a kir. erdőfelügyelőség javaslatához képest, okvetlenül szükségesnek tartja.

18. §.

A helyszíni szemle megtartására a közigazgatási erdészeti bizottság egyik rendes tagját, vagy szakértő kültagját, szükség esetében a járási főszoigabirót küldi ki.

A szemlén a kir. erdőfelügyelőség képviselője s ha a közgazgatási erdészeti bizottság szükségesnek találja, a kezelő m. kir. erdőtiszt, illetőleg járási erdőtiszt (ha a szemle a törvény életbelépése után tartatik meg, a m. kir. állami erdőhivatal képviselője) hivatalból résztvenni tartoznak.

A helyszini szemle költségeit, abban az esetben, ha a birtokos kifogásai alaposaknak bizonyulnak, az állam, más esetekben a szemlét kérő birtokos viseli.

19. §.

A kir. erdőfelügyelőség a beadványok elintézésére vonatkozó javaslatát beadványok szerint külön-külön teheti meg, vagy pedig több beadványt egy közös véleményben foglalhat össze.

Egy és ugyanazon véleményben (ügyiraton) mindamellett csak olyan birtokosok beadványait tárgyalhatja, kik a 2. §-ban (törvény 1. §-ában) is egy és ugyanazon pont alatt vannak felsorolva, sőt 2. §. a) pontjában (törvény 1. §. a) pontjában) említett kis- és nagyközségek és vagyonközségek közül azoknak a beadványait, melyek a 6. §-ban (törvény 59. §-ában) említett kedvezmény megadásáért folyamodnak, a többiekétől szintén elkülönítve kell tárgyalnia.

Külön ügyiraton tárgyalandók továbbá a 2. §. g) pontja (törvény 1. §-ának g) pontja) alapján összeirt kopár területekre vonatkozó beadványok, a mennyiben olyan kopár területekről van szó, a melyek beerdősítendő kopárokul végérvényes határozattal még kijelölve nincsenek.

És végül külön tárgyalandók a 3. §-ban (törvény 2. §-ában) említett véderdők és kopár területek állami kezelésbe való átvétele iránt beterjesztett kérelmek.

20. §.

A 19. §-ban említett teendők teljesítésénél a m. kir. erdőhivatalok és m. kir. erdőgondnokságok, illetőleg járási, (vármegyei, kerületi) erdőgondnokságok (a törvény életbelépése után a m. k. állami erdőhivatalok) a kir. erdőfelügyelőségnek segítségére lenni tartoznak.

21. §.

A közgazgatási erdészeti bizottság a kir. erdőfelügyelőség véleményének meghallgatása után minden beadvány tárgyában határozatot hoz.

Határozatai közül azokat, melyek tisztán a kimutatás adatainak a *beadvány értelmében* való kiegészítését vagy módosítását rendelik el, nem kell a földművelésügyi miniszterhez felterjeszteni.

Hasonlóképpen nem kell a földművelésügyi miniszterhez felterjeszteni azokat a határozatokat sem, a melyekkel az erdők és kopár területek osztályba sorozására és az osztályok között felállított arányra vonatkozó felszólalásokat elintézte, mert a birtokosok ezen határozatok ellen csak akkor élhetnek panaszszal, ha az osztályba sorozás és az osztályok közötti arány alapján a járulék tényleg kivettetik s az ilyen panaszoknak az elbírálására nem a földművelésügyi miniszter, hanem a közigazgatási bíróság illetékes.

A többi határozatok ellenben a földművelésügyi miniszterhez terjesztendők fel.

22. §.

A közigazgatási erdészeti bizottság határozatait szintén külön-külön, vagy pedig több beadványra vonatkozólag együttesen, egy jegyzőkönyvben hozhatja meg; mindenesetre szükséges azonban, hogy utóbbi esetben a beadványok azon csoportjait, melyekről a kir. erdőfelügyelőségnek a 19. §. szerint külön ügyiraton kell véleményt adni, a közigazgatási erdészeti bizottság is külön jegyzőkönyvben tárgyalja.

A mennyiben a közigazgatási erdészeti bizottság a kir. erdőfelügyelőség véleményétől eltérő határozatot hoz, határozatának indokait a jegyzőkönyvben tüzetesen előadni tartozik.

23. §.

A közigazgatási erdészeti bizottság határozatait tartalmazó jegyzőkönyvek a 19. §-ban említett csoportok szerint a vonatkozó beadványokkal és erdőfelügyelőségi véleményekkel együtt külön csomagokba összekötve, lehetőségig egyszerre, egy jelentés kíséretében terjesztendők fel.

Mindenesetre szükséges, hogy az 1899. évi július hó 15.-ig (a beadványok beterjesztésére kitűzött határidőig) beérkező beadványok legkésőbb 1899. évi augusztus hó 31.-éig letárgyaltassanak és a hozott határozatok, a mennyiben a 21. §. szerint szükséges, ugyancsak az előbb említett határidőig a földművelésügyi miniszterhez felterjesztessenek.

24. §.

Az 1899. évi július hó 15.-ike után beérkező beadványok a következők figyelembevételével intézendők el.

a) A kis- és a nagyközségeknek és vagyonközségeknek a 6. §. (törvény 59. §-a) alapján esetleg beterjesztett folyamodványai tekintettel a most idézett §-ban kitűzött határidőre, a törvény életbelépésétől számított hat hónapon belül még elfogadandók és letárgyalandók; a hozott határozatok pedig a folyamodvány beérkezésétől számított 30 nap alatt a földmivelésügyi ministerhez felterjesztendők.

b) A 2. §. f) pontjában (törvény 1. §. f) pontjában) említett birtokosok beadványai, ha a törvény életbelépésétől számított 6 hónapon belül adatnak be és olyan erdőkre vonatkoznak, a melyek a törvény életbelépése előtt nem az állam által kezeltettek, szintén elfogadandók és letárgyalandók. Ha a beadványban a birtokos azt jelenti be, hogy erdejét az állam kezelésébe szándékozik átadni, ezen nyilatkozat alapján a kimutatás illető tétele véglegesen megállapítandó; ha pedig a birtokos úgy nyilatkozik, hogy erdejét saját erdőtisztje által fogja kezeltetni, a kimutatás illető tétele törlendő, de csak akkor, ha a birtokos a törvény életbelépésétől számított 6 hónap letelte alatt igazolja, hogy külön szakértő erdőtisztet alkalmaz.

c) Elfogadandók továbbá a 2. §. g) pontja (törvény 1. §-ának g) pontja) alapján összeirt, de jogerős határozattal beerdősítésre még ki nem jelölt kopár területek törlése iránt esetleg beérkező folyamodványok is, addig, a míg a végérvényes határozat meg nem hozott. Az ilyen beadványok a kijelölés kérdésére vonatkozó tárgyiratokhoz csatolandók és a kijelölés tárgyában hozandó határozat értelmében intézendők el.

d) Végül elfogadandók és beérkezésüktől számított 30 napon belül indokolt javaslat kíséretében a földmivelésügyi ministerhez felterjesztendők a 3. §-ban (törv. 2. §-ában) említett véderdők és kopár területek állami kezelésbe való átvétele iránt beterjesztendő kérelmek is, bármikor adatnak be.

Minden más (az előbbi a—d) pontok alá nem sorozható) beadvány, mely a 13. §-ban említett felhívás alapján 1899. évi július hó 15.-ike után adatik be, elkésettnek tekintendő és csak

annyiban veendő figyelembe, a mennyiben a kimutatásba felvett területek meghatározására szolgáló adatok még szükséges kiegészítésére, vagy helyesbitésére megbízható alapot nyújt. A mennyiben azonban az ilyen beadványban a birtokos valamely területnek az állami kezelésbe adandó területek közül való törlését kéri, ezzel a kérelmével elutasítandó, kivéve azt az esetet, ha a 33. §. (törvény 6. §-a) szerint az állami kezelés megszüntetésének esete forog fenn. Ebben az esetben a beadvány a 33. §. (törvény 6. §-a) alapján intézendő el.

25. §.

Ha a földmivelésügyi minister határozatai a felterjesztett beadványok tárgyában a közigazgatási erdészeti bizottsághoz leérkeznek, a kimutatás illető tételei azonnal megfelelően kiigazítandók. Miután a földmivelésügyi minister határozatai végérvényesek, a kimutatásnak ekként kiigazított tételei alatt tárgyalt erdők és kopár területek a törvény szerint állami kezelésbe adandó, illetőleg állami kezelésbe átveendő erdők és kopár területek közé véglegesen besorozottaknak tekintendők.

Véglegesen megállapítottaknak tekintendők továbbá a kimutatásnak azok a tételei is, melyekre vonatkozólag 1899. évi július hó 15.-ig, illetőleg a 24. §. *a—c*) pontjaiban említett erdőkét és kopár területeket illetőleg az ezen pontokban megállapított határidőig beadványok nem adattak be. Ezen határidők letelte után 30 napon belül az illető tételek alatt tárgyalt erdők és kopár területek a közigazgatási erdészeti bizottság által az állami kezelésbe adandó területek közé törvény szerint véglegesen besorozottaknak mondandók ki.

26. §.

Azokról a határozatokról, melyekkel a kimutatásba felvett erdők és kopár területek az állam által kezelendő erdők és kopár területek közül töröltettek, vagy azok közé véglegesen besoroztattak az érdekelt birtokosok és a m. kir. állami erdőhivatal egyidejűleg értesítendők.

Ebben az értesítésben, a mennyiben a következő §: szerint szükséges, az illető erdőbirtokosok egyuttal erdeiknek és kopár területeiknek a m. kir. állami erdőhivatal kezelésébe való átadására,

a m. kir. állami erdőhivatal pedig azoknak átvételére is felhivandók.

27. §.

Az állam által kezelendő erdők és kopár területek közé besorozott területek a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg a m. kir. járási erdőgondnokság kezelésébe rendszerint a megelőző §-ban említett felhívás kézbesítésétől számított 15 napon belül adandók át.

Kivételt képeznek azonban:

a) azok az erdők és kopár területek, melyeknek birtokosai az állami kezelésbe való belenyugvásukat a közigazgatási erdészeti bizottságnak még a törvény életbelépése előtt bejelentették;

b) azok az erdők és esetleg kopár területek, melyek a törvény életbelépése előtt is az állam által kezeltettek; és

c) azok az erdők és esetleg kopár területek, melyeket a törvény életbelépéseig a járási (vármegyei, kerületi) erdőgondnokságok kezelnek.

Az a) pont alatt említett erdők és kopár területek a birtokosok nyilatkozata alapján, a b) és c) pont alatt említettek pedig a 116. és 120. §-okban (törvény 57., 58. §§-aiban) foglalt rendelkezésekre való tekintettel a törvény életbelépése napján átadandók és átveendőek a m. kir. állami erdőhivatal kezelésébe. Önként értetik azonban, hogy az ekként életbeléptetett állami kezelés, abban az esetben, ha a jelen §. b) és c) pontjában említett valamely erdő és kopár terület a birtokos felszólalása vagy kérelme folytán az állam által kezelendő erdők és kopár területek közül később törültetik, az erre vonatkozó határozat közlésétől számított 15 napon belül megszüntetendő lesz.

28. §.

A kimutatás véglegesen megállapított tételei: „Az állam által kezelt erdők és kopár területek nyilvántartása“ czimű nyilvántartásba vezetendők át.

Ezt a nyilvántartást a IV. mintának megfelelő nyomtatványon a m. kir. állami erdőhivatal állítja össze.

Az összeállítás alkalmával minden egyes tételnél pontosan feljegyzendő (a 10. számú rovatban) annak a közigazgatási erdő-

szeti bizottsági határozatnak a kelte és száma is, a melyvel az illető tétel véglegesen megállapított.

A községek a nyilvántartásban úgy sorozandók, hogy az ugyanazon m. kir. járási erdőgondnokság, főszolgabírói járás, illetőleg m. kir. adóhivatal kerületébe tartozó községek, lehetőleg egymás után következzenek.

Az egyes községek neve alatt a birtokosok folyó sorszáma szerint vezetendők be, oly módon, hogy egy és ugyanazon birtokos erdeje és kopár területe egymásután következzenek. Az egyes birtokosok tételei között, az esetleg még felveendő tételek számára, megfelelő üres hely hagyandó.

29. §.

A nyilvántartást a m. kir. állami erdőhivatalnak a 12. §-ban említett kimutatásba felvett összes tételek végleges megállapítása után 15 nap alatt, legkésőbb azonban a törvény életbeléptétől számított 6¹/₂ hónap alatt össze kell állítani. A mennyiben a 12. §-ban említett kimutatás egyes tételei csak ezen határidő után lesznek véglegesen megállapíthatók, ezek a nyilvántartásba utólagosan vezetendők be.

A m. kir. állami erdőhivatal által összeállított nyilvántartást a kir. erdőfelügyelőség megvizsgálni s szükség esetében helyesbiteni tartozik.

A később előforduló változásokat a nyilvántartásba a közigazgatási erdészeti bizottság határozatainak megfelelően a kir. erdőfelügyelőség vezeti be. Amennyiben a változások már bevezetett tételek módosításából állanak, ezeket a kir. erdőfelügyelőség színes tintával eszközli és a jegyzet rovatban, hivatkozással a módosított tételre, a módosítást elrendelő közigazgatási erdészeti bizottsági határozat keltét és számát feljegyzi.

30. §.

Ha a közigazgatási erdészeti bizottságnak tudomására jut, hogy a 2. §. (törvény 1. §-ának) hatálya alá tartozó valamely erdő vagy kopár terület akár azért, mert az első összeírás alapján készült kimutatásból kimaradt, akár azért, mert a törvény idézett szakasza valamelyik pontjának hatálya csak később állott be, a nyilvántartásba nincs felvéve, az utólagos felvétel iránt 30 napon

bélül hivatalból intézkedni tartozik. Az eljárás tekintetében a megelőző 8—29. §-okban foglalt rendelkezések megfelelően alkalmazandók.

31. §.

A mennyiben az állam által kezelt erdők nyilvántartásának véglegesen megállapított adatai az „Erdők nyilvántartási törzskönyvének“ és a 9. §-ban említett többi nyilvántartásoknak az adataival nem állanak teljesen összhangban, az utóbb említett nyilvántartások megfelelően kiigazítandók. Különösen szükséges, hogy a 2. §. c) d) és g) pontjai (törvény 1. §-ának c) d) és g) pontjai) alapján állami kezelésbe átvett erdők és kopár területek a 4. §. (törvény 3. §-ának) első bekezdése értelmében az „Erdők nyilvántartási törzskönyv“-ébe az 1879. évi XXXI. törvényezikk 17. §-ának hatálya alá tartozó erdők közé beiktattassanak.

Az állami kezelés hatáskörét szabályozó elvi határozat.

— A törvény 5. §-ának végrehajtásához. —

32. §.

Az állam hatáskörét a 2. és 3. §§-ban (törvény 1. és 2. §-ában) említett erdők és kopár területek kezelése tekintetében elvi szempontból az ezen §-ok bekezdéseiben foglalt rendelkezések s továbbá a törvény 5. §-a határozzák meg,

A törvény 5. §-a a következőket rendeli:

Az állami kezelés, az állami kezelésbe vett erdők és kopár területek állagával és hasznaival való rendelkezés tekintetében, a birtokosoknak törvények és egyéb jogszabályok által biztosított jogait nem érinti.

A vagyon állagával és hasznaival való rendelkezés tekintetéből az állami közeg csupán felvilágosítást nyújt és véleményt ad, melynek elfogadása kérdésében a birtokos függetlenül határoz.

Az állami kezelés megszüntetéséről.

— A törvény 6. és 7. §-ainak végrehajtásához. —

33. §.

Az állami kezelés megszüntetésének feltételeit a törvény 6. és 7. §-ai határozzák meg (utóbbi lásd a jelen rendelet 40. §-ában).

A törvény 6. §-a azokat az eseteket határozza meg, midőn az állami kezelést hivatalból kell megszüntetni s e tekintetben a következőket rendeli:

Az állami kezelés megszűnik, ha annak az 1. és 2. §-okban (jelen rendelet 2. és 3. §-ában) meghatározott feltételei megszűnnek.

Az 1. §. (jelen rendelet 2. §.) feltételeinek megszűnése esetében az állami kezelés folytatása a 2. §. (jelen rendelet 3. §-a) alapján kérelmezhető.

A megszüntetés iránt a földművelésügyi minster, attól az időponttól számítva, a melyben az állami kezelésnek az 1. és 2. §-okban (jelen rendelet 2. és 3. §-ában) meghatározott feltételei megszűntek, egy éven belül intézkedni tartozik.

34. §.

Azok a feltételek, melyek alapján a 2. és 3. §-ban (törvény 1. és 2. §-ában) említett erdők és kopár területek az állam kezelésébe átvétettek, rendszerint a következő esetekben tenkintendők megszünteknek:

1. a 2. §-ban (törvény 1. §-ában) említett erdőket és kopár területeket illetőleg:

a) ha valamely állami kezelésbe vett erdő és kopár terület adásvétel után, vagy más jogszimen olyan birtokos tulajdonába megy át, kinek birtokában már nem tartozik a 2. §-nak (törvény 1. §-ának) hatálya alá — így például: ha az erdő vagy kopár terület a 2. §-ban (törvény 1. §-ában) nem említett birtokos tulajdonába jut; vagy ha a 2. §-ban (törvény 1. §-ában) említett olyan kis- vagy nagyközség, törvényhatóság, törvényhatósági joggal felruházott város, rendezett tanácsu város, egyházi személy, egyházi testület, köz- vagy magánalapítvány, hitbizomány, közbirtokosság vagy részvénytársulat tulajdonába jut, a mely egyéb erdeit és kopár területeit saját erdőtisztje által kezelteti, vagy ha egyéb erdeje nem volt, a megszerzett erdő vagy kopár terület kezelésére a megszerzés idejétől számított hat hónapon belül saját erdőtisztet alkalmazhat; vagy pedig, ha a volt urbérések közösen kezelt erdejüket és kopár területeiket törvényes utón egyenként felosztják stb.;

b) ha az erdő a végből, hogy a mivelési ágá megváltoztatható legyen (például: hogy az erdőterület kertté, rétté, szőlővé,

szántóvá, háztelekké alakíttassék át, vagy pedig bányászati, ipari, kereskedelmi czélokra használtathassék), vagy más okokból a földmivelésügyi minister engedélye alapján az 1879. évi XXXI. törvényezikk hatálya alá tartozó területek közül (az erdők nyilván tartási törzskönyvéből) véglegesen töröltetik;

c) ha a volt urbéreseknek legelőilletőség fejében kiadott vagy a volt urbéreseknek ajándékozás, vétel, csere után vagy más jogczimen birtokába jutott erdő a földmivelésügyi minister engedélye alapján az 1879. évi XXXI. törvényezikk 2. vagy 4. §-ának hatálya alá tartozó erdők közül töröltetik;

d) ha a 2. §. g) pontja (törvény 1. §-ának g) pontja) alapján állami kezelésbe vett kopár terület a földmivelésügyi minister engedélyével az 1879. évi XXXI. törvényezikk 165. §-ának, illetőleg az 1894. évi XII. t.-cz. 13. és 14. §-ainak hatálya alá tartozó kopárok közül töröltetik;

e) ha a 2. §. g) pontjában (törvény 1. §-ának g) pontjában) említett társulat erdősitési kötelezettsége, a társulat megszűnése vagy más okok folytán, oly birtokosra megy át, kinek erdeje és kopár területe nem esik a 2. §-nak (törvény 1. §-ának) hatálya alá;

2. a 3. §-ban (törvény 2. §-ában) említett erdőket és kopár területeket illetőleg pedig

f) ha a 3 §. a) pontja (törvény 2. §-ának a) pontja) alapján állami kezelésbe vett véderdőt az erdőrendészeti hatóság az 1879. évi XXXI. törvényezikk 2. és 3. §-ainak hatálya alá tartozó erdők sorából törli;

g) ha a 3. §. b) pontja (törvény 2. §-ának b) pontja) alapján állami kezelésbe vett kopár terület a földmivelésügyi minister engedélyével az 1879. évi XXXI. törvényezikk 165. §-ának, illetőleg az 1894. évi XII. törvényezikk 13. és 14. §-ainak hatálya alá tartozó kopárok közül töröltetik;

h) ha a 3. §. c) pontja (törvény 2. §-ának c) pontja) alapján állami kezelésbe vett kopár terület a földmivelésügyi minister engedélyével az 1879. évi XXXI. törvényezikk 2-ik, illetőleg 4-ik §-a szerint való kezelés kötelezettsége alól felmentetik.

35. §.

Ha a 34. §. eseteiben a birtokos (a birtokos személyében történt változás esetében az új birtokos) az állami kezelés meg-

szüntetését nem óhajtja, illetőleg a már megszüntetett állami kezelés folytatását kívánja, a közigazgatási erdészeti bizottság útján a földmivelésügyi minsterhez folyamodványt kell beadnia, ki a kérelem teljesítése esetében egyidejűleg az állami kezelés feltételeit is megállapítja.

Az ilyen kérelem a törvény 6. §-ának második bekezdése szerint (lásd jelen rendelet 33. §-át) csak akkor teljesíthető, ha az a terület, melyre nézve a birtokos az állami kezelés folytatását kéri, az 1879. évi XXXI. törvényezikk 2. és 3. §-ainak hatálya alá tartozó véderdőt vagy beerdősítendő kopár területet képez. A kérelem lehetőségig oly időben adandó be, hogy az a megszüntetés kérdésével egyidejűleg legyen tárgyalható.

36. §.

A törvény 6. §-ának harmadik bekezdésében (lásd jelen rendelet 33. §-át) az állami kezelés megszüntetésére kitűzött egy évi határidő a 34. §. *a)* pontja esetében a birtokos személyében beállott változás igazolásától, — *b), c), d), f), g)* és *h)* pontjainak eseteiben a megszüntetés alapját képező ministeri engedély keltétől, — *e)* pontja esetében pedig a társulat erdősítési kötelezettségének megszűnésétől, illetőleg ennek írásban történt igazolásától számítandó.

37. §.

Az állami kezelés hivatalból való megszüntetése iránt a földmivelésügyi minster a közigazgatási erdészeti bizottság javaslata alapján intézkedik.

A közigazgatási erdészeti bizottság ezt a javaslatát a megszüntetésre kitűzött egy évi határidő kezdetétől számított 30 napon belül megtenni tartozik. A 34. §. *b), c), d), f), g)* és *h)* pontjai esetében azonban a javaslat rendszerint már abban a felterjesztésben megteendő, melyet a közigazgatási erdészeti bizottság az ezen pontokban említett erdőrendészeti intézkedés (törlés) tárgyában a földmivelésügyi minsterhez intéz.

38. §.

A hivatalból való megszüntetést elrendelő határozatban az állami kezelés tényleges megszüntetésének időpontjául a törvényben meghatározott egy évi határidőn belül rendszerint a naptári év vége tüzendő ki.

A határozatról a közigazgatási erdészeti bizottság a birtokost, a határozat leérkezésétől számított 30 nap alatt, értesíteni tartozik.

39. §.

A 77. §-ban (törvény 18. §-ában) említett szolgáltatásokra és a 98. §-ban (törvény 20. §-ában) említett járulék fizetésére vonatkozó kötelezettsége a birtokosnak az állami kezelés tényleges megszüntetésével egyidejűleg szűnik meg. Az ezen időpontig esedékessé vált járulékokra nézve a birtokos személyében történt változás esetében, a törvény 24. §-a (jelen rendelet 106. § a) alapján a közadókra vonatkozó szabályok nyernek alkalmazást.

40. §.

A hivatalból való megszüntetés esetén kívül az állami kezelés a birtokos kérelmére is megszüntethető, de csak a törvény 7. §-ában megszabott feltételek esetében.

A törvény 7. §-a a következőket rendeli:

A földművelésügyi minister az 1. §. e) és f) pontjaiban (jelen rendelet 2. §. e) és f) pontjaiban), továbbá a 2. §. a—c) pontjaiban (jelen rendelet 3. §. a—c) pontjaiban) említett erdők és kopár területek birtokosainak kérelmére a 6. §. esetein kívül is (lásd jelen rendelet 33. §-át) megszüntetheti az állami kezelést a birtokukban levő erdőkre és kopár területekre nézve, de csak a jelen törvény életbelépése után következő minden tizedik év végén beálló hatálylyal.

A birtokos a megszüntetés iránt a földművelésügyi ministerhez legkésőbb az illető tiz éves időszak nyolczadik naptári évének végéig írásban köteles folyamodni. Ha a folyamodó birtokos erdeje az 1879. évi XXXI. törvénycikk 17. és 21. §-ainak hatálya alá esik, folyamodványában hitelesen igazolni köteles, hogy erdejének szakszerű kezeléséről a törvény követelményének megfelelően gondoskodni képes.

Törvényhatóság, törvényhatósági joggal felruházott város, rendezett tanácsu város, egyházi testület, egyházi személy, köz- vagy magánalapítvány ezenkívül azt is köteles igazolni, hogy az állami kezelés megszüntetéséhez törvényszerinti felsőbb hatósága hozzájárult.

41. §.

A törvénynek a megelőző §-ban szószerint idézett rendelkezése alapján csak a 2. §. e) és f) pontjaiban (törvény 1. §-ának e) és f) pontjaiban) és a 3. §. a—c) pontjaiban (törvény 2. §.

a—c) pontjaiban) említett erdők és kopár területek birtokosai kérelmezhetik a tulajdonukban levő erdők és kopár területek állami kezelésének megszüntetését, ellenben a 2. *a*), *b*), *c*) és *d*) pontjaiban (törvény 1. §. *a*), *b*), *c*) és *d*) pontjaiban) említett erdők és kopár területek birtokosai, továbbá a 2. §. *g*) pontjában (törvény 1. §-ának *g*) pontjában) említett erdősitő társulatok ezzel a joggal általában nem élhetnek, csak azoknak a kis- és nagyközségeknek és vagyonközségeknek adja meg kivételesen a törvény 59. §-a (jelen rendelet 6. §-a) ezt a jogot, a melynek a 2. §. *a*) pontja (törvény 1. §-ának *a*) pontja) alapján állami kezelésbe vett erdejé legalább 5000 kat. hold terjedelemmel bír.

De úgy a most említett kis- és nagyközségek és vagyonközségek erdeire és kopár területeire, mint a 2. §. *e*) és *f*) pontjaiban (törvény 1. §-ának *e*) és *f*) pontjaiban) és a 3. §. *a—c*) pontjaiban (törv. 2. §. *a—c*) pontjaiban) említett birtokosok erdeire és kopár területeire nézve is csak a törvény életbelépésétől számított minden tízedik év végén szüntethető meg az állami kezelés a birtokosok kérelme alapján.

42. §.

Az állami kezelés megszüntetésének kérelmezésére jogosított birtokosok, a mennyiben az állami kezelést valamely 10 éves időszak végén tényleg megszüntetni kívánják, a földmivelésügyi ministerhez intézett kérelmeiket a közigazgatási erdőszeti bizottsághoz legkésőbb az illető 10 éves időszak nyolczadik évének végéig betérjeszteni kötelesek.

Később beérkezett kérelmek a törvény 7. §-ára való hivatkozással (lásd jelen rendelet 40. §-át), mint tárgyalás alá nem vehetők, visszautasítandók.

43. §.

A kérelemben a birtokosnak szabatosan meg kell jelölnie az erdőt és kopár területet, melynek állami kezelését megszüntetni kívánja.

Ezenkívül, a mennyiben az erdő és kopár terület az 1879. évi XXXI. törvénycik 17. és 21. §-ainak hatálya alá esik, hitelesen igazolnia kell azt is, hogy erdejének és kopár területének kezelésére az állami kezelés megszűnésétől kezdve külön törvényes minősítéssel bíró erdőtisztet, illetőleg, ha az erdő és kopár terület

nagyobb, mint a mennyit egy erdőtiszt sikerrel kezelhet, megfelelő számu erdőtisztet képes alkalmazni. E végből tehát ki kell mutatnia a birtokosnak erdeje jövedelmét, a külön erdőtiszt-tartással járó összes költségeket és a mennyiben az erdő jövedelméből az utóbb említett költségek már nem volnának fedezhetőek, azt, hogy a hiányt miképpen szándékozik fedezni.

Végül, ha a törvényhatóság, törvényhatósági joggal felruházott város, rendezett tanácsu város, egyházi testület, egyházi személy, köz- vagy magánalapítvány kéri az állami kezelés megszüntetését, kérelméhez csatolnia kell törvényszerinti felsőbb hatóságának abbéli nyilatkozatát, hogy az állami kezelés megszüntetéséhez saját részéről is hozzájárul.

44. §.

A kellő időben beérkezett kérelmek közül a közigazgatási erdészeti bizottság azoknak a birtokosoknak a kérelmét, kiknek erdeje és kopár területe nem esik az 1879. évi XXXI. törvényzikk 17. és 21. §-ainak hatálya alá, csupán a megelőző § első bekezdésében foglalt követelmény szempontjából veszi vizsgálat alá s a mennyiben szükséges, az erdő és kopár terület megjelölésére vonatkozó adatokat helyesbiti.

A többi kérelmeket ellenben a megelőző §. második, illelőleg harmadik bekezdése szempontjából is gondosan megvizsgálja és a kérelem tárgyában a m. kir. állami erdőhivatal és a kir. erdőfelügyelőség meghallgatása után indokolt javaslatot tesz.

Az 5000. kat. holdnyi, vagy ennél több erdővel bíró kis- és nagyközségek és vagyonközségek által betérjesztett kérelmeket a közigazgatási erdészeti bizottság érdemleges tárgyalás előtt abbéli nyilatkozat végett, hogy az állami kezelés megszüntetéséhez hozzájárul-e vagy nem, a törvényhatósághoz tartozik áttenni.

A letárgyalt kérelmeket a közigazgatási erdészeti bizottság a kérelmek betérjesztésére kitűzött határidőtől számított 4 hónapon belül a földmivelésügyi miniszterhez felterjeszteni tartozik.

45. §.

A földmivelésügyi miniszter a felterjesztett kérelmek tárgyában az illető tíz éves időszak kilencedik évének végeig határoz.

Ha határozatában a kérelem teljesítését rendeli el, az állami kezelés megszüntetését az illető 10 éves időszak végére tüzi ki,

mindamellett azzal a hozzáadással, hogy a mennyiben a birtokosnak ezen időben még nem volna külön erdőtisztje, kinek a kezelést átadni lehetne, az állami kezelés tényleg csak akkor lesz megszüntetendő, midőn a birtokos a szükséges számú erdőtisztról gondoskodott.

A közigazgatási erdészeti bizottság a földmivelésügyi minister határozatát a birtokossal, a határozat leérkezésétől számított 30 napon belül, közölni tartozik.

46. §.

A 98. §-ban (törvény 20. §-ában) említett járélekot a birtokos az állami kezelés tényleges megszüntetése idejéig megfizetni tartozik.

II. FEJEZET.

Az állami kezelés közegeiről.

A m. kir. állami erdőhivatalok és a m. kir. járási erdőgondnokságok szervezetéről.

— A törvény 8., 9. és 10. §-ainak végrehajtásához. —

47. §.

Az állami kezelés közegeinek: a m. kir. állami erdőhivataloknak és m. kir. járási erdőgondnokságoknak szervezetét a földmivelésügyi miniszernek a törvény 8—10. §-ai alapján 1899. évi január hó 21-én 690. eln. szám alatt kiadott rendelete állapítja meg.

Ez a rendelet szószerint a következőket foglalja magában: (A rendelet szövegét lásd az E. L. f. évi II. és III. füzetének Erd. Rend. Tára czimű rovatában.)

III. FEJEZET.

A m. kir. állami erdőhivatal hatásköréről.

A m. kir. állami erdőhivatal hatásköre a törvény 1. és 2. §-aiban felsorolt erdők és kopár területek kezelése tekintetében.

A törvény 11., 13., 15., 16. és 17. §-ainak végrehajtásához.

48. §. (Törvény 11. §-a.)

A m. kir. állami erdőhivatal feladatát az 1. és 2. §-okban (jelen rendelet 2. és 3. §-aiban) felsorolt erdők és kopár területek kezelése körül azok az összes teendők képezik, melyeknek végzéséhez erdészeti szakképzettség szükséges; nevezetesen:

a) kijelöli a birtokosok által rendelkezésre bocsátott hiteles adatok alapján a birtokhatárokat; intézkedik a határok állandó megjelölése iránt; felügyel arra, hogy a határjelek állandóan fentartassanak;

b) teljesíti a birtokok felméréséhez, térképezéséhez és gazdasági beosztásához szükséges mérnöki munkákat; kimutatja és nyilván tartja a birtokok területét;

c) elkészíti az ideiglenes és rendszeres gazdasági üzemterveket és azokat a munkákat, melyek a rendszeres gazdasági üzemtervek időszaki átvizsgálása végett az erdőrendészeti hatóságnak beterveztendők;

d) kijelöli a helyszínén a gazdasági üzemtervek rendelkezései és az erdőrendészeti hatóság külön intézkedései alapján a foganatosítható használatokat; tervet készít és utbaigazítással szolgál a használatok foganatosítására nézve; felügyel a használatok gyakorlásánál a törvények és rendeletek megtartására;

e) kijelöli a helyszínén az erdősítéseket és mindazokat a teendőket, melyek az erdő védelme, ápolása és a gazdaság emelése érdekében foganatosítandók; tervet és költségvetést készít a végzendő munkákról, utbaigazítással szolgál a kivitelre nézve; ellenőrzi a munkálatok teljesítését;

f) megállapítja az értékesítés alá kerülő fakészletek és más erdei termékek mennyiségét és becsértékét; ugyszintén minden más erdei haszonvétel becsértékét; javaslatot tesz az erdei termékek felosztására, vagy azok értékesítésének módjára és feltételeire nézve;

g) felügyel a birtokosok által alkalmazott erdőőrökre; nyilvántartja a tudomására jutott erdei kihágásokat, intézkedik a tetten nem ért kihágók kinyomozása iránt; jogosítva van az erdei kihágást elkövetők ellen az illetékes bírósághoz külön meghatalmazás nélkül is panaszt előterjeszteni, a birtokost az eljárás további folyama alatt a bíróság előtt képviselni és a megengedett jogprvoslatot használni, valamint a birtokos felhatalmazása esetében a kárra nézve egyezségeket kötni;

h) az illetékes erdőrendészeti hatóságnak bejelenti az erdőrendészeti áthágásokat s teljesíti azokat a szakmunkákat, melyek az eljárásnál a tényállás megállapítására szükségesek;

i) felvilágosítással szolgál és véleményt ad a birtokosoknak és

az illetékes hatóságoknak az 1. és 2. §-okban (jelen rendelet 2. és 3. §-aiban) említett erdők és kopár területek kezelésére vonatkozó minden kérdésben.

A m. kir. állami erdőhivatal jelen szakaszban meghatározott hatáskörének további részleteit és az eljárást a földmivelésügyi minster rendeletileg állapítja meg.

49. §.

A Romániával határos vármegyékben állami kezelésbe átadott határszéli erdőbirtokoknak és kopár területeknek azon kiegészítő részein, melyek a magyar-román országos határrendezés alkalmával Romániába szakadtak át, a m. kir. állami erdőhivatal nem teljesíthet sem hatósági teendőket, sem olyan teendőket, melyek a romániai hatóságokkal való érintkezést tételeznek fel. Ennélfogva ezen átszakadt erdőrészek kezelése tekintetében a m. kir. állami erdőhivatal feladata kizárólag csak a birtokos által saját felelősségére pontosan és részletesen kimutatott és állandóan megjelölt birtokhatárvonalakon belül teljesíthető erdészeti szakteendőkre, nevezetesen csak a szükséges mérnöki, becslési és üzemtervi munkálatok teljesítésére, továbbá az üzemtervek szerint gyakorolható használatok helyének kijelölésére és az erdősitések vezetésére terjed ki. De az üzemtervek elkészítése tekintetében is a birtokos tartozik megadni a m. kir. állami erdőhivataloknak azokat az adatokat, a melyek a használatok és egyéb erdőgazdasági teendők szabályozásánál a Romániában fennálló törvények, szabályok és rendeletek szempontjából figyelembe veendőek. Hasonlóképen a birtokosnak kell gondoskodni az erdőőrzésnél és az erdei munkáknál alkalmazottak feletti felügyeletről, ugyszinte saját érdekeinek a romániai hatóságok előtt bármely irányban szükséges képviseléről.

A m. kir. állami erdőhivatal közegei a megelőző bekezdés szerint hatáskörükbe tartozó teendők teljesítése alkalmával az 1888. évi XIV. t.-cikkkel beczikkelyezett magyar-román határ-egyezményben, illetőleg az ezen egyezmény alapján kiadott határ-őrizeti utasításban foglalt rendelkezéseket személyes felelősség mellett szigorun megtartani kötelesek.

A jelen §. első bekezdésében foglalt szabályok a más államokkal határos vármegyékben fekvő, állami kezelésbe átadott

erdőbirtokok és kopár területek azon részeinek állami kezelésénél is megfelelően alkalmazandók, melyek netalán a szomszédos idegen állam területéhez tartoznak.

50. §. (Törvény 15. §-a.)

A m. kir. állami erdőhivatal jelen törvényben meghatározott teendőit a fennálló törvények és szabályok, az érvényben levő gazdasági üzemtervek és a birtokosokhoz esetről-esetre kiadott külön hatósági rendeletek részletes intézkedéseinek megfelelően teljesíti; ezeken a korlátokon belül az érdekelt birtokosok kívánságát figyelembe venni tartozik.

51. §.

A megelőző §. szerint a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság a törvényektől, szabályoktól, üzemtervektől és a hatósági rendeletektől a birtokosok egyenes kívánságára sem térhet el; a törvények, szabályok, üzemtervek és rendeletek korlátaiban belül ellenben a birtokosok kívánságát figyelembe venni tartozik; de ebben az esetben is kötelessége a fenforgó körülményeket gondosan tekintetbe venni s a mennyiben az előterjesztett kívánságot a birtokos érdekei szempontjából nem találná helyesnek, erről a birtokost intézkedésének megtétele előtt kellően felvilágosítani s ha az ügy a hatóság döntése alá kerül, véleményét a birtokos kívánságával szemben a hatóság előtt is tüzetesen kifejteni.

52. §. (Törvény 16. §-a.)

A hatóságok a birtokosokhoz intézett rendeleteiket, a mennyiben azok végrehajtásánál a m. kir. állami erdőhivatalnak közreműködni kell, a m. kir. állami erdőhivatallal is közölni tartoznak.

53. §. (Törvény 17. §-a.)

A m. kir. állami erdőhivatal által kezelt erdők és kopár területek birtokosai kötelesek meghatalmazottat kijelölni, ki őket a m. kir. állami erdőhivatallal szemben képviseli.

54. §. (Törvény 13. §-a.)

A m. kir. állami erdőhivatalnak a 11. §-ban (jelen rendelet 48. §-ában) megállapított hatásköre az állami kezelésbe vett erdőkben és kopár területeken szükséges erdei munkáknak az elkészített tervek és megadott ulbaigazítások szerint való közvetlen végrehajtására (a határjelek elkészítésére, a fa- és más termékek termelésére, szállí-

tására, raktározására és értékesítésére, az erdősítések foganatosítására stb.), továbbá az anyag- és pénzkezelésére, ugyszinté az erdővédelem közvetlen gyakorlására nem terjed ki.

Ezeket a feladatokat saját munkaerejükkel és saját költségükön az érdekelt birtokosok kötelesek teljesíteni. A földművelésügyi minis-ter azonban megengedheti, hogy a m. kir. állami erdőhivatal a költségek megtérítése ellenében a birtokosok feladatát képező egyes, vagy összes teendők teljesítését is elvállalja.

55. §.

A törvénynek előbb idézett rendelkezéseihez képest a m. kir. állami erdőhivatalnak a törvény 11. §-ában (jelen rendelet 48. §-ában) megállapított teendőivel kapcsolatban a törvény 13. és 18. §-ai (jelen rendelet 54. és 77. §-ai) alapján a következő feladatok a birtokosok köteleességét képezik, u. m.:

a) kötelesek a birtokhatárok kijelöléséhez szükséges hiteles okmányokat (kataszteri, birtokrendezési vagy más hiteles térképeket, hiteles határleirási jegyzőkönyveket, egyezségeket) a m. kir. állami erdőhivatalnak, illetőleg a m. kir. járási erdőgondnokságnak kellő időben rendelkezésére bocsátani; ilyenek hiányában a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság felhívására a határpontokat az érdekelt szomszéd birtokosokkal egyetértőleg a helyszínen kimutatni; vitás határpontok esetében a vitás kérdések elintézése iránt az 1894. évi XII. törvényzcikk 34. §-a szerint a szükséges lépéseket sürgősen megtenni; a kijelölt birtokhatárokat az 1894. évi XII. törvényzcikk 33. §-a alapján kiadott törvényhatósági szabályrendeletnek megfelelően állandóan megjelöltetni s a határjelek fentartásáról, megújításáról gondoskodni;

b) kötelesek a mérnöki munkálatokhoz szükséges napszámókat a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság kiküldöttjének az ez által előre jelzett időben rendelkezésre bocsátani; a mérnöki jelek felállításához szükséges anyagot a helyszínére szállíttatni s a jelek felállításáról, fentartásáról és megújításáról kellő időben gondoskodni;

c) kötelesek intézkedni, hogy meghatalmazottjaik az elkészített térképeket, területkimutatásokat, továbbá az ideiglenes és rendszeres gazdasági üzemtervek előzetesen elkészített tervezeteit (ideértve az üzemátvizsgálási munkálatok tervezetét és az üzem-

tervek esetleges módosítására vonatkozó tervezeteket is) a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság kiküldöttje által előre jelzett időben, szükség esetén a helyszínén, megvizsgálják és arra vonatkozó észrevételeiket és kívánságaikat jegyzőkönyvre adják; a földmivelésügyi minister által jóváhagyott üzemterveket, üzemátvizsgálási munkálatokat és az ezek módosítására vonatkozó rendeleteket átvegyék és gondosan megőrzik, tartalmukról tudomást szerezzenek, kételyek esetében a m. kir. állami erdőhivataltól, illetőleg a m. kir. járási erdőgondnokságtól felvilágosítást kérjenek, a nyert felvilágosítások és utasításoknak megfelelően az üzemterveket, üzemátvizsgálási munkálatokat és az üzemtervek módosítására vonatkozó rendeleteket életbeléptessék s azok megtartására felügyeljenek;

d) kötelesek intézkedni, hogy meghatalmazottjuk a gazdasági üzemtervek vagy külön hatósági intézkedések alapján fogyanatosítható használatok kijelölése alkalmával a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság kiküldöttje által előre jelzett időben a helyszínén megjelenjen, a kijelölésnél a birtokos esetleges észrevételeit és kívánságait előadja: a kitűzött vágás-határokat, ugyszinte a kihasználható, vagy fentartandó törzseket stb. az eljáró erdőtiszt utasítása szerint megjelöltesse és a legeltetési s más tilalmi jeleket felállíttassa; a kijelölt használatok fogyanatosítására vonatkozó terveket és utbaigazításokat átvegye s mindezek megtörténtét igazolja; a kijelölt használatok fogyanosítása (nevezetesen a vágás területén kihasználásra kijelölt faanyag levágása, feldolgozása, ezeknek s más erdei melléktermékeknek a számbavétele, kiszállítása, a szállításhoz szükséges utak vagy berendezések elkészítése, a faanyagok s más termékek raktározása, megőrzése, eladása vagy a jogosultak közt való felosztása, a legeltetés ellen nem tilalmazott területeken a legeltetés időrendjének, módozatainak és feltételeinek az üzemtervi rendelkezések keretén belül való megállapítása, vagy az erdei legelő értékesítése stb.) kizárólag a birtokosok feladatát képezi és a birtokosok költségén történik; ezeknek a feladatoknak a teljesítésénél a birtokosok a m. kir. erdőtisztektől azt, hogy a munkálatoknál kezdettől végig jelen legyenek és azokat közvetlenül vezessék, nem követelhetik, de jogukban áll a m. kir. állami erdőhivataltól,

illetőleg a m. kir. járási erdőgondnokságtól bármely kérdésben véleményt vagy tanácsot s a mennyiben nagyobb óvatosságot és körültekintést igénylő munkálatokról volna szó, közvetlenül a helyszínén megadandó utbaigazítást kérni;

e) kötelesek intézkedni, hogy midőn a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg a m. kir. járási erdőgondnokság képviselője az üzemterv szerint beerdősítendő terülek kijelölése, vagy az erdősítési és csemetekerti munkálatok bevezetése végett, továbbá, midőn az üzemterv szerint, vagy rendkívüli körülmények folytán foganasítandó más erdőápolási, vagy erdővédelmi munkálatok (gyéritések, tisztítások, kártékony rovarok, vagy szélvész, árvíz, tüzvész stb. által okozott károk esetében szükséges teendők) kijelölése, megállapítása, vagy bevezetése végett a helyszínére kiszáll, meghatalmazottjuk az előre jelzett időben a helyszínén megjelenjen, a munkálatok helyének megjelöléséről gondoskodik, a munkálatok teljesítésére vonatkozó részletes utasításokat és tanácsokat átvegye és ennek megtörténtét igazolja; a mennyiben pedig a munkálatok azonnal megkezdendők, a szükséges munkaerőről, anyagokról és szerekről az előzetes értesítéshez képest gondoskodik és a munkálatokat a birtokosok költségén foganasíttassa;

f) ha fakészletek s más erdei termékek értékesítése tervezetik, erről még az illető használatok kijelölése előtt értesíteni kötelesek a m. kir. állami erdőhivatalt, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokságot s egyszersmind határozottan megjelölni tartoznak azt is, hogy mennyi és milyen termékeket, milyen módon és milyen feltételek mellett szándékoznak értékesíteni; ha pedig a kihasználható erdei termékeknek a jogosultak között való felosztását kívánják, legalább 3 hóval a használatok kijelölése előtt kötelesek a m. kir. állami erdőhivatallal, illetőleg a m. kir. járási erdőgondnoksággal részletesen közölni, hogy a felosztást hány jogosult között milyen arányban és milyen módozatok mellett kívánják foganasítani s ha a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság kiküldöttje az e végből szükséges becslési és más munkálatok teljesítése végett a helyszínén megjelenik, a szükséges napszámos-munkaerőt, anyagokat és szereket kellő időben rendelkezésre bocsátani;

g) kötelesek intézkedni, hogy az erdőőrzésnél alkalmazottak a

m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg a m. kir. járási erdőgondnokság utasításait pontosan teljesítsék s az előfordult erdei kihágási eseteket, továbbá mindazon cselekményeket, melyek a törvényekbe, szabályokba és az üzemtervek rendelkezéseibe ütköznek, ugyszinte az elemi csapások által okozott károkat stb. közvetlenül, vagy pedig a mennyiben erre nem volnának képesek, a birtokos útján a m. kir. állami erdőhivatalnak, illetőleg a m. kir. járási erdőgondnokságnak sürgős esetekben (erdőégés stb.) azonnal, minden más esetben pedig a felfedezéstől számított 15 napon belül bejelentsek; ha pedig az erdőőrzésnél alkalmazottak ezen kötelességüknek eleget nem tesznek, kötelesek ellenük a fegyelmi szabályokat a 69. §. szerint szigoruan alkalmazni;

kötelesek továbbá határozni a felett, hogy a beismerésben levő s egyezséget kötni hajlandó erdei kihágókkal való egyezségkötést maguknak tartják-e fenn, vagy pedig arra a m. kir. állami erdőhivatalt, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokságot hatalmazzák fel;

abban az esetben, ha az egyezségkötés jogát maguknak tartják fenn, kötelesek az egyezség megkötése előtt, mindenestre azonban a kihágás elkövetésétől számított 15 napon belül a m. kir. állami erdőhivatalt, illetőleg a m. kir. erdőgondnokságot az egyezség feltételeinek megállapítása iránt megkeresni s ha a közölt feltételek alapján az egyezséget megkötötték és végrehajtották, erről a m. kir. állami erdőhivatalt, illetőleg a m. kir. járási erdőgondnokságot azonnal értesíteni;

abban az esetben pedig, ha az egyezségkötéssel a m. kir. állami erdőhivatalt, illetőleg a m. kir. járási erdőgondnokságot bizzák meg; kötelesek erre nézve meghatalmazást kiállítani s erről az illetékes főszolgabírói hivatalt is értesíteni; a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság által megkötött egyezséget pedig végrehajtani és erről a m. kir. állami erdőhivatalt, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokságot azonnal értesíteni;

kötelesek az erdei kártételek után biróilag megítélt és behajtott kártérítési összegeket, ugyszinte az egyezségekben megállapított kárösszegeket és pénzbüntetésekét is közvetlenül átvenni, illetőleg beszedni;

végül kötelesek az egyezségek alapján behajtott pénzbüntetésnek $\frac{1}{5}$ részét a községi szegényalap javára a községi előljáráságnak, $\frac{4}{5}$ részét pedig az „Országos erdei alap” javára a járási főszolgabírónak átszolgáltatni;

h) abban az esetben, ha a tulajdonukat képező erdőben vagy kopár területen olyan cselekményeket követtek el, a melyek az 1879. évi XXXI. t.-cz. 46—60. §-ai szerint erdőrendészeti áthágást képeznek, kötelesek a m. kir. állami erdőhivatalnak a tényállás megállapításához szükséges felvilágosításokat megadni s a mennyiben e végből helyszíni felvételek (mérnöki munkálatok, becslések stb.) eszközzendők, a szükséges napszámos-munkaerőt és esetleg anyagokat, szereket a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság képviselőjének kellő időben rendelkezésre bocsátani;

i) ha a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokságtól az erdők és kopár területek kezelésére vonatkozó bármely kérdésben felvilágosítást, tanácsot vagy véleményt kérnek, kötelesek ebbeli kívánságukat vagy írásbeli megkeresésben közölni, vagy pedig, ha a megkeresés rövid úton szóbelileg történik, azt meghatalmazottjuk útján előterjeszteni; a meghatalmazottak pedig, a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság kívánatára, kötelesek a birtokosok kívánságát jegyzőkönyvre adni;

olyan ügyekben, melyekben az erdőrendészeti vagy közigazgatási hatóság illetékes határozni, a birtokosok szintén jogosítva vannak a m. kir. állami erdőhivaltól, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokságtól előzetes véleményt kérni, de a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság véleménye ilyen kérdésekben csupán a szükséges felvilágítások megadására, nevezetesen csak arra szorítkozhatik, hogy a kérdéses ügyben mely hatóság illetékes a határozathozatalra, a birtokosok kívánságával szemben a törvények, szabályok, rendeletek és az üzempelvek miként rendelkeznek és a kérelmek miként szerelendők fel és hová adandók be; ilyen ügyekben a birtokosok nem követelhetik a m. kir. állami erdőhivaltól, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokságtól, hogy nevükben kérelmeket, vagy más beadványokat szerkesztszen és adjon be a hatóságokhoz, de ha kérelmeiket,

beadványaikat a m. kir. járási erdőgondnoksághoz vagy a m. kir. állami erdőhivatalhoz adják be, a m. kir. járási erdőgondnokság köteles azokat a m. kir. állami erdőhivatalhoz, a m. kir. állami erdőhivatal pedig az illetékes hatósághoz indokolt vélemény kíséretében be-terjeszteni; kivételt e tekintetben csak az 1897. évi 3252. számú körrendeletben említett sürgős esetek képeznek; ezekben az esetekben a m. kir. járási erdőgondnokság, illetőleg a m. kir. állami erdőhivatal egyszerű szóbeli megkeresésre vagy esetleg a nélkül közvetlenül is eljárhat az idézett körrendelet szerint a birtokosok nevében;

üzleti és más anyagi felelősséggel járó vagytonkezelési ügyekben a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság csak tanácsosal és véleménynyel szolgálhat a birtokosoknak, de az ő nevükben szerződéseket vagy más jogügyleteket felhatalmazás alapján sem köthet; kivételt csak azok az esetek képeznek, midőn a birtokosok a m. kir. állami erdőhivatalt, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokságot a gazdaságban szükséges eszközök, szerek és anyagok (erdei famagvak, csemeték, erdőgazdasági szerszámok, mérő- és jelzőeszközök, jelzőtáblák, jelzőoszlopok, jelzésre használt festékanyagok, térképek, könyvek, nyomtatványok stb.) beszerzésére kérik fel; ilyen esetekben a megrendelést a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság közvetlenül is megteheti, de akkor is szükséges, hogy a birtokosok a felmerülő költségek viselésére magukat írásbelileg előre kötelezzék.

56. §.

A m. kir. állami erdőhivatalnak, illetőleg a m. kir. járási erdőgondnokságnak a fennálló törvényeken, szabályokon, rendeleteken és üzemterveken alapuló intézkedéseit a birtokosok megfelelően teljesíteni tartoznak. A mennyiben ezeknek a köteletségüknek eleget nem tesznek, a hatósággal szemben kizárólag ők a felelősek.

57. §.

Ha a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg m. kir. járási erdőgondnokság a törvény által hatáskörébe utalt intézkedéseket kellő időben nem tenné meg, vagy pedig olyan intézkedéseket tenne, melyek a birtokosok szerint a törvényeknek, szabályoknak, rende-

deleteknek vagy az üzemtervek rendelkezéseinek nem felelnek meg, a birtokosoknak jogukban áll, a m. kir. járási erdőgondnokság ellen a tapasztalt mulasztás vagy meg nem felelő intézkedés miatt a m. kir. állami erdőhivatalnál, a m. kir. erdőhivatal mulasztása vagy meg nem felelő intézkedése esetében pedig a közigazgatási erdészeti bizottságnál panaszt emelni.

Ugyanez a jog illeti meg a birtokosokat akkor is, ha a panaszra nem a m. kir. járási erdőgondnokság, illetőleg a m. kir. állami erdőhivatal mulasztása vagy intézkedésének érdeme, hanem az eljáró tisztviselőnek személyes viselkedése szolgáltat esetleg okot. Ebben az esetben a panasz a m. kir. állami erdőhivatalhoz, vagy a mennyiben az a m. kir. állami erdőhivatal főnökének személye ellen irányul, a földmivelésügyi ministerhez adandó be.

58. §.

A törvény 13. §-ának (jelen rendelet 54. §-ának) utolsó mondata szerint a földmivelésügyi minister megengedheti, hogy a m. kir. állami erdőhivatal a költségek megtérítése ellenében a birtokosoknak feladatát képező egyes vagy összes teendőket teljesítését is elvállalja.

Ezt az engedélyt a földmivelésügyi minister a birtokos kérelmére adja meg.

A kérelemben a birtokosnak részletesen és szabatosan meg kell jelölni azokat a teendőket, melyeket a törvény idézett intézkedése alapján a m. kir. állami erdőhivatalra átruházni kíván, továbbá ki kell mutatnia az indokokat, melyek alapján ezt a kedvezményt igénybe venni óhajtja és végül köteleznie kell magát arra, hogy az átruházni kívánt teendőket teljesítésével járó költségeket az államnak megtéríteni fogja.

Az ekként szerkesztett kérelem a közigazgatási erdészeti bizottsághoz adandó be, mely azt a kir. erdőfelügyelőség és a m. kir. állami erdőhivatal meghallgatása után saját javaslata kíséretében a földmivelésügyi ministerhez terjeszti fel.

A földmivelésügyi minister, ha az engedélyt megadja, a teendőket elvállalásának feltételeit és a m. kir. állami erdőhivatalnak ezen teendőket teljesítésére vonatkozó külön hatáskörét rendeletileg állapítja meg.

59. §. (Törvény 14. §-a.)

Az 1. és 2. §-okban (jelen rendelet 2. és 3. §-aiban) felsorolt erdők és kopár területek birtokosai kötelesek az 1879. évi XXXI. törvényzikk 22., 23., 37., 38. és 50. §-ai szerint alkalmazott erdőörök és az erdőörzésnél alkalmazott segédszemélyzet részére, a m. kir. állami erdőhivatal meghallgatásával, szolgálati és fegyelmi szabályokat alkotni, és azokat a jelen törvény életbelépésétől számított hat hónapon belül jóváhagyás végett a közigazgatási bizottsághoz betervezni; kötelesek továbbá a kötelességeiket nem teljesítő erdőörök és segédszemélyzet ellen a jóváhagyott fegyelmi szabályokat szigorúan alkalmazni.

Ha a birtokosok ezeknek a kötelességeiknek eleget nem tesznek, a szolgálati és fegyelmi szabályokat, a m. kir. állami erdőhivatal meghallgatásával, a közigazgatási bizottság állapítja meg, illetőleg a kötelességeiket megszegő erdőörökkel és segédszeméllyel szemben alkalmazandó fegyelmi eljárás iránt, a m. kir. állami erdőhivatal panaszára, a közigazgatási bizottság intézkedik.

A fegyelmi büntetésképen kirótt pénzbírságot a birtokos az elmarasztalttól beszedni és az «Országos erdei alap» javára a járási főszolgabírónak átszolgáltatni köteles.

60. §.

A megelőző §-ban említett erdőörök alatt az 1879. évi XXXI. törvényzikk 37. §-ában meghatározott minősítéssel bíró s az idézett törvényzikk 38. §-a szerint felesketett erdőörök, az ugyanott említett segédszemélyzet alatt pedig az erdőőri állások szervezése és az 1879. évi XXXI. törvényzikk 37. §-ában foglalt rendelkezések végrehajtása tárgyában kiadott 1890. évi 18960. számú földművelésügyi ministeri körrendelet negyedik bekezdésében foglalt engedély alapján alkalmazott erdőszolgák értendők.

61. §.

A birtokosok által külön-külön alkalmazandó erdőörök és erdőszolgák számát és alkalmazásuk feltételeit a jóváhagyott üzemtervek és az erdőrendészeti hatóságnak e tárgyban kiadott és kiadandó rendeletei állapítják meg.

A kisebb terjedelmű erdők birtokosai által közösen alkalmazandó járási erdőörök és az ezek felügyelete mellett alkalmazandó erdőszolgák számát, kerületeit és alkalmazásuk feltételeit a köz-

igazgatási erdészeti bizottság által a megelőző §-ban idézett 1890 évi 18960. számú körrendelet alapján létesített erdőőri szervezetek határozzák meg.

Ezek a szervezetek továbbra is érvényben maradnak, a közgazgatási erdészeti bizottságnak azonban kötelessége a m. kir. állami erdőhivatal javaslatára és a kir. erdőfelügyelőség meghallgatásával az erdőőri járások és erdőszolgai kerületek beosztását, az alkalmazott személyzet javadalmazását, ugyszinte a fennálló szervezeteknek egyéb feltételeit időről-időre megvizsgálni s a szükséghez képest azok megfelelő kiegészítése vagy módosítása iránt a földmivelésügyi miniszterhez javaslatot tenni.

Mindenestre szükséges, hogy a közigazgatási erdészeti bizottság a törvény életbelépésétől számított 6 hónapon belül azoknak az állami kezelésbe adandó erdőknek és kopár területeknek a megfelelő őrzése iránt is intézkedjék, a melyek eddig nem voltak az előbb említett közösen alkalmazott erdőőrök és erdőszolgák kerületeibe beosztva. E végből az ilyen erdők és kopár területek birtokosait záros határidő alatt fel kell hívni, hogy erdeik és kopár területeik őrzéséről külön személyzet alkalmazásával gondoskodjanak, vagy pedig, ha erre őket az 1890. évi 18960. számú körrendelet értelmében kötelezni nem lehet, erdeiket és kopár területeiket a már fennálló közös erdőőri szervezetbe kell megfelelően beosztani.

62. §.

Az olyan törvényhatóságokban, hol az erdőőrzés esetleg még szervezve nincs, a szervezésről a közigazgatási erdészeti bizottságnak a törvény életbelépésétől számított 6 hónapon belül az 1890. évi 18960. számú körendeletnek megfelelően feltétlenül gondoskodni kell.

63. §.

A törvény 14. §-ában (jelen rendelet 59. §-ában) említett szolgálati és fegyelmi szabályok tervezetét, az e tárgyban kiadandó minta utmutatása szerint, a m. kir. állami erdőhivatal köteles elkészíteni és a birtokosoknak a törvény életbelépésétől számított 3 hónapon belül bemutatni.

64. §.

A szolgálati szabályokban meg kell állapítani:

a) az erdőőrzés szervezetét (az erdőőri járásokat és a mennyi-

ben erdőszolgák is alkalmaztatnak, az erdőszolgák kerületeit, a járásokba és kerületekbe beosztott területeket és azok kiterjedését; az erdőőrök és erdőszolgák javadalmazását és alkalmazásuk egyéb feltételeit; az erdőőri és erdőszolgai állások betöltésének és az erdőőrök és erdőszolgák szolgálatba való bevezetésének módját; az erdőőrök és erdőszolgák szolgálatból való kilépésének feltételeit stb.)

b) az erdőőri és erdőszolgai alkalmaztatáshoz megkívánt kellékeket (az erdőőrök és erdőszolgák minősítését; a minősítés igazolására szolgáló okmányokat; az ideiglenes minőségben próbaszolgálat kikötése mellett, vagy valamely szolgálati kellék igazolására szükséges bizonyítvány megszerzésének feltételei mellett alkalmazottakra nézve a végleges alkalmazás feltételeit stb.);

c) az erdőőrök és erdőszolgák általános jogait és kötelességeit (az erdőőrök esküvételére, az erdőőri jelvény viselésére, az erdei rovatos napló vezetésére, az erdőőrök feygyviselésére és a feygyverhasználatára vonatkozó szabályokat; az erdőőrök és erdőszolgáknak a törvényekben és rendeletekben meghatározott általános kötelességeit és jogait; az erdőőrök és erdőszolgák kötelességeit a birtokosokkal, a m. kir. állami erdőhivatallal és a m. kir. járási erdőgondnoksággal, valamint ezek közegeivel szemben; az erdőőrök és erdőszolgák általános kötelességeit a járásukba, illetőleg kerületeibe tartozó erdők és kopár területek bejárása és felügyelete tekintetében stb.);

d) az erdőőrök és erdőszolgák részletes szolgálati teendőit (a birtokhatárok, gazdasági és mérnöki jelek épségbentartása tekintetében; az erdőben előforduló változások megfigyelése és bejelentése tekintetében; a gazdasági teendők végzése és ellenőrzése tekintetében; az erdei kihágások megakadályozása, ki nyomozása és bejelentése tekintetében; az erdőrendészeti áthágások bejelentése tekintetében; az írásbeli teendők végzése és a szükséges nyilvántartások vezetése tekintetében stb.).

A feygyelmi szabályokban pedig meg kell állapítani:

e) a súlyosabb beszámítás alá nem eső kisebb szolgálati hibákat (kisebbfoku hanyagság, felületesség, helytelen intézkedés, engedetlenség stb.), melyek a feygyelmi eljárás mellőzésével, szolgálati uton rendbüntetéssel büntetendők;

f) az alkalmazható rendbüntetéseket és azok fokozatait,

továbbá azt, hogy a rendbüntetés alkalmazására ki van feljogosítva ;

g) a fegyelmi vétségeket, melyek elkövetése esetében szabályszerű fegyelmi eljárásnak van helye ;

h) a fegyelmi vizsgálat elrendelésére és a fegyelmi bíraskodásra első és másodfokban illetékes személyt, vagy hatóságot ;

i) a fegyelmi vizsgálatnál követendő eljárást ;

k) a fegyelmi büntetéseket és azok fokait ;

l) a megengedett jogorvoslatot ;

m) a szolgálattól és fizetéstől való felfüggesztésre vonatkozó intézkedéseket ;

n) a jogerőre emelkedett fegyelmi ítéletek végrehajtására vonatkozó intézkedéseket ;

o) a büntettek, vétségek vagy kihágások fenforgása esetében teendő intézkedéseket ;

p) azokat az okokat, melyek miatt az erdőőr vagy erdőszolga állásától fegyelmi eljárás mellőzésével feltétlenül elbocsátandó.

65. §.

Azon erdőbirtokosok erdőőri személyzete részére, kiknek erdeje és kopár területe az 1890. évi 18960. számú körrendelet alapján szervezett erdőőri járásokba, illetőleg erdőszolgai kerületekbe osztatott be, közös szolgálati és fegyelmi szabály-tervezet készítendő és abba a megelőző §. *a)* pontjában említett intézkedések az 1890. évi 18960. számú körrendelet alapján létesített erdőőri szervezetnek megfelelően veendőek fel.

A mennyiben a m. kir. állami erdőhivatal az utóbb említett szervezet módosítását vagy kiegészítését tartja szükségesnek, ez iránt a közigazgatási erdészeti bizottsághoz indokolt javaslatot köteles előterjeszteni és a szolgálati szabályokban a megelőző §. *a)* pontjában említett intézkedéseket a közigazgatási erdészeti bizottságnak ezen előterjesztés alapján hozott elsőfoku határozata értelmében tervezni.

66. §.

Azon birtokosok erdőőri személyzete részére, kik külön erdőőri és esetleg erdőszolgai személyzetet alkalmaznak, a szolgálati és fegyelmi szabályok külön-külön készítendőek el és ezekben a 64. §. *a)* pontjában említett intézkedések azon határozatoknak

megfelelően tervezendők, melyek az erdőőrzésre vonatkozólag az üzentervekben és az e tárgyban kiadott hatósági rendeletekben foglaltatnak.

A mennyiben az utóbb említett határozatok módosításának vagy kiegészítésének szüksége forogna fenn, az előbbi §. második bekezdésében említett eljárás követendő.

67. §.

A 64. §. c) pontjában említett intézkedések között az erdőörök fegyverviselésére és fegyverhasználatára vonatkozó határozatok úgy a 65. §-ban említett közös, mint a 66. §-ban említett külön szolgálati és fegyelmi szabályokba szó szerint úgy veendők fel, a mint azok a földmivelésügyi minister által a belügyministerrel egyetértőleg 1895. évi 72.086 szám alatt kiadott szabályokban (Az erdőörök fegyverviselési, fegyverhasználati és fegyelmi szabályai) foglaltatnak.

Ezt a rendelkezést a szolgálati és fegyelmi szabályok tervezetének esetleges módosításánál a birtokosok, továbbá a szolgálati és fegyelmi szabályok jóváhagyásánál, illetőleg megállapításánál a közgazgatási erdészeti bizottság szintén szigoruan figyelembe venni kötelesek.

A 64. §. c) pontjában említett többi intézkedések, továbbá a 64. §. b) és d) pontjaiban említett intézkedések a szolgálati szabályok tervezeteiben a fennálló törvények, szabályok és rendeletek illető rendelkezéseinek szemelött tartásával a helyi viszonyoknak megfelelően veendők fel, de mindamelletl úgy, hogy a 65. §-ban említett közös és a 66. §-ban említett külön szolgálati és fegyelmi szabályok lehetőségig egyöntetű határozatokat tartalmazzanak.

A 64. §. e), f), g), i), k), l), m), n), o) és p) pontjaiban említett intézkedések úgy a 65. §-ban említett közös, mint a 66. §-ban említett külön szolgálati és fegyelmi szabályokban azon határozatok értelmében állapítandók meg, melyek a jelen §. első bekezdésében említett 1895. évi 72.086. számú szabályzatnak a fegyelmi eljárásról szóló részében foglaltatnak, mindamelletl azzal a módosítással, hogy a szabályzat 10. §-ában említett esetben a fegyelmi vizsgálatot a m. kir. állami erdőhivatal teljesíti, továbbá azzal a kiegészítéssel, hogy az elsőfoku ítélet ellen a birtokoson és az elmarasztalton kívül a m. kir. állami erdőhivatal utján a

m. kir. járási erdőgondnokság is felebbezéssel élhet, a birtokos vagy az elmarasztalt által felebbezett fegyelmi ügyben pedig a másodfoku fegyelmi hatóság, a m. kir. állami erdőhivatal meghallgatása után, határoz.

A 64. §. h) pontjában említett intézkedések tervezésénél az előbb említett szabályzat 7. §-ában foglalt rendelkezések szintén figyelembe veendőek s ezeknek megfelelően a kis- és nagyközségek, rendezett tanácsu városok, törvényhatósági városok és a székesfőváros erdőörei, továbbá a járási erdőőrök fegyelmi ügyeiben első- és másodfokban illetékes hatóságokul az ott megjelölt hatóságok állapítandók meg.

A megelőző bekezdésben nem említett birtokosok által külön alkalmazott erdőőrök és az erdőszolgák fegyelmi ügyeit illetőleg pedig az az intézkedés veendő fel az illető szolgálati és fegyelmi szabályokba, hogy a vizsgálat elrendelésére, a fegyelmi vétség megállapítására és a fegyelmi ítélet kimondására elsőfokban a birtokosnak ezen jog gyakorlására kijelölt meghatalmazottja, másodfokban pedig a közigazgatási erdészeti bizottság jogosult.

A birtokosok a szolgálati és fegyelmi szabályoknak a m. kir. állami erdőhivatal által előterjesztett tervezetét a törvény életbelépésétől számított hat hónapon belül tárgyalni s az elfogadott, vagy esetleg módosított tervezetet, ugyancsak az előbb említett határidő alatt, jóváhagyás végett a közigazgatási erdészeti bizottsághoz beterjeszteni tartoznak.

A közigazgatási erdészeti bizottság a jóváhagyás iránt a beterjesztéstől számított három hónapon belül intézkedik, illetőleg azon birtokosok erdőőri személyzete részére, kik előbb említett köteleységüknek a kitűzött határidőn belül eleget nem tesznek, a szolgálati és fegyelmi szabályokat a m. kir. állami erdőhivatal javaslata alapján hivatalból állapítja meg.

68. §.

A mennyiben a jóváhagyás végett beterjesztett vagy hivatalból megállapított szolgálati és fegyelmi szabályokban az erdőörzés szervezetének módosítása vagy egészen új szervezetnek a létesítése tervezetik, a közigazgatási erdészeti bizottság a szabályokat a módosított vagy létesíteni tervezett új szervezet jóváhagyása végett a földművelésügyi ministerhez felterjeszteni köteles.

69. §.

A birtokosok a jóváhagyott vagy hivatalból megállapított szolgálati és figyelmi szabályokat szigoruan alkalmazni tartoznak. Kötelesek abban az esetben, ha az alkalmazott erdőőrök és erdőszolgák szolgálati kötelességeiket hiven és pontosan nem teljesítik, s e tekintetben kifogás alá eső magaviseletet tanusítanak, az elkövetett szabálytalanságokat és fegyelmi vétségeket a m. kir. járási erdőgondnokságnak, vagy a m. kir. állami erdőhivatalnak és egyidejüleg a fegyelmi szabályok szerint illetékes elsőfoku fegyelmi hatóságnak bejelenteni, illetőleg abban az esetben, ha a szabályok szerint első fokban maguk, vagy a fegyelmi jog gyakorlására kijelölt meghatalmazottjaik illetékesek, a fegyelmi szabályokat szigoruan alkalmazni.

70. §.

Ha a birtokosok a megelőző §-ban említett kötelességüknek eleget nem tesznek, a közigazgatási erdészeti bizottság a m. kir. állami erdőhivatal panaszára az első foku fegyelmi hatóságot záros határidő kitűzése mellett a felmerült fegyelmi ügy tárgyalására hívja fel; a mennyiben pedig valamely első fokban fegyelmi bíraskodásra jogosított birtokos, illetőleg annak a fegyelmi jog gyakorlására kijelölt meghatalmazottja ezen felhívásnak eleget nem tesz, a fegyelmi ügy elsőfoku tárgyalására a járási főszolgabíró (törvényhatósági városban a rendőrkapitányt, rendezett tanácsu városban a polgármestert) küldi ki.

A m. kir. állami erdőhivatal hatósági teendői.

— A törvény 12. §-ának végrehajtásához. —

71. §. (Törvény 12. §-a.)

A m. kir. állami erdőhivatal, a közigazgatási bizottság felhívására, a működési köréül kijelölt törvényhatóságban, illetőleg törvényhatóságokban a közigazgatás körében előforduló erdészeti szakteendőket is teljesíteni köteles: ebbeli hatáskörét a földművelésügyi minister a belügyi ministerrel egyetértően állapítja meg.

72. §.

A m. kir. állami erdőhivatalnak ez a hatásköre a m. kir. belügyminister ural egyetértően a következőkben állapittatik meg.

A m. kir. állami erdőhivatal a közigazgatási erdészeti bizottság felhívására:

a) közreműködik a véderdők hatósági kijelölésénél; kitüzi a kijelölt véderdők határvonalait, felügyel arra, hogy a kitűzött határpontok megfelelően megjelöltessenek; javaslatot készít a kijelölt véderdők kezelésének és használatának ideiglenes szabályozásáról;

b) közreműködik az erdei rovarok pusztításának és tovább terjedésének és más elemi csapások károsításának megakadályozását célzó erdőrendészeti intézkedések végrehajtásánál;

c) közreműködik a kir. erdőfelügyelőség által az 1879. évi XXXI. törvényczikk 31. §-a alapján közvetlenül elrendelt tilalom végrehajtásánál;

d) teljesíti azokat a mérnöki és más szakértői munkálatokat, melyek a birtokosok által elkövetett erdőrendészeti áthágások esetében a tényállás megállapításához szükségesek;

e) közreműködik az erdei érték és árszabályok megállapításánál;

f) az erdei kihágási bíróságok megkeresésére szakértői véleményt ad a kezelése alá nem tartozó erdőkben és kopár területeken elkövetett erdei kihágások eseteiben is az érték, kár és kárterítés megállapítására nézve;

g) közreműködik a beerdősítendő kopár területek hatóság kijelölésénél, véleményt ad azon intézkedésekre nézve, melyek a foganatosítandó erdősítési munkák ideje, sorrendje és módja tekintetében a kijelölés tárgyában hozandó határozatba felveendők lesznek; kitüzi a beerdősítésre kijelölt kopár területek határait s felügyel arra, hogy a határpontok megfelelően megjelöltessenek;

h) véleményt ad a gyámhatóság megkeresésére a gyámság és gondnokság alatt állók tulajdonában levő erdők kezelése és értékesítése tekintetében és a mennyiben a gyámhatóság kérelme alapján a földmivelésügyi minister elrendeli, gondoskodik a földmivelésügyi minister által meghatározott feltételek szerint az ilyen erdők kezeléséről és értékesítéséről is;

i) teljesíti a közigazgatási hatóságoknak erdészeti ügyekre vonatkozó megkereséseit;

k) kezeli a közgazdasági célra törvényhatósági, vagy állami költségen, vagy pedig hatósági felügyelet alatt álló alapokból létesített erdei facsemetekerteket és erdősítési kísérleti telepeket;

l) teljesíti mindazt, a mit a fölemvelésügyi minister külön intézkedéssel hatáskörébe utal.

Ezekon kívül :

m) a törvény 59. §-a (jelen rendelet 6. §-a) értelmében megvizsgálja évenként a kis- vagy nagyközségeknek és vagyonközségeknek a földmivelésügyi minister engedélye alapján külön erdőtiszt által kezelt erdeit és kopár területeit és tapasztalatairól a földmivelésügyi miniszternek jelentést tesz, az esetleg tapasztalt erdőrendészeti áthágást képező cselekményeket pedig a közigazgatási erdészeti bizottságnak bejelenti ;

n) a Romániával határos törvényhatóságokban (Beszterce-Naszód, Maros-Torda, Csik, Háromszék, Brassó, Fogaras, Szeben, Hunyad, Krassó-Szörény vármegyékben) teljesíti azokat a feladatokat, melyeket az 1888. évi. XIV. törvényzcikkkel becikkelyezett magyar-román határegyezmény alapján kiadott határőrizeti utasítás a községi erdőt kezelő erdőtisztek kötelességeiül jelöl meg, de csak azon községek határa mentén, a melyekben az állami kezelésbe vett erdőt kezelik.

73. §.

A m. kir. állami erdőhivatal a megelőző §-ban említett feladatokat annak a m. kir. járási erdőgondnokságnak a közreműködésével teljesíti, a melynek kerületében a helyszini intézkedésnek történnie kell.

74. §.

Ha a közigazgatási erdészeti bizottság a 71. §. (törvény 12. §-ának) alapján valamely intézkedésnek olyan időben való teljesítését kívánná, a midőn a m. kir. állami erdőhivatal, illetőleg a m. kir. járási erdőgondnokság személyzete az állami kezelésből folyó elodázhatatlan teendőkel van elfoglalva, a m. kir. állami erdőhivatal főnökének kötelessége a közigazgatási erdészeti bizotthoz a kitűzött határidő megváltoztatása iránt azonnal előterjesztést tenni.

75. §.

Ha a m. kir. állami erdőhivatal a 71. §. (törvény 12. §-ának) alapján olyan ügyekben jár el, a melyekben az eljárás költségeit a törvények és szabályok szerint az érdekelt feleknek kell viselni,

ez utóbbiak az eljáró állami közegek költségeit szintén megtéríteni tartoznak. A m. kir. állami erdőhivatal tehát köteles a kiküldött közegek rangszerinti teljes napidijáról, fuvarkölségeiről és egyéb esetleg felmerült, dologi kiadásairól szabályszerű számlát készíttetni s azt a felszámított összeg megállapítása, beszédetése és a törvényhatóság székhelyén levő m. kir. adóhivatalba való beszállíttatása végett a közigazgatási erdészeti bizottsághoz betérjeszteni.

A számla betérjesztésével egyidejűleg annak másolata a földmivelésügyi ministeri számvevőség erdészeti csoportjának elküldendő.

76. §.

Az eljáró közegek részére a szabályszerűen felszámított költségek úgy a megelőző (75.) §-ban említett esetekben, mint akkor is, midőn az érdekelt felekkel szemben a m. kir. állami erdőhivatal részéről felszámításnak helye nincs, rendes utiszámláik alapján, közvetlenül az állam által utalványoztatnak.

(A rendelet e részéhez tartozó I. és IV. mintát l. a 446—449. oldalon. — A rendelet további része az V. füzetben jelenik meg.)

I. minta.

Kimutatás az állami kezelésbe adandó

(15217/99. sz. r.-hez).

M. kir. járási erdőgondnokság.....

K ö z s é g	A b i r t o k o s		Az állami kezelésbe adandó erdő (kopár terü- let) katasz- teri helyrajzi száma
	neve és lakhelye	meghatalmazott- jának neve és lakhelye	
1	2	3	4
1. N.....			512—515
			520—525
	1. N.....község		810
			1016 és 1040
			2010
	2. N.....községi iskola		801
	3. N.....községi tanító		802
			586
	4. N..... községi volt urbéresek		1520
			1522
			835
2. M.....	1. M..... község		2150—2152
	2. M.....községi r.kath. káptalan		2200

erdőkről és kopár területekről.

... m. kir. adóhivatali kerület.

Az állami kezelésbe adandó erdő (kopár terület) minősége (erdő, véderdő, kopár; urbéri erdő-illetőség, urbéri legelőilletőség, urbéri vásárolt erdő, urbéri kopár és véderdő)	Az állami kezelésbe adandó erdő és kopár terület kiterjedése kat. holdakban, besorozva az				Az 1898. évi XIX. törvényekkel azon §-a és az illető §-on pontja, melynek alapján az erdő (kopár terület) az állami kezelésbe adandó erdők közé felvétellett	Megjegyzés
	I.	II.	III.	IV.		
	jövendelmzéségi osztályba, melyben a holdanként és évenként fizetendő kezelési költség járulék					
	1.5	1.0	0.5			
	arányszámok szerint vetendő ki					
5	6	7	8	9	10	11
erdő	300.0	—	—	—	1. §. a.	
erdő	—	500.0	—	—		
véderdő	—	—	100.0	—		
kopár (kijelölve)	—	—	20.0	—	1. §. g.	Az állami kezelésbe akkor lesz átadandó, ha a terület a beerdősítendő kopár területek közé kijelöltetett
kopár (kijelölés alatt)	—	—	10.0	—		
erdő	—	16.0	—	—	1. §. a.	
erdő	—	4.0	—	—	1. §. a.	
erdőilletőség	80.0	—	—	—	1. §. b.	
legelőilletőség (erdő)	—	20.0	—	—	1. §. c.	
legelőilletőség (véderdő)	—	—	10.0	—		
vásárolt erdő (véd erdő kijelölés alatt)	—	—	10.0	—	1. §. d.	
erdő	6500.0	—	—	—	1. §. a. (59. §.)	Az 1899. évi december 31-ig terjedő határidőn belől a felmentés kérhető
erdő	—	8000.0	—	—	1. §. f.	Állami kezelésbe csak akkor adandó, ha az 1899. december 31-ig külön szakképzett erdő-tisztet nem alkalmaz

IV. minta.

(15217/99. sz. r.-hez).

Az állam által kezelt erdők és
M. kir. járási erdőgondnokság.....

K ö z s é g	A b i r t o k o s		Az állam által kezelt erdő (kopár terület) kataszteri helyrajzi száma
	neve és lakkelye	meghatalmazottjának neve és lak-helye	
1	2	3	4
1. N.....			512—315
			520—525
	1. N..... község	N. N.	810
		N... (községi lakos)	
			1016 és 1040
	2. N..... községi iskola	N. N.	801
		N... (községi lakos)	
	3. N..... községi tanító	U. az	802
			586
	4. N..... községi volt urbéresék	N. N.... erdőgazda	1520
		N... (községi lakos)	
			1522

kopár területek nyilvántartása.

IV. minta.

m. kir. erdőhivatali kerület.

Az állam által kezelt erdő (kopár terület) minősége (erdő, véderdő, kopár; urbéri erdő-illetőség, urbéri legelőilletőség, urbéri vásárolt erdő, urbéri kopár és véderdő)	Az állam által kezelt erdő és kopár terület kiterjedése kat. holdakban, besorozva az				A közigazgatási erdőszeli bizottsági határozat száma és kelte, melynek alapján az erdő (kopár terület) az állami kezelésbe átvétetett	Megjegyzés
	I.	II.	III.	IV.		
	jövendelmzési osztályba, melyben a holdanként és évenként fizetendő kezelési költségjárulék					
	1·5	1·0	0·5			
	arányszámok szerint vetendő ki					
5	6	7	8	9	10	11
erdő	300·0				810 99. VII. 10. sz.	
erdő		1) 450·0			u. az	A 384. sz. határozattal 50 k. hold töröltetett. 1901. IV. 19.
véderdő			100·0		u. az	
kopár			20·0		u. az	
erdő		16·0			u. az	
erdő		4·0			u. az	
erdőilletőség	80·0				850 99. XI. 3	
legelőilletőség (erdő)		20·0			325 99. IX. 5.	
legelőilletőség (véderdő)			10·0		u. az	

Az Országos Erdészeti Egyesület pénztáránál teljesített befizetések.

1899. évi márczius hónapban.

A rövidítések magyarázata

ak. = alapítványi kamat; att. = alapítványi tőketörlesztés; k. a. = készpénz alapítvány; Wka. = Wagner Károly alapítvány; TLa. = grf. Tisza Lajos alapítvány; BAA. = Bedő Albert alapítvány; Asa. = Magyar erdősítések árvaleányait segélyező alapítvány; td. = tagsági díj; nd. = hirdetési díj; ld. = lapdíj; kld. = kedvezményes lapdíj; pk. = postaköltség; Ert. = Erdészeti Rendeleték Tára; ab. = átfutó bevétel; rb. = rendkívüli bevétel; EL. = Erdészeti Lapok egyes füzetei; Npt. = Erdészeti Zsebnaptár; nvt I. = Erdészeti Növénytan I. rész; nvt II. = Erdészeti Növénytan II. rész; OFa. = O Felsőge fénynyomatu arcsképe; Ecs = Erdei facsemeték nevelése; Evü. = Fekete Lajos. Az erdei vetésről és ültetésről; Eht. = Erdőhasználat; ik. = takarékpénztári időközi kamatok; Ék. = Értékpapírok kamatai. Rz. = Erdőrendezéstán; FL. = Földes J., Legelő-erdők; M. L. = Márton Sándor; A legelő erdők berendezése stb.; EOT. = Magyar Erdészeti Oklevéltár; Eáh = Fekete Lajos. Az erdők ápolásáról és használatáról. Em. = Erdőműveléstán. Erdészeti Építéstán. I. rész I. kötet = Eép. I. 1; I. rész 2. kötet = Eép. I. 2; II. rész (Ut-, vasut- és hidép.) = Eép. II. Eb. = Fekete L. Az Erdők Berendezése.

Befizetések frt		Befizetések frt	
Anca Döme td.	3.—	Esztegár Bálint td. 2.— Npt.	
Ay Antal td.	8.—	1.70	3.70
Ajtay Jenő td.	2.—		
H. Anderko Abel Npt.	1.20	Ferencz Béla perk.	2.—
		ifj. Ferenczi István Npt.	1.50
Bencsik Ferencz és társa Npt.	2.20	Fehér Pál ak.	2.—
Boros Mór és társa Npt.	2.15	Fogassy Géza td.	8.—
Bészler Kálmán td.	8.—	Fritze Bódog hd.	3.—
Boicza község hd.	6.15	Fábián Béla td.	2.—
Böröndi Jenő Npt.	3.06	Ferenczi Béla td. 1.80 pk. —.20	2.—
Buza János Npt.	1.56		
Binder József td.	8.—	Günther Frigyes Em.	3.75
Bocz Géza Eép. I., 5.60 Eép.		Glanzer Vilmos nvt. I.	2.80
II. 6.—	11.60	Günther Frigyes Npt.	1.—
Barsy Richárd td.	3.—	Gothárd József td.	16.—
Baumgarten Gusztáv nvt. II.	6.—	Guckler Károly td.	8.—
Burghard és Kindernai nvt. I.	5.66		
Bellatinzi urad. erdőhivatal ld.	8.—	Habel Lambert td.	4.—
		Hadik Mihály ld.	4.—
Cserny Győző ak.	6.—	Hudoba András Npt.	1.60
Csetneki közbirtokosság helyett		Hamernyik Béla td.	4.25
Kiriny Béla ld.	8.—	Hohoss János td.	2.—
Czinege József Npt.	3.06	Héjas Kálmán td.	2.—
Czobor Adolf td.	6.—	dr. Hoffmann Gyula td.	2.—
		Hawerlant Alajos td. 8.— Npt.	
Diaconvich Sándor td.	14.25	1.20	9.20
Dán Elek td.	16.—	Hrai Sándor nvt. I. és II.	8.80
		Heim Károly td. 2.— pk.	
Eröss Gyula td.	1.—	—,05	2.05

Befizetések frt		Befizetések frt	
Hinfner György Ert. 2.95 Eép.		Nagybányai főerd. hiv. hd.	2.95
1, 5.60 Em. 3.50	12.05	Neuhöfer és fia hd.	5.25
Hors János td.	2.—	Nadrági vasipartársulat ld.	8.—
Homorod-oklándi főszolgabíró		Nadhera Pál Eép. II.	6.06
hd.	5.70	Nagysinkai főszolgabíró hd.	12.82
		Nemes Béla td.	8.—
Incze Manó td.	4.—	ifj. Nagel Ottó nvt. I.	12.—
Ittu Mihály Eép. II.	6.—		
		Orlovsky Gyula ÓFa.	3.50
Javorszky Albert Eép. I.	5.60	Orsovai erdőhivatal Ert.	4.70
		Otocsácsi erdőhivatal Eht. 8.—	
Körmöczbánya város hd.	6.55	Rz. 5.—	13.—
Kiriny Béla ak.	8.—	de Pottere Gerard Ert.	2.65
Kayser Sándor ak.	8.—	Pauer Jenő td.	8.—
Kressák Pál td.	4.—	Papp Béla Npt.	1.20
Krivanek Béla td.	8.—	Papp Ágoston Npt.	1.55
Kilián Frigyes Eép. I.	8.—		
Konez Antal lb.	100.—	Rumann Gottfried td.	4.—
Kilián Frigyes Eép. I.	8.—	Rajtsán János td. 1.— M. L.	
Köhler Sámuel hd.	8.95	2.40 F. L. —.80 Ecs. 1.50	
Korzewsky Lajos áb.	4.—	pk. —.50	6.20
Kossányi Béla Npt.	2.20	Rozinszky László Npt.	1.15
Kraffszky Ferenc Npt.	1.20	Ruttkay Géza att.	5.—
Karácsonyi Sándor Npt.	1.—	Ronay Imre td.	2.—
Kellner Viktor és társai 4		Répay Albert td.	5.—
nvt. I.	11.26	Reschner Rezső perköltség ...	5.—
Kincses József nvt. I.	3.05	Répaszky István Npt.	1.06
Kósa József td.	4.—	Rác Alajos td. 1.05 Ecs. 1.70	2.75
		Rác Vendel td.	8.—
Lehrmann Béla td.	16.—	Rochlitz Nándor postk. megtér.	—,84
Lesenyi Ferenc Npt. 1.— Em.		Richter József nvt. I.	2.80
3.50	4.50	Rochlitz Nándor nvt. I.	2.86
Lollok József td.	8.—	Roxer Vilmos td.	8.—
Leidenfrost Ernő Eép. II.	6.06	Reinfusz Felix Ert.	2.—
Lénard Antal Eép. I.	5.85		
		Salamin Oszkár td.	2.—
Makky János Npt.	1.50	Szászsebesi erdőhiv. hd.	9.75
Mezey Arthur Npt.	8.—	Szantner János Npt.	2.06
Matl József Npt.	1.56	Schmidt Károly ak.	2.—
Mészáros János td.	8.—	Schuster Lajos hd.	6.55
Martinkovics János td.	8.—	Schuster Laj. td. 16.— Npt. 1.—	17.—
Matolcsy József hd.	3.25	Selyei közal. számtart. hd. ...	7.30

	Befizetések	frt
Szóvári erdőhivatal hd.	12.90	
Szepes Béla város hd.	8.10	
Szepesházi Kálmán Eép. I.	5.60	
Sándor Albert Npt.	1.70	
Szabó Imre nvt. I. II.	8.80	
Szabó Kálmán és tsa 2 nvt. I.	5.85	
Szalay Béla Eép. I. és II.	16.06	
Singer és Wolfner Npt.	1.50	
Sandl Kelemen áb.	1.—	
Sipos Antal td.	8.—	
Szantner János Ert.	6.36	
Spanyol Géza Eép. II.	6.06	
Schmidt Ferencz M.-Sziget ...	2.—	
Törzs Kálmán ak.	8.—	
Tordony Gusztáv td.	4.—	
Terray Gyula nvt. I. 3.20 nvt. II. 6.—	9.20	
Tiszolcz község hd.	3.45	
Telki közal. erdőgond. hd.	3.75	
Tordony Emil Eép. II.	6.06	
Toplánszky Ármin td.	8.—	

	Befizetések	frt
Ungvári főerdőhivatal Ert.	11.56	
Urszinyi György Rz.	3.—	
Varga György nvt. I.	2.80	
Vaiszlói m. közal. erdőgond. hd.	2.55	
Veres András Npt.	1.20	
Várjon Géza ak.	8.—	
Vass Andor Npt.	1.56	
Vohradnyik Vilmos ak.	8.—	
gróf Wenkheim István erd. hivat. Nagy-Levárdon Npt.	3.20	
Wagner Sándor td.	8.—	
gr. Zedwitz Curt számtartó hivatala Moraván hd.	3.35	
Zachár László Npt.	1.—	
Ziegelhoffer Mihály Npt.	1.06	
Zachár István Npt.	1.—	
Márczius havi bevétel	897.49	
Jan.—febr. hóban befolyt	7263.03	
Összesen	8160.49	